

71612

**İLETİŞİM ARACI OLARAK PULUN ÖNEMİ,
CUMHURİYET DÖNEMİ, CUMHURİYET KONULU
POSTA PULLARININ İNCELENMESİ
VE
CUMHURİYETİN 75. YILDÖNÜMÜ ANMA SERİSİ PUL TASARIMI
ÖNERİLERİ**

Şükran DÜZENLİ

Danışman; Yrd. Doç Semra ÇEVİK

**İnönü Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

**Lisansüstü Eğitim - Öğretim ve Sınav Yönergesi'nin
Resim-iş Anasanat Dalı İçin Öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır**

MALATYA

Eylül - 1998

“Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne”

İş bu çalışma, jürimiz tarafında Resim-iş Anasanat dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....

Adı, Soyadı ve Ünvanı

Üye.....

Adı, Soyadı ve Ünvanı

Üye.....

Adı, Soyadı ve Ünvanı

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu
onaylarım.

...../...../1998

Adı, Soyadı ve Ünvanı
Enstitüsü Müdürü

Eşim Mehmet'e

TEŞEKKÜR

Araştırma ve incelemeler sonucunda ortaya çıkan tezimin hazırlık ve oluşum aşamasından sonuçlanıncaya kadar ki evrede, bana yol gösteren, düşünce ve bilgilerinden faydalandığım tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Semra ÇEVİK'e, bilgi ve ilgilerinden ötürü Posta İşletmeleri Genel Müdür Müşaviri Sayın Halil SAY'a, kaynaklarını esirgemeyen Posta İşletmeleri Parasal Posta Daire Başkan Yardımcısı Sayın Şükran ATALAY'a, Lisans ve Yüksek Lisansımda emeği geçen bütün Hocalarıma teşekkür ederim.

Şükran DÜZENLİ

ÖNSÖZ

Doğa ile bir bütün olan insan önce doğayı, sonra kendini tanıdı ve daha sonra insan insana, yüz yüze iletişim kurmayı öğrendi. İnsan insana yüz yüze olan iletişimlerde sorun yoktu . Fakat birbirinden uzakta olan insanların iletişiminde sorunlar vardı. İnsanoğlu bu sorunu, gönümöze kadar gelen mağara duvarlarındaki resimlerle, uzun bir sürede çözmeye çalıştı. Mağara yaşantısından avcılık ve toplayıcılık düzenine geçen insanoğlu, çoğalan ihtiyaca cevap olarak, kendini daha gelişmiş haberleşme araçları bulmak zorunda hissetmiştir. Bu birbirinden uzakta olan insanlar arasındaki iletişimi sağlayan modern haberleşme; mektuptur. Mektup insanı insana yakınlaştırır, insan sıcaklığını taşır. Aynı zamanda mektup üzerindeki pul bu hizmetin yapılmasını sağlayan araçtır.

İletişimde aracı rolü üstlenen ve posta gönderi ücretlerinin karşılığı olan para yerine de geçen pulun aynı anda bir çok görevi üstlendiğini söyleyebiliriz. Her şeyden önemlisi de üzerinde taşıdığı grafik unsurlar ile ülkesinin ve toplumunun kültürel yansıması ve tanıtım aracı olarak üstlendiği roldür.

İletişim aracı olarak teknik, estetik ve işlevsel yönden incelenen pul; Cumhuriyetin 75. Yıl Dönümü için hazırlanan anma serisi pul tasarımı önerisi ile sunulmuştur.

Bu çalışmanın pul tasarlanırken birçok çalışmaya aydınlatıcı bir kaynak olacağı düşünölerek hazırlanmıştır.

Şükran DÜZENLİ

ÖZET

Araştırma ve incelemeler sonucu oluşan bu tezde tanıtım araçlarından biri olan pulun tarihsel sürecinden estetik ilkeleri ve iletişim aracı olarak üstlendiği roller incelendikten sonra alan sınırlandırılması yapılmıştır. Bir grafik tasarım ürünü olan pulun nitelikli olabilmesi posta işletmeleri, basımevi ve tasarımcısının biraradanlığı şarttır.

Anma serisi pul tasarımlarından oluşan katalogda yapılan değerlendirme ve bulgular sonucu Cumhuriyetin 75. Yıl Dönümü anma serisi pul tasarımı yeni bir öneri olarak hazırlanmıştır.

Pulun iletişim aracı olarak öneminin, Cumhuriyet dönemi Cumhuriyet konulu posta pullarının incelenmesi ve Cumhuriyetin 75. Yıl dönümü anma serisi pul tasarımlarının konu edildiği bu tezim beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde pulun tanımı tarihçesi, pul türleri, pul tasarımında estetik ilkeler, pul baskı çeşitleri ve iletişim aracı olarak pul konuları üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde, Cumhuriyet dönemi ve Cumhuriyet konulu posta pulları incelenip Cumhuriyet konulu posta pullarındaki amaçlar ele alınmıştır. Ayrıca Cumhuriyet konulu posta pullarında uyulması gereken yasal ve ahlaki uygulamalar üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölümü oluşturan Cumhuriyet konulu posta pulları katalogudur. Bu bölümde otuziki adet pul tek tek incelenerek analizleri yapılmıştır.

Dördüncü bölümde ise Cumhuriyet konulu posta pullarının değerlendirilmesi ve bulgular yer almaktadır.

Beşinci bölüm ise tasarımı yapılacak Cumhuriyetin 75. Yıl dönümü anma serisi pul tasarımları ve tasarlanan pulların analizlerini içermektedir.

Tezimin son kısmında ise sonuç ve bibliyografya yer almaktadır.

SUMMARY

After the searches and investigations of this thesis, it is important to find and to make that stamp is one of the information tools with its historical period and rules, its communication role is investigated and determined. As a graphic project the stamp must be qualified by the cooperation of post office, printing house and the projector. The catalogue contains the commemoration series of stamps project and after these finds, at the 75 th anniversary of Republic, there is anew proposal came over to publidh new commemoration series of stamps.

This thesis has five parts which contains the importance of stamps as a communication tool at Republic Age and the investigation of stamps about Republic and the stamps of the 75 th anniversary of Republic.

In the first part, we take care on the history of the stamps kinds of stamps, the esthetics principles of project, kinds of stamp printing and as the communication tool.

In the second part, Republic Age and the stamps about Republic investigated and the aims studied on Republic. And a lőo we pointed at the legal and moral progresses at printing of Republic stamps.

The third part contains the stamps about Republic and the catalogue. In that part, about thirty-two stamps were investigated and analysed.

In the fourth part, we studied on the findvys and evaluation of Republic post stamps.

In the fifth part, we put the project of the stamps that will print for the honow of the 75 th anniwersary of Republic and also analysed the projects of stamps.

At the end of my thesis I put the conclusion and the bibliography.

İÇİNDEKİLER**Sayfa No****İç Kapak****Jüri Üyeleri imza Sayfası****İthaf Sayfası****Teşekkür****ÖNSÖZ.....I****ÖZET.....II****SUMMARY.....IV****İÇİNDEKİLER.....V****GİRİŞ.....VIII****BİRİNCİ BÖLÜM****1.1. PULUN TANIMI.....1****1.2. PULUN TARİHÇESİ.....5****1.2.1. Dünyada Pulun Tarihçesi.....7****1.2.2. Türkiye’de Pulun Tarihçesi.....10****1.2.2.1. Prefilatelik Dönem.....12****1.2.2.2. Filatelik Dönem.....15****1.3. PUL TÜRLERİ.....19****1.3.1. Hazine Pulları.....20****1.3.2. Posta Pulları.....21****1.3.3. Yardım Pulları.....22****1.4. PUL TASARIMINDA ESTETİK İLKELER.....23****1.4.1. Pul Tasarımında Kompozisyon.....25****1.4.2. Pul Tasarımında Yazı ve Biçim İlişkisi.....29****1.5. PUL BASKI ÇEŞİTLERİ.....31**

1.5.1. Tipo Baskı.....	32
1.5.2. Tifdruk Baskı.....	33
1.5.3. Ofset Baskı.....	35
1.6. İLETİŞİM ARACI OLARAK PUL.....	36

II.BÖLÜM

2.1. CUMHURİYET DÖNEMİ VE CUMHURİYET KONULU POSTA PULLARI.....	39
2.2. CUMHURİYET KONULU POSTA PULLARINDA AMAÇ.....	44
2.3. CUMHURİYET KONULU POSTA PULLARINDA YASAL VE AHLAKİ UYGULAMALAR.....	47

III.BÖLÜM

3.1. CUMHURİYET KONULU POSTA PULLARI KATALOGU.....	51
--	----

IV.BÖLÜM

4.1. CUMHURİYET KONULU POSTA PULLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE BULGULAR.....	117
---	-----

V. BÖLÜM

5.1. CUMHURİYETİN 75. YILDÖNÜMÜ ANMA SERİSİ PUL TASARIMI ÖNERİLERİ.....	120
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	126
BİBLİYOGRAFYA.....	120
EKLER.....	129

GİRİŞ

Yaşam sürecinde yok oluşa karşı bir mücadele içerisinde olan insan, üretken olmak, iyiyi yakalamak için sürekli bir çaba ve gayret içerisinde girmiştir. İşte bu çaba ve gayret insanı ve toplumu değiştiren önemli ve olumlu etmenlerdendir.

Artan ihtiyaçlar sorununa karşı sürekli çözümler arayışı içerisinde olan insan önce doğayı, sonra kendini tanıdı ve daha sonra insan insana, yüz yüze iletişim kurmayı öğrendi. İnsan ihtiyaçlarından en büyüklerinden biri olarak ortaya çıkan haberleşme sorununu gidermek için birçok yöntem ve teknikler geliştirmiştir. İşte bu yöntem ve tekniklerden biri de 'pul' dur. İletişimin önemli araçlarından biri olan pul aynı zamanda bir grafik ürünüdür. Bu özelliği onun estetik, estetik olduğu kadarda işlevsel olması gerektiği nedenlerindendir. Kitle iletişim araçlarının bütün dünyada etkin araçlar olduğunun anlaşılması ile bu araçlarla yapılmaya başlanan propaganda ve tanıtım çalışmalarının önemli bir yere sahip olduğunu ve önemsenmesi gerektiğini de söyleyebiliriz.

Posta hizmetlerinde pul; gönderi ücretlerinin karşılığında alınan bir kağıt parçası olduğu gibi üzerinde taşıdığı simge ve semboller ile farklı bir amacda gerçekleştirir ki bu da tanıtımdır. Grafik sanatların bir tanıtım aracı olan pulu ilginç ve özel kılan özelliklerinden bir diğeri ise haberleşmedeki aracı rolünü gerçekleştirirken bir çok kişinin elinden geçmesi, ilden ile ülkeden ülkeye dolaşıyor olmasıdır. Daha önemlisi evrensel olmasıdır. Bu kadar önemli olmasına rağmen şimdiye kadar önemsenmemiş olan pulun önemini irdelemek, tarihi gelişiminden başlayarak iletişimdeki rolü ve estetik ilkelerinin tezimde detaylı araştırıldığı görülmektedir.

Bu konuların detaylı olarak incelendiği tezinin birinci bölümünde pulun tanımı, Türkiye'de ve Dünyada tarihçesi, pul türleri, pul

tasarımında estetik ilkeler, pul baskı çeşitleri ve iletişim aracı olarak pul incelenmiştir. Daha sonra alan sınırlaması yapılarak oluşturulan ikinci bölümde Cumhuriyet Dönemi ve Cumhuriyet konulu Posta Pulları, Cumhuriyet konulu posta pullarında amaç, Cumhuriyet konulu posta pullarında yasal ve ahlaki uygulamalar incelenmiştir. Çok geniş bir araştırma sahası olan pulun bu dönemle sınırlandırılması konunun benim açımdan daha detaylı ve ayrıntılı incelenmesine neden olmuştur. Alan sınırlaması yapılarak araştırılan bu dönem pulların teknik, estetik ve işlevsel yönden incelenmeye çalışılmış bir çok eksiklik ve sorunlarının olduğu yapılan katalog ve eser analizi sonucu ortaya çıkmıştır. Tezin üçüncü bölümünü oluşturan katalogda Cumhuriyet dönemi Cumhuriyet konulu otuz iki adet pul tek tek elde edilmiş olup tamamı katalogda kullanılmıştır. 1923-1998 yılları arasında kullanılan Cumhuriyet dönemi Cumhuriyet konulu posta pulları üzerinde İstanbul ve Ankara'da bizzat tarafımdan yapılan inceleme ve araştırmalardan sonra Filateli kulüpleri ve pul evlerinden orjinalleri temin edilen bu pulların tasarımı konu, teknik, yazı-biçim ilişkisi ve renk açılarından incelenmiştir. Yapılan incelemeden elde edilen bulgu ve değerlendirmeler sonucunda pulun estetik ilkeleri de dikkate alınarak iyi bir tasarımın ortaya çıkabilmesi için posta işletmelerinin grafik tasarımcının ve basımevinin birlikte ortak çalışmaları gerektiğini vurgulamakta yarar görüyorum. Bu nedenle Ankara'da Ulustaki Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü ile diyaloga geçip Pul Şubesi ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Ayrıca Grafik tasarımcının işe her şeyden önce yapmış olduğu tasarım ve konusu ile ilgili geniş ve yeterli bir bilgiye sahip olması gerekliliğidir. Bunun için YÖK Kütüphanesinde, Ankara ve İstanbul'daki Milli Kütüphanede, ayrıca çeşitli Üniversitelerin kütüphanelerinde yapılan araştırmalar sonucu pulun günümüze kadar olan geçmişi araştırılarak kuramsal bilgiler edinilmeye çalışılmıştır. Bütün bunların yanısıra tasarımcı posta işletmeleri tarafından da

sınırlandırılmıştır (Konu, ebat vb. gibi geniş bilgi için bkz. yasal ve ahlaki müeyyideler).

Pul grafik tasarım ürünleri içerisinde şimdiye kadar araştırılıp incelenmemiş konulardan birini oluşturmaktadır. Bugüne kadar sadece yapıldığı hizmetin karşılığı olarak görülen pul üzerinde taşıdığı görsel imgeler ile artık gelişen dünya ile birlikte, evrensel bir dili oluşturması açısından üzerinde taşıdığı grafik unsurların da önemi oldukça büyüktür. Buda onun tarihsel ve estetik yönden araştırılması gerekliliğini ortaya koymuştur. Ayrıca şimdiye kadar tasarımcılar tarafından üzerinde durulmamış olan, pulun estetik ilkeleri, pul tasarımları ve anma serisi pul tasarımları üzerine yapılan bu ilk çalışmamın aydınlatıcı olacağına inanıyorum.

Yapılan araştırmalar sonucunda, tarihsel süreç içerisinde pulun Dünyada ve Türkiye’de kullanılmaya başlanmasında günümüze kadar gelen gelişimi, tasarımı oluşturan unsurlar, ayrıca estetik ilkeleri, incelenmiştir. Alan sınırlaması yapılan ve o dönemi kapsayan katalog ve eser analizlerinden elde edilen bulgu ve sonuçlar tezin dördüncü bölümünde Cumhuriyet konulu posta pullarının değerlendirilmesi ve bulgular, başlığı altında incelenerek Cumhuriyetin 75. yıldönümü anma serisi pul tasarımlarından oluşan bir öneri ile tezin beşinci bölümü oluşturulmuştur. Tezin sonunda yer alan sonuç ve bibliyografya ile çalışma tamamlanmıştır.

I. BÖLÜM

1.1. PULUN TANIMI

Sanat ve sanat ürünlerinin ilk olarak nasıl ortaya çıktığı hakkında kesin konuşmak yanlış olur. Genelde benimsenen, görüş sanatın insanla başlamış olmasıdır.

“Sanat insanlık kadar eskidir. Sanat yapma isteği, önceleri aklın, entelektüel çabanın değil, içgüdü'nün itisiyle doğmuştur. İlk sanat eserleri yontma taş çağına aittir”(1). “Görsel sanatların başlangıcı M.Ö. 10.000 yıllarında yapıldığı tahmin edilen, mağara duvarlarındaki resimlere dayanır. Bunları resim sanatının başlangıcı kabul edebiliriz”(2).

Fakat şu bir gerçektir ki insanın yaptığı, emek ürünü olan her çalışma da sanat eseri değildir. Garip inançlarla günümüze gelen insanı ve onun bıraktığı eserleri anlamak yine bu garip inançların çözümü ile gerçekleşebilir. Bunun gibi insan insana ilk iletişimin de (haberleşmenin) bu kargaşa arasında nasıl ortaya çıktığını ve insanın birbiri ile olan ilk iletişimi hakkında kesin konuşmak yanlış olur.

Fakat insan insana yüz yüze iletişimde; İnsanın kafasında varolan düşündükleridir. İnsan düşündüklerini bir başkasına ileteceği zaman, düşündüklerini sembol tarzında temsil eden bir mesaj gönderir. Bu bazen sözlü veya yazılı bir lisan şeklinde semboller, bazen bir jest bazen de bir resim veya ses tonudur. Hatta bazı durumlarda susmak bile bir iletişimi gerçekleştirir. Mesaj alıcıya ulaştınca alıcı, sembol halindeki bu mesajı kendi tecrübesi ile sembol durumundan çıkarır ve bu işlemde de kendi düşündüklerini geliştirir.

1 Nurullah Berk, Resim Bilgisi Varlık Yayınları: 4, İstanbul 1982, s. :15

2 Mustafa Aslıer, Grafik Sanatlar Tarih ve Yorumlar Marmara Üniversitesi Grafik Sanatlar Bölümü Yayınları: I, İstanbul 1983, s. :1

Bütün bunlardan anlaşıldığı gibi bu jestler hareketlerle çizilen birer resimdir. Buradan anlaşılan en eski yazıların harf olmayıp, resim oldukları gibi, en eski jestlerinde hareketlerle çizilen birer resim olduğu gerçektir(3).

Zaman hızla geçiyordu. Artık İnsan anlatmak istediğini sembollerle, sembolleri de yan yana getirerek karşısındaki insana anlatmaya çalışıyordu. Daha sonra insan 'ses'i tanıdı ve doğadaki sesleri taklit etmeyi, doğaya karşı uzuvlarını kullanabilmeyi öğrendi. İnsan giderek konuşmayı öğreniyor insan insana olan iletişimlerde buna paralel hızla geliyordu. Giderek sadeleşip sembol haline gelen resimler artık yerini yazı diline bırakıyordu. İlk, resim ile başlayan dil, kökeni bu resimler olan yazı diline hızla geçiyordu ve artık "İlk yazıları mezar taşlarında, tapınakların duvarlarında buluyoruz. Bunlar, ruhlarla ilgili önceki resimler değildir. İnsanlar için ve insanlar hakkında resimlerle yazılmış birer hikayedir"(4).

Günümüz iletişim ağı ve teknolojisiyle övünürüz oysa; "Bizden çok daha önce atalarımız bir ağaç kabuğu üzerine yazarak gönderdikleri mektupla ilk defa olarak mesafeyi, mezar taşına yazdıkları yazıyla da zamanı aşmışlardı"(5). Bir parça ak gürgen kabuğu yada papirüs posta beygirleri ile yolculuklara çıkıyor, onu gönderen insanın sıcaklığı, çeşitli icatlar ve keşifler mektubun alıcısına varıncaya kadar ülkeden ülkeye dolaştırılıyordu. Mektuplar yalnız başka ülkelere değil başka zamanlara da götürüyordu insanları.

Dünya hızla geliyor ve küçülüyordu. Artık deri ve papirüs, yerine kağıt kullanılıyordu. Buna koşut olarak da bu hizmeti veren kurumların da gelişmesi kaçınılmazdı. Yeni kurumlaşma ihtiyaçları doğdu.

3 M.İlin-E.Segal, Çeviren: Ahmet Zekerya, İnsan Nasıl İnsan Oldu, Say Yayınları, İstanbul 1995 sy: 23

4 M.İlin-E.Segal, a.g.e., s . 77

Posta hizmetlerinin kurumlaşması ihtiyacı, haberleşmenin de ücretli yapılmasını zorunlu kılıyordu.

Hızla gelişen posta hizmetleri süreci ile birlikte posta giderlerinin karşılığı olarak karşımıza çıkan pulun kullanımından önce birtakım yenilikler ve kolaylıkları görüyoruz. Daha önceleri gönderme ücreti mektubun alıcısından alınıyor bu da paketin ağırlığı ve yolun mesafesine göre değişiyordu. Bu sistem posta hizmetlerinde ücreti fazla bulan alıcısının mektubu almaması gibi bir çok sorunlara neden oluyordu. İşte bu sorunun ortadan kaldırılmasına neden olan kolaylık ve yeniliklerden biride puldur. Mektup ve pul insanların birbirlerine yaklaşımını sağlayacak iletişim aracıdır. Fonksiyonel özelliğinin yanı sıra günümüzde bir sanat eseri niteliğini taşıyan pulun bir çok tanımını yapmak mümkündür. Bunlar;

“Pul, ön yüzeyi çeşitli renklerle basılmış resim, şekil ve motiflerden oluşan arka yüzeyi özel bir zamlı kaplı, etrafında dantel denilen tırnakları olan bazen dantelsizde olabilen genellikle dikdörtgen, kare, yuvarlak az da olsa üçgen bazen de değişik şekillerde ve farklı ebatlarda olan postada para yerine sürümü bulunan değerli bir kağıttır”(6).

“Posta idareleri tarafından alınan posta ücretine veya devlet tarafından alınan damga resmine karşılık posta malzemesine veya bazı evraklara yapıştırılan, küçük bir basılı kağıt parçasıdır”(7).

5 M.İlin-E.Segal, a.g.e., s : 79

6 ‘Pul Nedir?, Koleksiyon Nasıl Yapılır?, Tanımlar Deyimler Araç ve Gereçler’ Evren Pul Evi Yayını:1, Ankara1984, sy: 6

7 Türk Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, 27. Cilt, Ankara 1978, s : 162

“Pul Posta İşletmeleri aracılığı ile gönderilen mektup, davetiye ve paketlerin üzerlerine yapıştırılan, posta hizmetlerinin karşılığında alınan ücrettir” (8).

“Dünyada işgal ettiği yer bakımından böylesine küçük, küçücük, ama kapsadığı insansal değerler bakımından onun kadar büyük başka bir şey daha yoktur. Ondandır ki ona, küçük boylu büyük sanat adı verilmiştir. O, bu adı gerçekten hak etmiştir. Pul sanattır, kültürdür, dahası çağımızın deyimiyle, kütüphaneler zinciridir. Dünyaya bakış açısıdır, dünyaya karşı duruş biçimidir. Onda insana ilişkin aradığınız her şeyi bulabilirsiniz. Bundan dolayıdır ki, pul tarihtir, eğitimidir, pul çevre bilimidir, doğa bilimidir, antropolojidir, astronomidir, tıptır, her türlü teknolojidir. Pul şiirdir, öyküdür, edebiyattır. Heykeldir, seramiktir. Plastik sanatların her türünü ondan sorabilirsiniz. Pul müziktir. Barışa, sevgiye, dostluğa ilişkin en güzel türküleri onunla birlikte söyleyebilirsiniz. Pul, dünyamızdaki insansal değerlerin tümünün kapsamı ve bu değerlerin hakça paylaşımıdır”(9).

Önemli bir görsel mesaj taşıyan, ülke sınırlarını aşan, bir ulusun kimlik kartı olan pul günümüzde önemli bir sanat dalı olmuştur. Pul, rayice benzer şekilde ödemenin bir karşılığıdır ve kamuoyu ilişkilerinin milyonlarca kopya dağıtılan çok önemli bir araçtır. Aynı zamanda tasarlandığı ülkenin sanat anlayışını da ortaya çıkartır(10).

George Hamori'ye göre; posta pulu, bir ülkenin şehirlerini, endüstrisini, halkını ve yaşayış tarzını çeşitlendirmek zorunda olduğundan

8 Halil Say, “Pul Üzerine Söyleşi” Grafik Sanatı, Plastik Sanatlar Dergisi, Sayı:8, 1987,s : 17-18; Meydan Larause, Büyük Lügat ve Ansiklopedi, Meydan Yayınevi, Cilt 10, İstanbul 1979, s : 377-379.

9 Halil Say, “Pullarımızda Doğal ve Kültürel Çevre” Planlama ve Tasarım Haftası 96 Etkinlikler Sempozyumu Ankara 1996, s: 27-28-29

10 David Lidman, H.Landshoff, 1200 Rare and Treasury of Stamps, Beautiful Stampsın Color Harryn. Abrams, inc., Publishers, Newyork 1975, s : 112-115

o ülkenin çok önemli bir yansımasıdır. Pullar, bir ülkenin maddi ve manevi tüm değerlerini yansıtır.

Posta İşletmeleri Genel Müdür Müşaviri Halil Say ile yaptığım özel görüşmelerde şu tanıımı yapmıştır. " 'bayrak, kendi adına para ve posta pulu' bu üçü bir arada olmaksızın bir ulus bağımsız sayılamaz. Bu nedenle pul bağımsızlıktır, uluslararası bir senettir."

Çeşitli kaynaklar incelendikten sonra çıkarımlarda bulunduğumuz pulun bize göre tanıımı ise;

Mektup üzerindeki, gönderenden peşin alınan ücretin karşılığında verilen bir alındı, fatura yada makbuza pul denir. Daha sonraları pulun bu temel niteliğine koleksiyon özellikleri de katılarak pulun anlamı daha da zenginleştirilmiştir. Böylece pul sadece bir mektubun gönderilmesi için yapılan ödeme değil aynı zamanda pulu basan ülkenin bir sembolü, dünyada insancıl düşünen bütün insanların barışa, sevgiye ve kardeşliğe yönelik evrensel bir dilidir. Pul yapıldığı ülkenin sanat anlayışını, sosyal yaşamını, üzerinde taşıyan bir grafik tasarım ürünüdür. Aynı zamanda bir mesajı, bir konuyu, bir şahsı, bir olay ya da hizmeti de tanıtır. Bunun için pul adını taşıdığı ülkenin sembolü ve yansımasıdır.

1.2. PULUN TARİHÇESİ

İnsanlar arasındaki iletişimin çok eskilere dayandırılmasına rağmen, pulun tarihçesinin pek eskilere gitmediği görülmektedir. Buna neden olarak ise alfabe harflerinin henüz bulunmayışını söyleyebiliriz. Alfabe harfleri bulunmadan önce de insanların resim yolu ile haberleştiklerini biliyoruz.⁽¹¹⁾

11 Nurullah Berk, a.g.e., s. 17-Merih Zillioğlu, İletişim Nedir?, Cem Yayınevi., İstanbul 1966, s. 28-29

İnsan toplu olarak yaşamaya başladıktan sonra, diğer insanlarla haberleşme, birtakım eşyaları birbirine götürüp getirme ihtiyacı doğdu. Ak gürgen kabuğuna yapılan sembollerden oluşan ilk mektuplar, alıcısına ulaştırılmak için yollara çıkartılmıştır. Daha önceleri bu işi kralların görevlendirdiği insanlar tarafından yapıldığını ve dünyanın ilk postacılarının ise yine kralların görevlendirdiği bu insanlar olduğu bilinmektedir. Bu insanlar aracılığı ile bir takım yenilikler, kültürler, ülkeden ülkeye dolaştırılmıştır.

Tevrat'a göre; "Postayı ilk defa Asuri hükümdarları icat etmiştir. Dünyada, en eski postacı olarak bilinen ise, Doğu Roma İmparatoru Flavie Valens'in postacısı olan Zenon'dur(12). Bunlardan da anlaşıldığı gibi ilk postanın teşkilatlanması devletlerin resmi haberleşmelerini sağlama amacına yöneliktir.

1388 yılına kadar kralların kendi askerleri aracılığı ile yürütülen posta hizmetleri, İtalya'nın Agosto şehrinde yapılan bir kongre ile sivil hayata da geçirilmiştir.

Romalılar ise posta işine daha çok önem vererek konaklama yerlerini sıklaştırmış, güzel dayanıklı yollar yaparak gidiş-gelişi kolaylaştırmışlardı. Ayrıca can ve mal güvenliğinin Roma tarafından garanti edilmesi, İmparatorluğun geniş topraklarında taşıma işlerini geliştirmiştir. Bugünkü postacılığın gelişiminde Romalılar yol gösterici olmuştur(13).

1516 yılında imparator Maksimilyan tarafından görevlendirilen, İtalyan Van Taksi'nin Viyana ile Brüksel arasında haftalık posta hizmetlerini yürüttüğü, yaptığı yeniliklerle mektubun ücretini alıcısından

12 M. Müfahham Akoba, Türkiye'de Pul ve Pulculuk, Ceylan Yayınları, İstanbul 1963, s : 11

13 Sevgi Soylu Koyuncu, '67 İlin Pul Aracılığı ile Tanıtımı , Hacettepe Üniversitesi Sos.Bil.Enst. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1988, s : 6

aldığı bilinmektedir. Bu yöntemle taşınan posta gönderilerine ödenen ücret, ağırlıklarına ve yolların mesafesine göre değişmekteydi.

“Venediklerin 1580 tarihinde veya daha evvel kurdukları bir postaları vardı ki, bu Venedik, İskenderiye, Halep, İzmir ve İstanbul arasında çalışmakta idi. Bu posta, karayolu ile ve bazen de deniz yolu ile yapılmakta idi. O devir de dış haberleşmemiz ancak bu Venedik postaları ile yapılabiliyordu”(14).

Posta pulunun olmadığı dönemlerde de ilk defa İngiltere 1635 yılında posta hizmetlerini devlet eliyle yürütmeye başlamış ve ilk Posta Bakanlığını kurmuştur. Bu gelişme birçok ülkeye örnek olmuştur. 1653 yılında Fransız Jan Jak Renord ilk defa Paris’te dahili bir posta servisini petite poste kurmuş ve mektup taşımanın yanında ilk defa paket servisini gerçekleştirmiştir. Bundan sonra diğer ülkelerde de posta hizmetleri başlamış ve her ülke kendi bünyesinde ve ihtiyacına göre bazı yöntemler ve yenilikler geliştirmiştir(15).

Gelişen bu olaylar daha sonraları, bugünkü anlamı ile modern posta hizmetlerini ortaya çıkartmıştır.

1.2.1.Dünyada Pulun Tarihçesi

Yolların güvensizliği nedeni ile posta ücretlerinin alıcısından alındığı, bu ücretinde posta gönderisinin ağırlığı ve yolun mesafesine göre değiştiği bilinmektedir. Bu yöntemin dağıtım işini de güçleştirdiği bilinmektedir. Çünkü kendisine mektup ya da paket gibi posta gönderisi gelen kişi ücreti fazla bulduğu zaman onu almıyordu bu da posta dağıtıcısını güç durumda bırakıyordu.

14 M. Müfahham Akoba, a.g.e., s. : 20-21

15 M. Müfahham Akoba, a.g.e., s. : 14

“1653'te Paris'te Petite Poste'un kuruluşu sırasında Paris parlamentosu danışmanı Renouard de Villayer bir çare bularak taşıma ücretinin önceden ödenmesi usulünü getirdi”(16). Böylece gönderilecek mektup ve paketin ücreti alıcısından değil gönderen kişi tarafından ödenecekti. Bugünkü posta pullarının yerini tutan bir kağıt parçası mektup ya da kolinin üzerine iliştiliyordu. Bütün bu işlerin mektubun göndericisi tarafından postanede yapılması zorluğu yöntemin gelişmesini önlemiştir. Bu durumu önlemek için ücretlerde bir takım iyileştirmeler yapıldıysa da sonuç olumsuz olmuştur. Daha sonra İngiltere'de posta müdürü olan Henry Bishop tarafından mektuplar üzerine damga uygulama sistemi kullanılmaya başlanmıştır. 2 ağustos 1661 tarihli bir mektubunda Henry Bishop “Her mektubun üstüne basılacak bir damga uygulamasına geçilmiştir. Gün tarihini taşıyan bu damgalar idareye gelecek her mektuba vurulacaktır”(17). Diyerek ‘Bishops Mark’ adı verilen ve geliştirilen bu damgaların kullanımı sonradan uygulamaya geçirilmiştir.

1823 İsveç'te De Treffenberg, 1834 İngiltere'de Charles Knight ve 1837-1838 Charles Whiting, 1839 Fransa'da Piron ile Grasset basılı veya üzeri damgalı kağıt veya zarflar kullanmayı tasarladılar(18). Ancak İskoçya'lı James Chalmers'in denemelerinin bugünkü pula son şeklini verdiği bilinmektedir. Matbaacı ve gazete müdürü olan James Chamlers gazetesini abonelere gönderirken, gazetenin üzerine, basıp etrafını kestiği yuvarlak bir etiket yapıştırdığı bilinmektedir(19). Bu buluşu ilk başlarda ilgi görmediyse de yine bir İskoçya'lı olan Rowland Hill'in 1837 de bu tekniği yeniden ele aldığı bilinmektedir.

16 Meydan Larause, a.g.e., s : 376

17 Türk Ansiklopedisi, a.g.e., s: 163

18 Meydan Larause, a.g.e., s : 376

19 Gelişim Ansiklopedisi, Meydan Gazetecilik ve Neşriyat Ltd. Şti. 8.Cilt 1977, s : 1431

Henüz posta pullarının kullanılmadığı dönemde, bir gün İngiltere'nin kuzeyindeki kasabalardan birinde, postacı fakir bir kıza mektup getirir, kızcağız mektubu alır ve ücretini sorar. Postacı ücretin bir shilling olduğunu söyleyince fakir kız parası olmadığını söyleyerek mektubu postacıya iade eder. Bu olaya şahit olan bir yolcu, kızın haline acıyarak, bir shillingi ödeyip mektubu alarak kıza verir. Postacı gittikten sonra, genç kız mektubu almayışını şöyle açıklar; Biz çok fakiriz, kardeşim başka bir şehirde çalışıyor, posta ücreti fakirlere çok ağır geliyor, bunun için kardeşimle bir yöntem bulduk, zarfların üzerine bizce anlamlandırdığımız işaretleri koyarak birbirimizle haberleşiyoruz. Postacıdan mektubu alıp zarfın üzerinde bulunan işaretlere bakıp sonra da iade ediyoruz. Esasen mektubun içindeki ise boş bir kağıttır. Açıklamayı hayretle ve şaşkın, şaşkın dinleyen yolcu zamanın posta bakanı olan Rowland Hill idi.

İlk posta pulu İngiltere'de posta bakanı Rowland Hill zamanında 6 Mayıs 1840 tarihinde çıkartılmıştır. Rowland Hill halkın ve hazinenin zarar görmesini engellediği gibi, hizmetlerinin daha düzenli yürütülmesini sağlamıştır. Böylece pul; gönderme ücretinin makbuzu olarak, posta hizmetlerinde yerini almıştır. İngiliz parlamentosunda bir çok tartışmalara yol açıysa da, postayla gönderilen her mektup ya da gönderilerin üzerine bir etiket yapıştırılması kabul edilmiştir.

Dünyaca Penny Black olarak anılan bu ilk pulun üzerinde, kraliçe Victoria'nın profilden bir portresi bulunmaktadır. Bu resmin Hollandalı ressam Villiam Mulradi tarafından yapılmış olduğu söylenmektedir. Bu pulun bir penny'liği mavi iki penny'liği ise siyah renkte olup baskısı ise Perkins, Bason ve Co. Matbaasında yapılmış, tabakada 12x20'lik 240 adet pul olduğu bilinmektedir. Dünyada ilk pulu İngiltere çıkardığı için yalnız İngiltere pulları üzerinde devletin adının yazılı olmadığı görülmektedir.

İlk pul tasarımlarında daha çok hükümdar ve devlet büyüklerinin portreleri, pulun taşıdığı değeri gösteren rakamlar, ülkeleri temsil eden figürler görülmektedir. Kullanılan renkler genelde tek rengin ton armonisidir. Kimi zaman da bazı ülkelerin renkli zemin üzerine mavi, siyah, gibi iki renkli pul basmış olduğu görülmektedir. İlk pulların tabakalarından makasla kesilerek birbirinden ayrıldığı ve arkalarının zamlı olmadığı bilinmektedir. İki renkten fazla renk kullanarak ilk pulu basan ülke ise İsviçre'dir. İlk kabartma pulu ve uçak pulunu İtalya, ilk helikopter pulunu İspanya, ilk metal pulu Macaristan, ilk resmi pulu ise Merica adası basmıştır.

1.2.2. Türkiye'de Pulun Tarihçesi

Türkiye'de eski posta hizmetleri ve ilk posta pulu iki başlık altında incelenmektedir.

1. Prefilatelik dönem(1863 ve daha öncesi),
2. Filatelik dönem(1863 sonrası ve günümüz).

Pulun bu iki bölüm halinde incelenmesine geçmeden önce Türklerde postacılık ve posta hizmetleri ile ilgili bazı bilgilerin verilmesi, konunun daha iyi anlaşılması açısından faydalı olacaktır.

Türklerin Orta Asya'da iken posta hizmetleri deneyimlerinin Çingiz çağında, günümüz modern postasına ışık tutacak kadar düzenli bir posta teşkilatının kurulduğu bilinmektedir. Çinliler ile Çin ordularının yüzyıllar boyunca edindiği posta hizmetlerindeki deneyimler, Türklerin bu hizmeti geliştirilmelerinde büyük bir etken olmuştur.

Düzenli hale gelen posta hizmetleri için, belirli posta konaklama yerlerinde at değiştirme yöntemi ile haber ulaştırma yani 'ulak' sistemi doğmuştur. Bu Uygur ve Göktürk devletinde görülen bir sistemdir.629 yılında, Batı Göktürk devletinin içinden geçerek Hindistan'a da giden ünlü Buda rahibi ve gezgini Hsüan Tsang, Türklerin içinden geçerken

Göktürklerin ulag sözünü duymuş ve kitabına yazmıştır(20). Ulak kelimesi Türk postacılığının en eski bir deyiimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Biz daha çok bunu haber ulaştırma, Ulak sistemi olarak ele alıyoruz.

Kaşgarlı Mahmud'un ise 'arkış' kelimesine dikkat çektiği ve buna iki anlam yüklediği bilinmektedir. Bunlar kervan ve habercidir. Aynı kaynak arkış sözünün haberci ve aynı zamanda mektup anlamına geldiğini de belirtmiştir.

XI. yy.da Orta Asya Türkleri ile birlikte 'Eşkinci' kelimesinin kullanıldığı bilinmektedir. Bu çağa ait yazılı Türk kaynaklarına göre eşkinci, hızlı koşan at postası demektir(21).

Ulak kelimesi ile başlayan, arkış ve eşkinci ile devam eden sözcüklerin Türklerde posta hizmetleri ve habercileri anlamında kullanıldığı görülmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde ise 'çapar' özellikle ulak sözü ile birlikte atlı postacı anlamında söylenmektedir. Çaparlar, Topluluk içinde herhangi bir kişi değildi. Özel bir haberci olsalar bile, topluluk içinde gelenekten gelen ve yarı resmi bir statüye sahip idiler.

Bütün bunlar gelişirken gönderilen mektuplarda damga kullanıldığı bilinmektedir. Damgalar ilk önceleri hakan mührü, hükümdarlık işareti olarak birçok şekillerde kullanılmıştır. Bu kullanım şekillerinin içine mektup damgası da girmektedir.

Bazı Çin kaynakları miladi beşinci asırda Uygurlarda damga (tamga) kullanıldığına işaret etmektedir. Eski Türk anıtlarından Tonyukuk'da damga kelimesinden bahsedilmektedir. Damga, kullanıldığı uzun tarihi devir nedeni ile kullanım bakımından bir aitlik bildiriminin

20 Bahattin Ögel, 'Türk Kültür Tarihine Giriş 1', Kültür Bakanlığı Yayınları 244 Kültür Eserleri:13, Ankara 1978, s. 340-341

Ulak sözcüğünün, döneminde bağlamak, bir araya getirmek, takip etmek, postacının bindiği at, her zaman el altında bulunan gibi farklı anlamları vardır.

21 Bahattin Ögel, a.g.e., s. 345-363

yanında, bir resmiyet ifadesi de taşımıştır. Aitlik bildiren şahsi damgalar yerini bireysel imzaya bırakmıştır(22).

Yüzyıllar boyunca dev bir imparatorluğu yöneten Türkler, haberleşmeyi ekonomik, teknolojik ve sosyal kalkınmanın önemli bir alt yapısı olarak görmüşler o çağlarda komşularında bir benzeri bulunmayan ulak, tatar, çapar adı altında özel olarak yetiştirilmiş ve çok güzel kıyafetlerle giydirilmiş insanlardan oluşturdukları etkili, faydalı bir haberleşme düzeni kurarak imparatorluğun Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarındaki sınırları içinde haberleşme sistemlerini yüzyıllarca sürdürmüşlerdir.

Hızla gelişen dünya ile birlikte yeni ihtiyaçlar ve bu ihtiyaçlara cevap olarak artan haberleşme, posta teşkilatının, dünyanın hemen her yerinde olduğu gibi Türklerde de devlet teşkilatı olarak yerini almasına ve resmiyet taşımasına neden olmuştur.

1.2.2.1. Prefilatelik Dönem

Türkiye’de posta pulunun kullanılmasından önceki döneme prefilatelik dönem denir. Osmanlı imparatorluğunun kuruluşundan 1840 yılı sonuna kadar birinci dönem, 1840 yılı sonundan 13 ocak 1863 tarihine kadar ikinci dönem ve ecnebi postaları, olmak üzere üçe ayrılarak incelenmektedir.

a) Birinci Dönem: Osmanlı İmparatorluğu geniş alanlara yayılmıştı. Devlet ile ordu arasındaki haberleşme yetersiz ve eksik kalmaktaydı. Mısırdan örnek alınan posta güvercinleri ile yapılan haberleşmeler de güvensiz ve yetersiz kalıyordu. İstanbul’un 1453’de ele geçirildiği yıllarda, Bizans İmparatorluğunda bir posta teşkilatı

22 Dr. Hidayet Yavuz Nuhoğlu-Talip Mert, PTT Müzesi, Osmanlı Posta Damgaları, Katalogu , İslam, Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi, İstanbul 1990, s.: 7-8

Damga sözcüğünün Oğuzlarda tuğra, Selçuklularda da Tuğra-i ve Osmanlılarda tuğra, tuğracı şekilleri ile ve bir işlev kazanarak ortaya çıktığı görülmektedir.

bulunmaktaydı. Bu Bizans posta teşkilatı geliştirilerek, Tatarlardan oluşan bir haberleşme teşkilatına dönüştürüldü. Osmanlı tatarları adı verilen bu ilk postacılar İmparatorluk sınırları içinde devlet ile ordu arasındaki haberleşmeyi sağlamaktaydı. Bu teşkilat III. Sultan Mahmut döneminde (1574-1595) kaldırılarak yerine Menzil teşkilatı oluşturuldu. 1.Abdülhamit (1779-1789) Tatarları disipline etmek için Tataran ocağını kurmuştur. Bu ocak tatar mesleğini geliştirmek, daha disiplinli ve daha iyi yetiştirilmesini sağlamak amacına yöneliktir. Böylece Osmanlı imparatorluğunun ilk posta hizmetleri devlet ile ordu arasındaki haberleşmeyi sağlamış, ilk postacılar da askeri postacılar olmuştur. Posta Tatarları ile sonradan sivil postacılığa da geçilmiş ve bu teşkilat 1840 yılına kadar işlevini sürdürmüştür(23).

b) İkinci Dönem: Türklerde posta hizmetlerinin genelleştirilerek, geliştirilmesi Sultan Mecit dönemine rastlar. 1839 yılında Gülhane Hattı Hümayunun başlattığı Tanzimat dönemi ile Osmanlı müesseselerinde yapılan yeni bir yapılanma ile, devlet örgütleri teşkilatlandırılmış buna bağlı olarak haberleşme örgütleri de resmi bir teşkilata bağlanarak ilk posta nezareti 1840 yılında kurulmuştur. Böylece posta nezareti ile haberleşme halkın hizmetine sunulmuştur.

Bu tarih ülkemizde sadece posta işlerinin resmi bir düzene kavuştuğu tarih değil aynı zamanda modern haberleşmenin başladığı ve PTT teşkilatının doğduğu tarih olmuştur(24).

Osmanlı İmparatorluğunda ilk posta hizmetleri 7-19 ekim 1840 tarihlerinde 'deraliye' denilen İstanbul ile Edirne arasında hizmete başlamıştır. Posta, her Pazartesi İstanbul'dan gidecek ve her Cumartesi Edirne'den gelecekti. Bu dönemde tatarlar arasından 100 tatar seçilmiş ve bunlardan biri tatar ağası tayin edilerek, Postane-i amire adı altında

23 M. Müfahham Akoba, a.g.e., s. 19-20-21

24 T.C. Ulaştırma Bakanlığı "Ulaştırma ve Haberleşme", Bağlı ve İlgili Kurumlar Daire Başkanlığı 1983-1990, Ankara 1991, s. 205

kurulan posta idaresine bağlanmıştır. Postane-i Amire'nin bir de müdürü olup, düzenli bir posta idaresi bu şekilde oluşturulmuştur.

Bu dönemde posta ücreti, mektubun ağırlığına ve gideceği mesafeye göre tespit edilmekteydi. Mektubun ağırlığı ve gideceği mesafe belirlendikten sonra, Posta Müdürü tarafından, zarfın üzerine posta damgası basılır, ücreti alınmıştır veya ücreti alınacaktır gibi bir ibare konulurdu(25).

Aynı zamanda gönderilen mektuplar üzerinde damga kullanıldığından, bu dönem damga (mühür) dönemi olarak da adlandırılır. Türkiye'de 1840-1864 yılları arasında mektuplar her postanenin kendisine ait kendi adını taşıyan bir mührü ile damgalanmıştır. Bu damgaların çoğu siyah ve mavi renkte ıstampa ile basılmışlar ve damgaların üzerinde çoğunlukla; An Canibi Postai, An Canibi Postahanei, Postai Hükümeti yazısı ile altında şehir ismi ve sene olarak tarihi yazılmaktaydı(26).

c) Ecnebi Postaları: Posta hizmetleri konusunda tek el kuramayan Osmanlı Devleti birçok ülkeye kendi topraklarında posta hizmetleri yapma hakkını verdi. Posta hizmetleri yapma hakkını elde eden, ülkeler, kendi pullarını kullanarak zaman zaman Osmanlı İmparatorluğu ile de rekabete girerek gelir elde ettiler ve bu gelirlerden de Osmanlı Devleti'ne pay vermediler(27).

1721 tarihinde Osmanlı İmparatorluğu ile Avusturya devleti arasında, Avusturya'nın salt kendi haberleşmesini sağlamak amacı ile İstanbul'da bir Avusturya posta merkezinin kurulması yolunda izin alındı. Böylece Avusturya sefareti ile Viyana arasındaki, muntazam posta

25 Türk Ansiklopedisi, a.g.e., s. : 162-167 - M. Mufahham Akoba, a.g.e., s. : 22-23

26 M. Mufahham Akoba, a.g.e., s. : 25

27 Yurt Ansiklopedisi, "Türkiye İli Dünü Bugünü Yarını", Anadolu Yayıncılık, Cilt 11, İstanbul 1982, s. : 8198

hizmetleri başlamış oldu. Daha sonra Rus sefareti ile Sen Petersburg arasında da posta hizmetleri kurulmuş, 1812 tarihinde Fransa, 1832 tarihinde İngiltere, 1834 tarihinde de Yunanistan'a da bu haklar tanınmıştır. Türkiye'de posta pulunun çıkarılışından sonra da devam eden bu imtiyazlı ecnebi posta idarelerinin kaldırılması için belli tarihlerde girişimlerde bulunuldu ise de başarılı olunamamıştır.

1.2.2.2 Filatelik Dönem

Türkiye'de 13 ocak 1864 tarihinde ilk posta pulunun çıkarılışından sonraki dönem filatelik dönem adı ile anılır. Bu dönem tuğralı pullarla başlamıştır. M. Müfahham Akoba'nın Türkiye'de pul ve pulculuk isimli kitabına göre filatelik devir posta hizmetleri; Osmanlı Postaları (1863-1920), İmtiyazlı Ecnebi postaları, Anadolu postaları, Türkiye Cumhuriyeti Postaları (1923 ve sonrası) olmak üzere beşe ayrılarak incelenmektedir. Buna göre:

a) Osmanlı Postaları (1863-1921) : İlk Posta pulunun basımından Cumhuriyet dönemine kadar ki olan dönemdir.

İlk özel Türk gazetesini çıkaran zamanın posta nazırı Agah Efendi, 1864 yılında ilk Türk posta pulunu (Tuğralı pul) da bastırmıştır(28). Bu pullar Sultan Abdülmazid devrinde, onun tuğrasını ve ince süslemeli motiflerini taşıyordu. Agah Efendinin önerisiyle, posta ücretleri pul karşılığı olarak alınmaya başlanmıştır. Bu pullar kullanıldığı mektup üzerinde, mektubun gideceği yerin uzaklığına göre farklı ücret tarifesi ile kullanılmıştır.

Agah Efendinin önerisi ile, Türkiye'de de mesafe hesap edilmeksizin tek ücret ödenmesi ile gönderi ücretleri posta pulu ile ödenecekti. Ancak bu yöntem ile posta ücretleri pul olarak alınmaya

başlandı, fakat, bu pullar kullanıldığı mektup üzerinde, mektubun gideceği yerin uzaklığına göre farklı ücret tarifeleri ile kullanılmıştır.

Tuğralı pullar adı ile anılan Sultan Abdülaziz'in tuğrası ve ince motifler taşıyan birinci emisyon bu pulların üzerinde Tuğra, tuğranın altında bir hilal içinde Devlet-i Aliye-i Osmaniye yazısı yer almaktadır. Tuğralı pulların, beher tabakasında 12x12 yani 144 pul olduğu bilinmektedir. İlk ikisi ince kağıt ve üçüncüsü kalın kağıt olmak üzere üç emisyon olup tamamı 1864 yılında dantelsiz olarak basılmıştır.

Darbhone-i Amire'de pelür kağıdı üzerine taş baskı (litografi) olarak basılan tuğralı pulların tamamı beyaz kağıt üzerine siyah olarak basılmıştır. Tasarımları ise Sikke başı Abdülfettah ile Ensercioğlu Agop tarafından yapılmıştır. Sonradan bu pullar tek, tek anilin boya ve sünger ile gerek duyulan yerler renklendirilmiştir. Bu nedenle bütün pullarda açıktan koyuya kadar sayısız renk nüansları ortaya çıkmıştır.

Birinci emisyon Tuğralı pullar ince kağıt üzerine düz basılmış olup 2 ve 5 kuruşluk olmak üzere iki puldur. Bu pulların 2 kuruşluk olanı koyu mavi, yeşil-mavi zemin üzerine siyah, 5 kuruşluk olanı ise pembe, kırmızı zemin üzerine siyah olarak basılmıştır. 2 kuruşluğun bordürü kırmızı, 5 kuruşluğun bordürü ise mavi renktedir. Bordür genellikle pulun yukarı kısmında bulunmaktadır. İlk baskılarında, kontrol bordürü için bırakılan mesafe az olduğundan, bordür ikinci pul sırasının üst kısmına taşmıştır. Az miktarda basılan bu pullar tatminkar olmadığından, tedavüle çıkarılmamış ve yeni bir serinin basılmasına karar verilmiştir.

İkinci emisyon Tuğralı pullar; ince kağıt üzerine basılmış olup 20 para 1, 2, ve 5 kuruşluk olmak üzere dört puldur. Bu emisyon pulları, Tetbeş (tête-bêche) dediğimiz baş başa veya ayak ayağa olarak basılmıştır. 20 paralık sarı zemin üzerine, 1 kuruşluk leylaki zemin üzerine, 2 kuruşluk mavi zemin üzerine, 5 kuruşluk pembe zemin üzerine siyah olarak basılmıştır. Açıktan koyuya kadar birçok renk farkları mevcuttur. İkinci emisyon tuğralı pullarda kontrol bordürüne alt kısmında

yer verilmiştir. 5 kuruşluğun bordürü mavi diğerlerinin ise kırmızıdır. Bordür içinde yazı, dişi olarak kullanılmıştır. İkinci emisyonun ikinci bir tiraj daha basılmış olup, bunlar da aynen birinci tirajda olduğu gibi ince kağıt üzerine tetbeş olarak basılmıştır. Bunların tamamı kahverengi zemin üzerine siyah olarak basılmış olup açıktan koyuya kadar renk farklılıkları bulunmaktadır. Bordür, tamamında mavidir.

Üçüncü emisyon iki puldan oluşup normal kalınlıkta bir kağıt üzerine tetbeş basılmıştır. Bu pulların baskısında adi kağıttan, mukavvaya kadar farklı kalınlıkta kağıtlar kullanılmıştır.

1865'te bu pulların biçimi tuğra çıkarılarak değiştirilmiş, dikine bir oval zemin üzerine ay yıldız yerleştirilmiştir. Ayrıca pulun üzerinde 'Posta-i Devlet-i Osmaniye' yazısına yer verilmiştir. 1876'da yapılan bir değişiklikle de bu yazı, ay formunun ortasına yerleştirilmiş ve ay formu kaldırılmıştır. 1892'de pulun çevresi Türk motifleriyle süslenmiş ve ortaya Osmanlı arması yerleştirilmiştir. 1898'de Osmanlı-Yunan savaşının başarıyla sonuçlanmasını kutlamak üzere altı köşeli bir pul çıkarılmıştır. Bu pulun üzerinde 'Biladi Meftuha'dan Tisalya kıtası postasına mahsustur' cümlesi konmuş ve yine tuğra kullanılmıştır. 1908'de II. Meşrutiyetin ilanı üzerine çıkarılan pulda ise 'Hatırai Meşrutiyet' yazısına yer verilmiştir. Bundan sonraki dönemde Sultan Reşad'ın bazı vilayetlere yaptığı ziyaretler de pullarda sürşarjla belirtmeye başlanmıştır. 1913'e kadar çıkarılan Türk pullarında resim kullanılmadığı saptanmaktadır. İslam dinine bağlı olarak resim yasağının olması pullarda kendini göstermiş olup pulların resimsiz olmasına neden olmuştur.

Bu dönemde yerli posta hizmetleri fazla gelişmemiştir. Ecnebi postalarından çok zarar gören Osmanlı Posta İdaresi ecnebi postaları ile rekabete giderek indirimler yapmış ve yabancı ülkelere gönderilecek mektuplar için özel pullar bastırırmışsada yabancı posta idareleri daha muntazam çalıştıklarından, Osmanlı postaları rekabetten zarar görmüştür.

b) İmtiyazlı Ecnebi Postaları (1721-1914) : Fransa, İngiltere, Yunanistan'dan sonra Flatelik dönemde Almanya, Mısır, İtalya, Rusya, Yunanistan, Polonya, Romanya tarafından da muntazam postalar kurulmuştur. Kurulan bu postalar Osmanlı İmparatorluğunda, pulun çıkarılışından sonrada görevlerini devam ettirmişlerdir.

Yabancı postalar ile yapılan rekabetler sonuç vermemiş, zarar gören Osmanlı posta idarelerinde yenilikler yapmak üzere İngiliz Posta Müttehassısı F.B. Skndamur İstanbul'a getirtilmiş ve Posta hizmetlerinin iyileştirilmesi için çalışmalara başlanmıştır.

c) Anadolu Postaları : Türkiye Cumhuriyetinin ilk temellerinin atıldığı 1920 yılında, Ankara'da Atatürk öncülüğünde milli bir hükümet kurulmuştur. Osmanlı İmparatorluğunun varlığı sadece İstanbul ve çevresinde kalmıştır. Anadolu'daki postaların idaresi Ankara Hükümeti tarafından yürütülmekteydi. Ancak Milli Mücadele nedeni ile posta hizmetleri düzenli olarak yürütüleliyordu. Osmanlı İmparatorluğu kendisini tanımayan, posta merkezlerine posta pulu yollamıyordu. Bu nedenle Ankara Hükümeti Anadolu Postaları İdaresinin pul ihtiyacını gidermeye çalışmış bunun için var olan pullara Ankara ismiyle sürşarj yaparak kullanmıştır. Var olan bütün pulların hepsi posta pulu olarak sürşarj edilerek kullanılmıştır.

1917 yılında Edirne'nin düşman işgalinden kurtarılışının anısına Edirne'deki Selimiye camiinin resmiyle süslenerek Londra'da bastırılan pul aynı zamanda ilk resimli posta puludur. Bu pulun tasarımı dönemin mimarı Muzaffer bey tarafından yapılmıştır. I. Dünya savaşı sırasında eski pulları, posta, matbaa ve takse, sürşarjlı olarak normal posta pulu yerine kullanılmış ve ayrıca savaşın sonuna doğru Viyana'da bastırılan pullar da tedavüle çıkartılarak kullanılmıştır. 1920'de kurulan T.B.M.M. Hükümeti tarafından daha önce Avrupa'da bastırılan pullar ikiye bölünerek kullanılmış olup ihtiyacı karşılayamayınca, mahakim ve devairi adliye, mahakimi şer'iye, katibi adil, amele pasaportu, defteri hakani,

tiyatro, müze, Hicaz demiryolu, donanma ve maliye pullarından bir kısmı önce elle daha sonra makineyle sürşarj edilerek posta pulu yerine kullanılmıştır. İhtiyaç bu yolla da karşılanamayınca İtalya'da, üzerinde 'Kelime-i Tevhid' yazısı bulunan pullar bastırılmıştır.

Ankara Hükümeti'nin kendi adına hazırlattığı ilk pul 1922'de basılmıştır ve bu pulun üzerinde, o zamanki T.B.M.M. binasının resmi bulunmaktadır(29).

d) Türkiye Cumhuriyeti Postaları: Cumhuriyetin ilanından sonra posta hizmetlerinde büyük bir gelişme olmuştur. Posta hizmetleri daha düzenli hale getirilmiş ve yeni bir teşkilatlanmaya gidilmiştir. Bu teşkilat ile Türkiye'de il, ilçe, bucak ve köylere, ihtiyaç dahilinde posta merkez ve şubeleri açılmış aynı zamanda pul bayilikleri ve seyyar postalar ile muntazam posta hizmetleri sürdürülmüştür.

1.3. PUL TÜRLERİ

Üzerinde taşıdığı görsel unsurlar ile etkili bir iletişim aracı olan pul, birçok mesajı bünyesinde barındırmaktadır. Önemli olan bu mesajın alıcısına doğrudan ve yalın bir dil ile verebilmesidir. Bu da tasarımcısını etkiler ve tasarımcısının olaya daha duyarlı yaklaşmasını gerektirir. Kitle iletişim araçlarına ve dolayısıyla pula yüklenen çabaların bu yönü, sanatın görsel temelleri üzerinde yepyeni keşiflerin yapılmasına yol açmıştır. "Değişen zaman ve düşünceyle birlikte, insanların gereksinimleri gelişmiş, zevkleri değişmiştir. Günümüz iş adamları, politikacılar vs. çağın gereklerine uyabilen, işlerini planlayarak geliştirme olanakları arayan kişilerdir. İş adamları ürettikleri ürünlerini, politikacılar fikirlerini, tiyatrocu oyununu kitlelere duyurmak, tanıtmak isteğindedir. Tanıtım gereksinmeyle

başlayıp, üretimle devam eden bir süreçtir. Kitlelerin çeşitli satın alma güdülerine seslenerek belirli bir mala talebi yükseltmek bir fikri benimsetmektir, tanıtmanın işlevi”(30). Şu bir gerçektir ki artan ihtiyaçlar karşısında, bir çok sorun ve bu sorunların çözümleri de ortaya çıkmıştır. Artan bu sorunlar gibi amaca uygun pul türlerinin de iletişimde yeni çözüm araçları olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Hangi amaçla yapılmış olursa olsun pul, toplum yapısı ile ilgili birçok mesajı evrensel bir dil ile anlatır. Bu açılarından ele alındığında pul türlerini amaçlarına göre şöyle sınıflandırabiliriz.

- a) Hazine pulları,
- b) Posta pulları,
- c) Yardım pulları.

1.3.1. Hazine Pulları

“Hangi belgelere ne ölçüde yapıştırılacağı, ilgili kanunlarla belirtilir ve bedeli hazineye kalan pullardır. Türkiye’de hazine pullarının kullanılmasına Düyunu Umumiye tarafından ve damga resminin toplanması amacıyla 1880’de başlanmıştır. Meşrutiyet döneminde Hicaz demiryolunun yapımına yardım için hazine pulu çıkartılmıştır. Geliri hazineye kalan pullardır. Hazine pulları da kendi içinde;

- a) I. Dünya savaşı sırasında basılan ‘Evlad-ı Şüheda’ pulları (1915),
- b) Bayramlarda posta gönderilerine ve telgraflara ekstra yapıştırılmış olan ‘Teyyare Müdafaa’ pulları (1937),

30 Semra Çevik, “Siyasi Afişler (1946-1993)”, Gazi Üniversitesi Sos.Bil.Enst. Basılmamış Yüksek lisans Tezi, Ankara 1993, s.: 16-17

c) II. Dünya savaşı sırasında bastırılan 'Milli Müdafaa' pulları (1941)"(31).

1.3.2. Posta Pulları

Posta gelirlerinin önemli bir kısmını oluşturan bu pullar geniş bir kullanım alanı oluşturlar ve kendi aralarında üç grupta sınıflandırılır.

a) Sürekli posta pulları: Özel ve tüzel kişiler tarafından postaya verilen mektup postası gönderi ücretlerinin ödenmesinde kullanılmak üzere bastırılan pullardır. Geneline konu olarak Atatürk portreleri işlenmiştir. Boyutlar mümkün olduğu kadar küçük tutulur, en az 50 ile 100 milyonun üzerinde tirajı vardır.

b) Anma pulları: Geçmişteki bir olayı, bir tarihi, turistik yerleri bilge kişiyi, belli günleri anmak için, o olay, gün ve kişileri anımsatan tasarımlarla basılan pullardır. Baskı adedi azdır, posta işletmeleri tarafından belli sürelerde satışa sunulmaktadırlar(32). 600.000 binden fazla basılmaz.

c) Resmi posta pulları: Genel bütçeye giren dairelere, katma ve özel bütçeli dairelerin, belediyelerin ve bunlara bağlı idare ve kurumların postaya verdikleri her türlü posta gönderilerinin posta ücretlerinin ödenmesinde kullanılmak üzere 5584 sayılı Posta kanununun 21. Maddesi gereğince bastırılan pullara denir(33). Devlet kurumları arasındaki haberleşmede kullanılır. 1950 yılından sonra Türkiye hariç diğer Dünya Ülkeleri resmi posta pulunu kaldırmıştır.

d) Artılı Pullar: Anma pulu içinde yer alır. Anma pullarının nominal değerlerinin altında ilave ek bir değer ile özel kanuna göre

31 Meydan Larause, a.g.e., s. : 376

32 Evren Pul Evi Yayını, a.g.e., s. : 6

33 PTT Genel Müdürlüğü Posta Dairesi Başkanlığı, Pul ve Pulculuk, Gaye Matbaacılık, Ankara 1989, s. : 7

bastırılan pullardır. Posta ücretlerinin alınmasında kullanılmak ve ücretlere ek bir değer taşımak üzere, özel kanuna göre bastırılan pullardır. Bunlara 'Ek Değerli Anma Posta Pulları' da denir. Devlet posta işletmelerine her yıl iki seri artılı pul çıkartma yetkisi ve yükümlülüğünü vermiştir. Pulların nominal değerlerine artı işaretiyle bir değer daha eklenmiştir (30+5 gibi). Bu ek değerden elde edilen gelir Kızılay derneğine ve Çocuk Esirgeme Kurumuna yardım olarak verilmektedir. Artılı pullar posta işletmeleri tarafından yılın belli zamanlarında çıkartılmaktadır. Artılı pulların satılıp satılmaması önemli değildir. Artı değeri tutarı kurumlara aynen ödenir.

1.3.3. Yardım Pulları

Hayır kurumlarının tüzüklerindeki hükümlere dayanılarak yardım toplamak amacıyla kendi adlarına bastırıp satışa sundukları pullardır. Bu pullar postada kullanılmış fakat geliri derneklere bırakılmıştır. Bu pulların başlıcaları Muhacirun ianesi pulları (1840); Müdafaa-i Milliye Cemiyeti pulları(1918); Kızılay Şefkat pulları (1910); Türk Hava Kurumu pulları (1926); Çocuk Esirgeme Kurumu Şefkat pulları (1928)'dir. Önceleri hayır kurumları kendi tüzük ve yönetmeliklerine göre yardım toplamak amacı ile kendi adlarına bastırıp satışa sunmuşlardır. Daha sonra yasayla bu PTT idaresine yine aynı kurumlara yardım amacı taşıyan anma pullarının nominal değerlerine ek bir değer ilave edilerek sürdürülmüştür. Bunlardan toplanan gelirlerden tümü bu kurumlara verilmek amacıyla sosyal yardımlaşma sürdürülmüştür.

1.4. PUL TASARIMINDA ESTETİK İLKELER

Kolleksiyoncular, sanatçılar ve grafik sanatı ile uğraşanların dışındaki, pek çok insan posta pulunun sanatsal ve antika özelliğinden haberdardır. Yapıldığı ülkenin kültürünü, sanat anlayışını, sosyal yaşamını, geleceğe taşıyan tasarım yüzeyi küçük ama işlevi büyük olan pul, grafik tasarımcısının ciddi ve titiz çalışmasını gerektirir. Ciddi ve titiz bir tasarımın ortaya çıkabilmesi için grafik tasarımcısının, posta işletmelerinin ve basım evinin bir arada uyum içinde çalışması gerekmektedir.

Kültürler arası iletişimi sağlayan pulun evrenselliği o pulu tasarlayan kişinin yani tasarımcının da konuya daha duyarlı ve titiz bakmasını gerektirir. Bilgiyi görsel mesaja dönüştüren grafik tasarımcısının; görsel iletişim aracı olan pul tasarımında tasarım ilkelerini ve uygulamalarını bilmek, esnek ve işlek bir zekaya sahip olması gerekmektedir. Kendi ülkesinde olduğu gibi farklı ülke ve insanlarına uygun çarpıcı ve etkili bir biçimde evrensel bir görsel dil yaratmalı ve mesajını bu kanalla iletmelidir. Çünkü tasarımını yaptığı pul istenen mesajı iletmiyorsa hiç bir değer taşımaz. Aynı zamanda tasarımcı açısından pul tasarımı temelde bir hizmettir ve hizmetin amacına ulaşması tasarlanan pulun, istenen mesajı iletmesi ile gerçekleşir.

Her devlet kendi politikasına göre konular belirler. Konu belirlendikten sonra posta işletmelerinin pulu tasarlayacak grafik tasarımcısı ile görsel ve düşünsel bağlamda bilgi alışverişinde bulunması gerekmektedir. Çünkü pul tasarımında basıldığı ülkenin posta işletmelerinin belirlemiş olduğu bir takım kesin ve yasal olan kurallar vardır. Tasarımcı bu kurallara uymak zorundadır. Bu da pulu basan ülkenin, posta işletmelerinin tutumunun tasarımcı açısından önemli olduğunu gösterir.

Pullar devlet adına basıldığı için basımevinin de güvenilir olması gerekir. Basımevinin temiz ve titiz çalışması zorunludur. Baskı işleminin yapıldığı süreç içerisinde, tasarımcının basımevi ile çalışması kaliteyi ve istenilen sonucu arttıracaktır. Önceleri pullar yurt dışında bastırılırken şimdilerde bu işlem Türk basımevlerinde gerçekleştirilmektedir.

Türkiye’de posta pulu basımı ve emisyonu sürme yetkisi Posta İşletmeleri Genel Müdürlüğü’nün yetkisindedir. Posta işletmeleri kendi bünyesinde basılacak olan, pulların üzerinde bulunması zorunlu, birtakım kurallar getirmiştir. Tasarımcı pul tasarım sürecinde, birtakım özgürlüklerinin yanında, çeşitli sınırlamalarla da karşı karşıyadır. Resimleme yaparken kendine özgü duygu, düşünce ve el becerisi ve teknikleri kullanırken, bunlar sanatçının kendi hür düşüncesiyle gerçekleşir. Ama bir yandan da, bir takım kurallara uymak zorundadır. Bunlar pulun konusu, ülke adı, renk sınırlaması vb. gibi kurallardır. Posta işletmeleri her yıl düzenlediği yarışmalarla ya da sipariş ile pul tasarımlarını yaptırmaktadır.

Başarılı bir pul tasarımı nasıldır sorusunun cevabı nedir diye sorulduğunda, dünyaca ünlü pul tasarımcısı Birleşmiş Milletler posta servisi şefi ve tasarımcı Ole Hamann

‘Bir kişinin iyi bir tasarım için düşündüklerini belirleyen çok farklı etmenler düşünülürse cevaplandırılacak zor bir sorudur. Esas itibarıyla iyi bir tasarımın, içerisindeki kompozisyonun basit ve açık, renklerin ahenkli ve mesajın dosdoğru ve kolay anlaşılabilir biçimde tasarlanmış olması gerekir’ diyerek pulun estetik ilkeleri hakkındaki görüşünü dile getirmiştir.

Çok sayıda Tunus pulunun tasarımcısı olan Hatim Elmekki’ ye göre ise;

Bir çok yönden bir pulu çizmek bir şaheseri boyamaktan daha zordur; pul sadece belli sayıdaki kişileri değil herkesi memnun etmelidir.

Bir gülümseyişle mesajını açıklamalı, ve bazen öğretici de olmalıdır. Fakat bu sıkıntı vermemelidir.

Grafik tasarımcısı George Hamori' ye göre;

Pullar, sanatsal özelliğini yitirmeden kolayca anlaşılacak tarzda açık bir mesaj taşımalıdır. En iyi propaganda malzemesi olabileceklerinden herkesi cezbe etmelidir.

Portekiz posta pulları tasarımcısı grafiker Luis Filipe de Abrev'ya göre;

Bir fikrin açık yorumlanması, mesajın kolay anlaşılabilirliği, (küçük ebatlar fakat minyatür değil hoşla gitmeli, fakat kolaylığın olması), çok önemlidir. Engeller varsa tasarımdan önce bunları yok etmek gerekir (34).

1.4.1 Pul Tasarımında Kompozisyon

Bilgiyi görsel mesaja dönüştüren iletişim araçlarından biri olan pul tasarımda illüstrasyonun önemli bir yeri vardır. Ayrıca grafik tasarım ürünlerinin tamamında olduğu gibi pul tasarımlarında da illüstrasyon, fotoğraf, kolaj, guaj, pastel vb. gibi tekniklerden yararlanılarak görsel mesajlar oluşturulmaktadır.

Yerinde, doğru ve amacına uygun her tasarım evrensel; evrensel olduğu kadar da, grafik tasarımcının yaratıcılığını, ve tasarımın gerektirdiği teknik, estetik ve işlevselliğin biraradanlığının ispatıdır. Pul tasarımlarındaki ana ilke evrensellik, mesajın yalın bir görsel dil ile anlatımını gerektirir. Herhangi bir konu, problem ya da mesajın görsel ve sözel unsurlarının pulda çözümü, iki boyutlu yüzey üzerinde çözümlenme zorunluluğunun yanı sıra tasarım yüzeyinin de sınırlı olması tasarımcısını zorlar. Bu yüzden grafik tasarımcısı uygulama yönteminin yanı sıra sözel ile görsel iletişim arasındaki ilişkileri de kurmak zorundadır. Kavramları

görsel imgelerle anlatan grafik tasarım unsurları görsel dil ile uluslararasıdaki dilleri yok eder. Görsel unsurların pulda bir amacı yerine getirmek için kullanılması, pulun büyük bir grafik tasarım ürünü olduğunu gösterir. Pul tasarlandığı ülkenin doğal güzelliğini, tarihi zenginliğini, kendi ülke insanına ve dünya insanlarına, üzerinde propaganda yapıldığı izlenimini uyandırmaksızın anlatabilmelidir. Pul tasarımcısı tasarım sürecinde birçok teknik malzemeden faydalanabilir. Önemli olan sanatçının kendine özgü duygularını, düşüncelerini, el becerisi ve tekniklerini pula uygun, pul tasarım kurallarını gözardı edilmeksizin uygulayabilmesidir.

Posta işletmeleri tarafından belirlenen ve pul tasarımlarında uyulması gerekli koşullar dikkate alınarak pul tasarlanmalıdır. Boyutunda fiziksel bir sınırlama söz konusu olduğundan sanatçının önereceği orijinal pul tasarımları, bu ebatların 4, 5, 6 katı büyüklükte olmalıdır. Tasarım yüzeyi sınırlı olduğundan tasarımı oluşturacak görsel unsurların bir araya geldiğinde oluşturacağı etki göz önünde bulundurulmalıdır. Tasarım yüzeyinin ebatları ile görsel unsurların ebatları arasında bir orantı kurulmalıdır. Görsel unsurların tasarım yüzeyinde biraradanlığından orantı sorunu ortaya çıkar. Görsel unsurların kendi içindeki orantıları algı ve iletişimi etkilediğinden dikkatli davranılmalıdır. Örneğin vurgulanmak istenen mesaj yardımcı elemanlardan daha büyük ebatlı düşünülürse etkileyiciliği arttıracaktır.

Tasarım üzerindeki sözel ve görsel unsurların oluşturduğu hareket tasarımcının vereceği mesaj doğrultusunda yönlendirilmelidir. Hareket unsurlarını tasarımdaki tipografi, illüstrasyon ve fotoğraftaki dengeyi oluşturur. Bu denge unsurları kompozisyonda simetrik ya da asimetrik olabilir. Önemli olan tasarımın konusu ve içeriğine göre kompozisyonun belirlenmiş olmasıdır. Bütün görsel unsurlar optik merkezde toparlanmalı ve tasarımın kendi içinde dengesi sağlanmalıdır.

Görsel imge içerisindeki hareket unsurları kompozisyondaki dengeyi oluşturur.

İletişim; grafik tasarım ürünü olan pulun hayati unsurudur. Pulu ilginç, dinamik, ve çağdaş kılan iletişime yönelik olmasıdır. Bu nedenle tasarımcı pulu tasarlarırken hedef kitleye söz konusu mesajı doğru ve etkili yalın bir biçimde aktarmak zorundadır. Bunun için çağdaş ve evrensel bir dil yakalamalıdır. Evrensellik mesajın basit anlatımını gerektirir. Bu basitlik estetik değerlerden arındırılmış bir basitlik değil, mesajın kolay ve çabuk anlaşılabilirliği için oluşturulan yalın bir görsel dilin oluşturulmasıdır.

Pul tasarımlarında detay çalışmalar gerçek boyutuna küçültüldüğünde anlaşılmaz hale gelebilir. Farklı geometrik formların, çizgilerin, tonların oluşturduğu tasarım biçimleri çok fazla iç içe girmemeli, konu detaydan arındırılmalı, ana tema vurgulanmalı ve konu veya olayın en belirgin özelliği resmedilmelidir. Ayrıca vurgulamanın tasarım yüzeyindeki yeri iyi tespit edilmelidir. Böylece görsel imgenin kısa bir sürede akılda kalması sağlanmalı, anlatılmak isteneni bir anda vermesi karışıklığa ve farklı anlamlandırmalara yol açmamalıdır.

Yalın bir pul tasarımında en fazla üç figür kullanılmalıdır. Çünkü ebadının 4, 5, 6 katı büyüklüğünde yapılan pul tasarımı orijinal boyutuna küçültüldüğünde fazla olan figürler pul tasarımında karışıklığa neden olurlar. İlk çağlardan beri illüstrasyon çalışmalarında kontür kullanılmıştır. Kontür, düz ya da kıvrımlı, kalın ya da ince sürekli yada kesik ya da grenli olabilir. Çoğu zaman tonla veya renkle yapılan resimleme yalnız başına anlam ifade etmezken kontür yardımıyla belirginleşir. Grafik tasarım unsurlarını (Figürü) çerçeveye alan kontür görsel imge küçültüldüğü zaman yüzey üzerinde unsurun meydana getirdiği şekillerin kaybolmamasına neden olur.

Pul tasarımı oluşturulurken renklerin psikolojik, duyuşsal ve kültürel etkisi gözardı edilmemeli ve kullanılan renklerin evrensel boyutta aynı anlamları içermelerine dikkat edilmelidir. Pul tasarımının küçüleceği

göz önünde bulundurulmalıdır. Kullanılan renklerin ton değeri çok önemli olduğundan küçölmeyle ne kadar kayba uğrayacağı hesap edilmeli, bu nedenle soluk renkler seçilmemelidir. Renk armonisine ve canlı renkler kullanılmasına dikkat edilmelidir. Serideki pullar her ne kadar bağımsız ise de pulların aynı seriye ait oldukları kullanılan renklerle verilerek tasarımda bütünlük oluşturulmalıdır.

Pul serisi tasarımlarında devamlılık sağlanmalıdır. Devamlılık görsel unsurların biçimleri ve boyutları ile arasında oluşturulan benzerliklerle, tekrarlamalarla, vurgulama ve ritim ile yapılır. Bu yapılırken fazla tekrardan kaçınılmalıdır, fazla tekrar tekdüzeliğe yol açar.

Pul illüstrasyonunda sanatçı istediği tekniği kullanabilir. Suluboya, kuruboya, guaj, kolaj, fotoğraf, airbrusch tekniklerinden biri yada bir kaçını aynı tasarımda kullanabilir. Önemli olan her tasarımın kendine özgü ve yeni bir kişiliğe sahip olmasıdır. Ancak o zaman özgün ve yaratıcı çalışmalar ortaya çıkabilir.

Bütün bulguları bir araya getirip pulu sunulduğu ortam içinde çekici, anlaşılabilir ve işlevsel kılan özelliklerinin bulunup, yaratıcı bir yaklaşım içinde sunulması gerekmektedir.

Tasarım yapılırken pulda;

Konu iyi seçilmeli ve evrensel olmalı,

Harf karakteri ve kaligrafi doğru seçilmeli,

Herhangi bir grafik, tasarımın küçültölmüşü değil, pula özgü bir tasarım olmalı,

Basit ve berrak bir kompozisyon, dolambaçsız mesaj, kolay anlaşılabilirlik oluşturulmalıdır.

1.4.2. Pul Tasarımında Yazı ve Biçim İlişkisi

“Tipografinin birinci işlevi okunmaktır”(35) sözünden de anlaşılacağı gibi iyi bir tipografi, bilgi alış verişini, anlaşılır bir iletişimi gerçekleştirir. Tipografinin performansı puldaki kompozisyonu ortaya çıkartır. Konu için kullanılan ve pulda olması gereken yazılar önem sırasına göre dizilmeli ve vurgulanmalıdır. Vurgulanma yapılırken seçilen yazı karakterinin okunurluğu arttırması ve ilgi çekici görünmesi gerekir.

Vurgulama yaratmanın birçok yolu vardır; bu harf biçemi, harf ölçüsü, harf aralığı, farklı yazı karakterlerinin bir arada kullanılması ile gerçekleştirilir. Kullanılacak sözcükler önem sırasına göre yerleştirilerek vurgulanmalıdır(36).

Pul tasarımlarında yazı karakteri seçimi, puntosu, yazı karakterinin okunurluğu iyi seçilmeli, kompozisyon düzenlemesi ve yazı ilişkisi iyi ayarlanmalıdır. Yazılar için gerekli boşluklar bırakıldığı takdirde tasarım, diğer unsurlar ile yazının oluşturacağı kargaşadan kurtarılmış olur. Pulun üzerine yazılan yazılar, o pulun ne amaçla yapıldığını ve basıldığını, ülke hakkındaki tüm bilgileri içerir. Yazı biçimin üstüne gelip onları kapatacak biçimde olmamalı, genellikle tasarlanan kompozisyonun boş yerlerine yerleştirilmelidir. Yuvarlak hatlı küçülünce değeri kaybolmayacak yazı karakterleri tercih edilmelidir.

Yeri geldiğinde tasarım bütünlüğünü sağlamak için harflerin biçimsel özelliği ile tasarımda yer alan sembollerin biçimsel özelliği arasında bir benzerlik kurulmalıdır.

Tasarlanacak seri pullarda yazı gibi bir görsel özellik devamlılık sağlamak amacıyla değişik tasarımlar üzerinde yinelenebilir. Farklı

35 Emre Becer, İletişim ve Grafik Tasarım , Dost Kitabevi:1, Ankara 1997, s : 176

36 Namık Kemal Sarıkavak, Tipografinin Temelleri , Doruk Yayınları, Sanat Kitapları Dizisi:6, Ankara 1997, s : 72-76

tasarımlarda tekrar eden yazı devamlılık sağlamada tek başına yeterli olabilir.

Yazı her tasarımda değişik biçim, kompozisyon ve sunum teknikleri içinde yer alarak parçalar arasında hatırlatıcı ve birleştirici bir işlev görür. Yazı karakterleri standart tutulup renklerle kontrast oluşturulabilir. Böylece bağımsız ama seriyi oluşturan pullar arasında ritme dayalı görsel bir devamlılık sağlanmış olur.

Ayrıca sanatçının içinde bulunduğu dönem de biçimini etkiler. Biçem sanatta özgün olan öğedir. Aynı zamanda hem tasarımcı hem de bulunduğu dönemle yakından ilgilidir. Dönemler biçemi etkilediği gibi sanatçının yaşamı da biçemi etkiler. Yani tasarımcının hayat tarzının bir ritmi vardır. Bu ritim sanat yaşantısına da girer ve biçemi etkiler.

Biçemin ulusal kişilik, bireysel kişilikle yani kimlikle de ilgisi vardır diyebiliriz ve bunlar da dolaylı olarak tasarımı etkiler. Örneğin bir ülkenin ekonomik bunalımı, doğal afetler, savaşlar, siyasi görüş ve politikası sanatını da etkiler ve yönlendirebilir.

Sanatsal biçim ile sanatsal yöntem birbirine karıştırılmamalıdır. Biçem sanat eserinin kendi içindeki yapısıyla ilgilidir. Görsel unsurların karşılıklı geçişik, genellikle de karşılıklı bağımlı oluşlarının doğrudan kendi ifadesidir.

Pul tasarımında sanatçının yeteneklerinin yanında geniş bir sanat ve genel kültüre sahip olması gerekmektedir. Güçlü bir biçeme sahip pul tasarımı içerik zayıf da olsa o tasarımı güçlü kılar. Güçlü bir sanat eserinde içerik ile biçim ve içerik ile biçimin iç içe bir harmoni içinde olması gerekmektedir.

Bir tasarımdaki ilkeler sayısı biçim ve anlatım biçimine bağlı olarak değişir. Önemli olan tasarımcının amaca uygun davranabilmesidir. Uygulanan teknikler, kullanılan araçlar aynı olsa da her sanatçının tasarımda duygu ve düşüncelerinin öznel bir yaklaşımı vardır. Sanatçı bu bahsettiğimiz özellikleri göz önünde bulundurarak kendine özgü, çağdaş

bir anlatım tarzı ortaya koymalıdır. Her yerde görülmüşün, alışılmışın dışında özgür bir araştırma çalışması ortaya çıkarmalıdır. Biçem her zaman özgün ve yenidir.

1.5. PUL BASKI ÇEŞİTLERİ

Pul basma ve piyasaya sürme işi yetkisi 5584 sayılı kanunla P.T.T. Genel Müdürlüğüne verilmiştir. Konu tespit edildikten sonra pul baskısında; basılacak değerli kağıtların türünü, tirajını, renklerini, boyutlarını, değerlerini, baskı çeşitlerini, tertip şekillerini ve diğer özelliklerini gösteren bir şartname, Posta Dairesi Başkanlığınca hazırlanarak Malzeme Dairesi Başkanlığına verilir.

Malzeme Dairesi Başkanlığı, ilgili şartnameye göre gerekli gördüğü diğer koşulları da ekleyerek basım gereğini sağlamaktadır. Basım evi ile yapılan sözleşmeden üç örneği Posta Dairesi Başkanlığına gönderilir. Uygun görülen baskı çeşidi ile basıma geçilir.

Posta işletmelerinin belirlemiş olduğu şartname doğrultusunda, ciddi ve titiz bir çalışmanın ortaya çıkması için grafik tasarımcısının, şartnameye uygun tasarlanmış grafik ürünü olan pulun uygun baskı çeşidi belirlendikten sonra basım evi ile bir arada çalışması gerekmektedir. Ayrıca tasarımcının baskı teknolojisi konusunda yeterli bilgi birikimine sahip olması gerektiği unutulmamalıdır.

Tüm grafik tasarım ürünü çalışmalarının baskısında olması gerektiği gibi iletişim aracı olan pulun baskısı sırasında da grafik tasarımcısının ve baskı ustasının bir arada olması gerekmektedir. Bu kültürler arası iletişimi sağlayan pulun niteliğini çok daha fazla arttıracaktır.

“Grafik tasarımcı, yaratıcı düşüncelerini bir kağıt parçası ya da bilgisayar ekranı üzerinde gösterir. Baskı ustası da bu düşünceleri kitlesel

kullanıma sunulmak üzere değişik işlemlerle çoğaltır. İşte bu çoğaltma süreci, grafik tasarıma bir iletişim sanatı özelliği kazandırmaktadır. Bir tasarımın çoğaltılarak basılı bir ürün haline gelmesiyle; tasarımcının işi (sayfa düzeni, fotoğraf, illüstrasyon, yazı karakterleri ve kağıt sistemi) geniş bir kitlenin gözleri önüne serilir. Tasarımcı, ortaya çıkacak ürünün kalitesini ve maliyetini denetleyebilmek için, baskı teknolojisi konusunda bilgi sahibi olmalıdır”(37).

Pul basımı için ilk günden bu yana Litografi (taş baskı), gravür, helyo gravür, ofset, tıfdruk, taydus, Fotogravür, gofrevetipo gibi baskı çeşitleri kullanılmıştır. Günümüzde ise pulun türüne, kullanılan kağıda göre daha çok tipo, tıfdruk, ofset baskı teknikleri uygulanmaktadır.

1.5.1. Tipo Baskı

Kabartma klişe üzerine yapılan yüksek baskı tekniğidir. Basılacak yerler yüksekte olduğu için boya alır ve kağıda geçer. Baskı yapınca pulun arkasına hafifçe izi çıkar. Baskı kalıbının kağıda mürekkep veren yerleri yüksekte, kağıda mürekkep vermeyen, baskı yapmayan, kağıdı beyaz bırakan yerleri ise çukurda kalmıştır. Bu nedenle yüksek baskı adı ile bilinmektedir. Buna göre tipo baskı tekniği ile pul tasarımında; kağıda aktarılması gereken bütün görsel imge, baskı kalıbında diğer bölümlere göre daha yüksektir. Baskı kalıbındaki mürekkep özel olarak nemlendirilmiş kağıda belirli bir basınç uygulanarak aktarılmaktadır.

Tipo baskı tekniğinde pul tasarımında kullanılan görsel unsurlar; fotoğraf, illüstrasyon, yazı, sembol vb. gibi görsel unsurlar

kağıda çinko, alüminyum, bakır, plastik ya da lastik kalıpların aracılığı ile aktarılır. Bu kalıplara klişe adı verilir(38).

Klişenin hazırlanması için pul tasarımının negatif filmi alınır. Elde edilen negatif film yüzeyi ışığa duyarlı emisyonla kaplanmış olan metal kalıp ile üst üste getirilerek bir ışık kaynağı altında pozlandırılır. Işık, pul tasarımındaki görsel imgeyi oluşturan saydam bölümlerden kalıba yansır ve pozlanan bu bölümler kalıp yüzeyinde sertleşir. Kalıp asit küvetine atılarak belli sürelerde bekletilir. Bekletme sırasında; pozlandırma sırasında sertleşen bölümler asitten etkilenmez, diğer bölümler ise yavaş, yavaş çukurlaşmaya başlar. Baskı sırasında mürekkep alacak bölüm ile mürekkep almayacak bölümler arasında istenilen çukur oluştuğunda metal kalıp asitten çıkartılır. Bu kalıplar daha sonra altlık olarak kullanılan metal yada ağaçlara yapıştırılır. Bu altlık ile klişe üst üste geldiğinde tipo baskıdaki metal harflerin standart yüksekliğine ulaşır. Hazırlanan bu kalıptan baskı işlemine geçilince kağıt, mürekkebi kalıbın yüksekte olan çıkıntılarında alır. Yani baskı kalıbının kağıda mürekkep veren yerleri yüksekte baskı yapmayan, kağıdı beyaz bırakan yerler ise çukurda kalmaktadır.

Bu baskı çeşidi ile bir çok görsel iletişim ürünlerinin baskısı yapılmaktadır. Hızlı bir baskı çeşidi olmasına rağmen pahalı ve makineleşme ile olanaklıdır.

1.5.2. Tifdruk Baskı

Tifdruk baskı, oyulmuş bakır, çinko gibi metal kalıplardan baskı yapan çukur baskı tekniğidir. Özgün baskıresim tekniklerinden biri olan

38 Şevket Evliyagil, Basım Sanayii'nin Temel Kavramları, Ajans Türk Matbaacılık Sanayi, Ankara 1985, s. 67

gravürün ticari biçimidir. Bu tekniğin, ilk kez 15.yy da Almanya'da uygulanmaya başladığı bilinmektedir(39).

Basılacak görsel imge, metal bir kalıp üzerine kazınır yada asitle yedirilerek oyulur. Kalıbın bütün yüzeyi mürekkeple kaplanır. Daha sonra esnek bir bıçakla yüzey üzerindeki kalan mürekkep silinir. Çukur kısımlar boyayı alır. Kalıp üzerine kağıt konularak silindirik kazanlı bir prestan geçirilir. Prestan geçirilen kağıda kalıbın çukur yerlerindeki mürekkep aktarılmış olur.

Tifdruk baskıda kullanılan silindirik kalıplar iki yöntemle hazırlanır.

- a) Kalıp, silindire sarılacak biçimde yapılmıştır.
- b) Silindirin kendisi aynı bir baskı kalıbı gibi asitle yedirilir.

Klişeler ise tipo baskıda olduğu gibi fotografik yöntemle hazırlanır. Fakat burada tam tersi bir yöntem izlenir. Tram noktacılarının kalıp üzerinde yüksek rölyef olarak değil, alçak rölyef olarak yer almasıdır. Tifdruk baskıda en önemli nokta; ister çizgisel ister ara tonlu olsun bütün görsel unsurların tramlanmasıdır. Farklı çap ve derinliğe sahip binlerce nokta bir araya gelerek basılacak görsel imge oluşturulur.

Tifdruk baskı tekniğinde kullanılan presler hem tabakaya, hem de rulo kağıda baskı yapabilen rotatiflerdir. Tabaka kağıda baskı yapan preslerde genellikle tirajı az olan grafik ürünler basılır. Dergi, katalog, gazete ekleri, sigara ambalajları basılmaktadır. Ayrıca posta pulları gibi yüksek tirajlı çalışmalarda ise rulo kağıda baskı yapan presler tercih edilmektedir.

Tifdruk baskı tekniğinde kalıp hazırlanması masraflı ve baskı kalıpları çok olduğundan az sayılı baskılar için tifdruk baskı tekniği uygulanmaz(40).

39 Emre Becer, a.g.e., s. : 135

40 Şevket Evliyagil, a.g.e., s. : 116 - Emre Becer, a.g.e., s. : 136

1.5.3. Ofset Baskı

Bir düz baskı tekniği olup, taş baskının gelişmiş biçimidir. Yağ ve suyun birbirini itmesi ilkesine dayanır. Bu teknik uygulama 1907 yılında Almanya'nın Leipzig kentinde Caspar Harman tarafından bulunmuştur.

Ofset baskıda Litografide olduğu gibi basan basmayan bölümler aynı düzeydedir. Baskı işleminden önce baskı kalıbı su merdanelerinde nemlendirilir. Bu arada baskı için yapılan ve kalıp üzerinde bulunan grafik imge boyayı alır. Aynı anda lastik kazana geçen kalıp, baskı kazanı ile birlikte dönen kağıda baskıyı çıkarmış olur.

Kalıp üzerindeki grafik imge, pozitif olarak hazırlandığından, lastik kazana ters olarak geçerler. Lastik kazanla baskı kazanı arasından geçen kağıda da böylece baskı pozitif olarak geçmiş olur. Çok renkli orijinalerin ofsette basılabilmesi için her rengin bir kalıbını hazırlamak gerekir. Bunun için de renk süzümü (ayırımı) işleminin yapılması zorunludur.

Ofset baskı kalıbının hazırlanması ise montajı yapılan grafik imgenin pozitif filmi ışıklı masada astroloma bantla yapıştırılır. Gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra hazırlanan montaj astrolomundan fotografik yöntemle baskı kalıbı elde edilir. Alüminyum yada çelikten yapılan baskı kalıbının üzeri ışığa duyarlı bir madde ile kaplanır. Montaj astrolomu, kalıpla üst üste gelecek biçimde kopyalanır. Montaj filminin bütün yüzeyi kalıba çakıştırıldıktan sonra, güçlü bir ışık kaynağı ile pozlandırma işlemine geçilir. Pozlanan kalıp daha sonra elle yada otomatik makinelerle banyo edilir. Banyonun içindeki kimyasal maddeler, ışık alan bölgelerdeki emülsiyon tabakasını çözer. Özenli bir biçimde temizlenip, basınçlı su ile yıkanan kalıp yüzeyinde baskıya girecek bütün unsurlar kolayca algılanabilir. Her renk için ayrı hazırlanan kalıplar, ofset

baskı makinesine takılarak- mavi, sarı, kırmızı, siyah- sırasıyla kağıda tek tek basılır(41).

Ucuz ve basit bir baskı yöntemi olduğundan pulun kopyalanmasını kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle bazı ülkelerde bu baskı çeşidi, pul basımı için yasaklansa da kullanılmaktadır. Cumhuriyet dönemi pullarının büyük bir çoğunluğu ofset baskı tekniği ile basılmıştır.

1.6. İLETİŞİM ARACI OLARAK PUL

İletişim insanlar arasında simgeler aracılığı ile her türlü duygu,düşünce ve biriktirilen bilginin, insanlar arasındaki alış verişidir. Grafik ise görsel olarak algılanan nesnelerle, yani görüntülerle ilgili bir kavramdır. Bu durumda grafik iletişim, görüntülerden oluşan bilgilerin değiş-tokuşu olarak tanımlanabilir(42). “ ‘İnsanoğlunun çevresiyle, dünyayla, kendi dışındaki her şeyle kurduğu ilişkinin, tüm deneyimlerinin yüzde seksen gibi büyük bölümü görsel alanda gerçekleşir. Deneyimlerimizin büyük bir kısmını gözlerimizle görerek, gözlerimizle algılayarak yaşıyoruz’ diyen Milton Glaser, içinde yaşanılan çevrenin her gün ilişki kurduğumuz şeylerin, kullandığımız her aracın, kısacası gözün rastladığı her öğenin yaşamı daha güzel kılmak zorunda olduğunu iddia ediyor ve savunuyor”(43).

Günümüzde, farkında olmadan gün boyu yoğun bir iletişim bombardımanına tutulmaktayız. Bütün mesajlar farklı araçlar kullanılarak dikkati çekme amacına dayalı korkunç bir rekabet içindedir. Çevresinde birçok iletişim aracı ile karşı karşıya olan insan sadece kendi ilgi ve

41 Emre Becer, a.g.e., s : 138

42 Merih Zıllıoğlu, a.g.e., s : 21 - Emre Becer a.g.e., s : 28

43 Semra Çevik, a.g.e., s : 31

ihtiyaçları doğrultusunda olanları seçer. Fakat pulda bu değişir. Mektup, göndericisinden alıcısına ulaşınca dek elden ele geçer ve insan pul ile bizzat yakın bir ilişki içerisine girer. Elden ele ilden ile, ülkeden ülkeye dolaşan pul, mektup göndericisinin bile farkında olmadığı farklı bir iletişimi ortaya çıkartır ki bu kültürler arası iletişimdir. Pul basıldığı ülkenin sosyal yaşantısı, dünyaya bakış açısı, insanlığa yaklaşım tarzı ve sanatı gibi olguları üzerinde taşır.

Simgesel, düşünsel ve işlevsel süreçlerin evrenselliğini gösteren benzerlikler vardır. Buradan yola çıkan grafik tasarımcı grafik tasarımın bünyesinde barındırdığı bütün unsurlar ile mesajı en iyi şekilde anlatmaya çalışır. Dostluk, sevgi, barış ve kardeşlik gibi olguların ülke insanı ve dünya insanları arasında pekiştirilmesini puldaki mesaj ile gerçekleştirir. Belli anlamlar yüklenen görsel imge üzerindeki mesaj, görsel yolla bilince yerleşir. Ortada anlam yüklenen simgelerin alışverişi varsa, iletişim gerçekleşir. İnsanın simgeleştirme yeteneği çok karmaşık ve zengin olduğu gibi simgeleri çoğunlukla farklı yorumlara açık kendi işlevinin dışına taşabilen bir yapıya sahiptir. İnsan bu simgelerin anlamını çözünce mesaj hedefine ulaşır. Simgenin tanımlanabilmesi için anlamlandırılmış olması şarttır. Bu nedenle tasarımcının dikkatli, amaca uygun tasarımlar yapması gerekmektedir. Pulda amaç belli ise mesajı alan insan ya da insanlara yönelik beklentiler de açığa çıkar. Amacı olmayan iletişimlerde gönderilen mesajlar büyük olasılıkla insanlar üzerinde etkili olmayacaktır. Bu nedenle mesaj gönderileceği aracın özelliklerine uygun, açık ve net, hazırlanmalı ve çözümlenmelidir.

İnsan güzeli göre göre sanatsal güzelin ne olduğunu anlayabilir. Sanatsal çalışmalar insanların yaşadığı alanlarda çoğaldıkça kültürel eğitimin estetik kısmı zorlanmadan gerçekleştirilebilir. İletişim aracı olan pulda tasarımcı istendik bir etki sağlayabilmek için estetik ifade öğelerinden yararlanır. Tasarım duygusundan yoksun pul ilgi ve dikkati üzerinde yoğunlaştıramadığı için fark edilemez. Fark edilebildiği ölçüde

mesajını hedefe ulaştırır. Pul tasarımının etkileyici ve çarpıcı olması üzerinde taşıdığı grafik unsurların aktif ve dinamik yapısına bağlıdır. “Sanatçı, kendisine verilen konu üzerinde çalışırken öncelikle konunun ruhuna, özüne inmeye gayret ederek can alıcı noktayı tespit etmelidir. Can alıcı noktayı saptadıktan sonra bunu en iyi, en cazip bir formla aktarmaya çalışmalıdır. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli nokta; gereksiz ayrıntılardan kaçınmak, en karakteristik noktayı ana hatlarıyla ele alarak çalışmayı bu temel üzerine oturtmaktır”(44).

Pul tasarlandığı ülkenin sosyal amaçlarının yerine getirilmesinde etkili bir iletişim aracı olduğu gibi, ülke içindeki manevi birtakım değerlerin hatırlanması ve yaşatılmasında da etkilidir. İnsanın fiziksel ihtiyacının yanı sıra kişisel yani duygusal ihtiyaçları da vardır. Bu nedenle pul insanı insana yaklaştırır, duygu ve düşüncelerin paylaşılmasını sağlar. İnsanın diğer insanlar, dünyadaki ülkeler ve olaylar hakkında bilgi sahibi olmasını, bilgi alışverişi içerisinde bulunmasını, deneyimlerin diğer insanlarla paylaşılmasını sağlar. Pul aynı zamanda bir hizmetin karşılığı, mektup gönderilerinde paranın yerine geçen ve ülke ekonomisine katkıda bulunan bir araçtır. Her şeyden önemlisi pul ülkesinin sanatsal dışavurumunun gerçekleştirdiği bir sanat ürünüdür.

II. BÖLÜM

2.1. CUMHURİYET DÖNEMİ ve CUMHURİYET KONULU POSTA PULLARI

Milli Mücadelenin başlarında ve Ankara Hükümeti'nin kendi posta düzenini kurması gerektiği yıllarda Türk pulculuğu, eldeki olanaklarla yetinmek zorunda kaldı. Tedavüldeki Osmanlı pulları zaman, zaman ikiye bölünerek kullanılırken, bazen de adli harç pulları ve Donanma Cemiyetinin yardım pulları üzerine yeniden yazı ve fiyat konularak (sürşarjlanarak) posta hizmetleri ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır.

Cumhuriyet dönemi posta pulları incelendiğinde 'Pulhan' kataloglarında 'Cenova' serileri ile başlatıldığı 'Pulko' katalogunda ise '1. Adana' serisi ile başlatılıp '2.Adana' ve 'Cenova' serisi ile sürdürüldüğü görülmektedir.

A. Garmiryân'ın 'Birinci Adana Serisi' kitabına göre; Cumhuriyet 29 Ekim 1923 tarihinde ilan edilmiş olduğu halde Osmanlı imparatorluğu devrinin kapanışı ve yeni bir Türk Devleti doğuşunun filatelik belgesi 'Ankara 3 kuruş' sürşarjlı pullarla belirlenir. Cumhuriyet pulları da bu seri ile başlatılmaktadır. Adana'nın Fransızlar tarafından boşaltılmasını anma serisi için uygun görülen sürşarjın hazırlanmasının ve baskıyı gerçekleştirme işlerinin bir gecede yapıldığı ve ertesi sabah satışa sunulduğu bilinmektedir. O dönemde Adana'da bulunabilen basımevindeki harfler ancak 25'lik bir kalıba yeterli olduğundan 100'lük tabakalar dörde katlanmış ve dört defa da sürşarjlanmıştır (1921). Dönemin karışıklığı ve şartlar göz önüne alındığında 1. Adana serisinin başarılı olduğu kabul edilebilir.

Burak Pul Evi Yayının Türk Pulları Katalogu isimli kitabı incelendiğinde Cumhuriyet Dönemi posta pulları hakkındaki birçok bilgi bu bölümde aydınlatıcı olmuştur. Bu kataloga göre:

1921'de onar bin adet bastırılan Edirne Sultan Selim Camii pullarından bir kısmı 2. Adana anma serisi için sürşarjlanmış, 300 seri kadarı ise sürşarjsız kullanılmıştır. 200 seri zamanın Posta Umum Müdürlüğü Müzesi için tabaka halinde alınmış geri kalanı ise imha edilmiştir.

1922'de Cenova'da I.G.A. Barabino Matbaasında Ankara Hükümetinin sipariş ettiği ve tedavüle çıkartmış olduğu bu seriler, bütün yurttan kullanılmıştır. Tabakalar, posta pulları için 200'lüktür. Genelinde kağıt ince olup 1 kuruşluk olan pul ince ve kalın kağıt üzerine basılmıştır. 50 kuruş ve 200 kuruş değerinde olanların kağıdı kalındır. 10 para ve 25 kuruşluk olan pulların da kalın kağıda basılanları vardır. 12 parçalık bu seride Türkiye'nin bağımsızlığını ifade eden Türkiye haritası ve İstiklal Marşının iki mısrası yer almaktadır. Tasarımlarının kimin tarafından yapıldığı bilinmemekle birlikte yan tezyinatlarının Vatikan kütüphanesinde bulunan Moğolca bir kitaptan alındığı bilinmektedir(45).

1922'de Cenova'da takse pulları da Barabino Matbaasında basılmıştır. Tezyinatı İstanbul'da Yeni camii çinilerinden alınmış olan bu pulların tabakaları 100'lük olup tirajları ise belli değildir. Takse pulları olarak bastırılmış olduğu halde, bazı posta merkezlerinde posta pulu olarak ta kullanmak zorunda kalınmıştır.

1922'de Millet Meclisi serisi ise Barabino Matbaasında basılmıştır. Pul tabakaları 200'lük olup tirajı ise 250.000'dir. Bu emisyon için kullanılan kağıt incedir. Yalnız 3 kuruşluk pul ayrıca kalın kağıda da basılmıştır.

1923 yılında İzmir İktisat Kongresi süresince kullanılmıştır. Tirajı belli olmayıp kırmızı renk ile sürşarjlanmıştır.

1923 Cumhuriyet devri Birinci Ay yıldız Serisi ince kağıt üzerine 22 puldan oluşmaktadır. Bu pulların resimleri Ressam Ahmet Nazmi tarafından yapılmış ve aynı isimli matbaada da basılmıştır. Ay yıldızlı pulların ederi, gerek yazı, gerekse rakamla Fransızca için Latin harfleri, Türkçe için de Arap harfleri ile yazılmıştır. Ay yıldızlı pulların dantelleri, her üç emisyonunda da muntazam olmayan aralıklarla açılmıştır. 1924'te ikinci ay yıldız serisi kalın kağıt üzerine İdam Matbaasında basılmıştır. 1924'te üçüncü ay yıldız serisi parlak kalın kağıt üzerine Düyünu Umumiye Matbaasında basılmıştır.

01.01.1924 Lozan sulhu hatıra serisi pul tasarımı; solda Sakarya nehri üzerindeki kagir köprüsü görünmektedir. Sağda ise Gazi Mustafa Kemal Paşanın portresi yer almaktadır. Böylece Cumhuriyet döneminde Atatürk'ün resmi ilk defa 8 parçalık Lozan serisi pullarının birinde basılmıştır. 50 kuruşluk 41.000 tiraj, 100 kuruşluk 26.000 tiraj ve 200 kuruşluk ise 25.000 tirajdır. Tabakalar 50'lik olup 1 ve 15 ocak 1924 tarihleri arasında yani 15 günlük sürece satışa bulduktan sonra tedavülden kaldırılmıştır. 1926'da üçüncü Londra serisi pulların tasarımı Ressam Ali Sami tarafından yapılmış olan bu seriler Londra'da basılmıştır. 1929'da dördüncü Londra serisi, üçüncü Londra posta ve takse pul resimlerinden faydalanılarak ve eski yazılar yerine ilk defa Latin harfleri kullanılarak Londra'ya sipariş edilen bu pullardan 12 ½ kuruş ve 50 kuruş olanların tirajları sırası ile 500.000 ve 1000.000'dur. Ancak 50 kuruşluğun 500.000 adeti 1936 Boğazlar serisi için sürşarj edilmiştir. 1930'da beşinci Londra serisi pullarının baskı adeti 1.000.000 ve üstünde olduğu düşünülmektedir. Yalnız 500 kuruşluğun tirajı 500.000'dir. Ancak bu pul sürşarjlanarak Sivas Demiryolu (1930), Boğazlar (1936), Hatay (1939), İzmir Fuarı (1940) ve üçüncü Uçak serisi (1941) için kullanılmış,

sürşarjlanmamış olarak postada tüketilen ve satılan toplam miktar ancak 190.000 olmuştur.

Atatürk portresi ile üç tipte hazırlanan yedi seri (1931-1951) ayrıca 1½ kuruşluk tek bir pul (1942) Cumhuriyet Döneminin çok ilginç bir temasını oluştururlar. 1953 ve 1955 yıllarında 'Cumhuriyet' yerine 'Cumhuriyet' yazısı ile bastırılan üç seri de bunlara dahil edilmektedir. Birinci seride ince mat kağıt, ikinci seride ise kalın parlak kağıt kullanılmıştır.

Bu karışık geçen süreçte ilk defa 29.10.1933 tarihinde Cumhuriyetin ilanından on yıl sonra Cumhuriyetin 10. Yılı Anma Serisinin bastırılmış olduğunu görüyoruz. 300.000 tam seriden 26.000'i satılmış 5.000 seri de PTT idare memurlarına dağıtılmış kalanı ise imha edilmiştir. Daha sonra Cumhuriyetin 15, 20, 25, 30, 35, 40, 50, 60 ve 70. Yıl dönümlerinde anma serisi pullarının bastırıldığını görüyoruz.

Cumhuriyet konulu pullarının beş ile on yıllık aralarla basıldığını görmekteyiz. Türkiye'nin süreç içerisindeki gelişimini pullardaki tasarımlar üzerinde gözlemlenebilir. Tarihi birer belge niteliğini taşıyan bu pulların incelenmesi ile Türkiye'deki ekonomik, sosyolojik ve kültürel birçok tespitlerde bulunmak mümkündür.

Türk pullarında Latin harfleri ilk defa 1929'da görülmektedir. 1926'da Londra'da bastırılmış pullara önce sürşarj yapılmış, sonra bunlar toptan iptal edilerek yerlerine yenileri bastırılmıştır.

1926 ile 1931 yılları arasında tüm pulların Londra'da Bradbory matbaası tarafından basılmış oldukları görülmektedir. Çok güzel grafik tasarıma sahip olan pulların Ali Sami Bey tarafından hazırlanmış olduğu bilinmektedir.

Türkiye'de ilk uçak pulu olarak adlandırılan 1934 uçak pullarıdır. 15 Temmuz 1943'te İstanbul-Ankara arasında ilk uçak postası başlayınca 1930'da çıkarılan pulların çeşitli değerlerde olanlarına uçak resmi sürşarjı yapılmıştır.

“Türk pulunun 100. Yıldönümü Hatıra Serisi, Tifdruk usulü ile ülkemizde basılan ilk puldur”(46).

“Cumhuriyet döneminde posta pulu ve posta hizmetleri PTT işletmelerinin tekeline verilmiştir. PTT’ye ilişkin ilk teşkilat kanunu, 1 Haziran 1933’te yürürlüğe giren 2208 sayılı ‘Posta, Telgraf ve Telefon idaresi Hakkında Kanun’ dur. Bu kanunla, PTT, Bayındırlık Bakanlığı’na (Nafia Vekaleti) bağlı, tüzel kişiliği olan, katma bütçeli bir genel müdürlük oldu. Böylelikle, daha önce devletin merkez örgütü içinde yer alan PTT, bu statüyle doğrudan doğruya karar almak ve temsil edilmek yetkisine ve bağımsız bir bütçeye kavuşmuştur.

PTT’nin ikinci teşkilat kanunu, 1 Haziran 1936’da yürürlüğe giren 2822 sayılı kanundur. Bu kanunda PTT’nin statüsü olduğu gibi korunarak, görevleri belirtilmiş ve idari örgütlenmesinde bazı değişiklikler yapılmıştır.

25 Ağustos 1943’te yürürlüğe giren 4454 sayılı kanunla PTT, yönetsel bakımından daha özerk bir statüye kavuşturuldu ve Ulaştırma Bakanlığına (Münakalat Vekaleti) bağlandı.

13 Temmuz 1983’te yürürlüğe giren 6145 sayılı kanun PTT’nin 4. Kuruluş kanunudur. Bu kanunla, PTT bir iktisadi devlet teşekkülü haline getirildi”(47).

1950’den sonra büyük bir hızla gelişmeye başlayan Türkiye’de posta hizmetleri de diğer devletler seviyesine ulaştı ve pulların en illeri teknikle Türkiye’de basılmasına başlandı.

46 M. Müfahham Akoba, a.g.e. s : 68

47 Yurt Ansiklopedisi, a.g.e., s : 8572

2.2. CUMHURİYET KONULU POSTA PULLARINDA AMAÇ

1920 yılında Türklerin bir ulus olarak kendi varlıklarını kabul ettirme hakkı doğmuştur. Bu ulusun kendi kaderlerini belirleme hakkına dayanan bir haktır. Siyasal egemenlik, geleneksel saltanat, hilafet karması egemenliği değil halk yararına olacaktır. Atatürk halk egemenliğini sağlayarak toplumun yapısını temelden değiştirip ulusal bağımsızlığı sağlamış, halk adına, halk için dediğimiz, demokratik, laik bir düzen olan cumhuriyeti getirmiştir. Bağımsız olan TC'nin artık bağımsızlığın sembolü olan kendi pulunu çıkartması gerekiyordu.

Cumhuriyet ulusun yönetimidir. Bu yönetim biçiminde halkın üstünde hiçbir otorite veya yetkili makam tanınmamakta, devlet gücü doğrudan doğruya ulusu oluşturan bireylerin elinde bulunmaktadır. Ulus kendini yönetecekleri kendi istediği gibi seçebilir. Yönetim ile ilgili her türlü yetki ve işlemin kaynağı ulus oluşturur. Ulusun kendi geleceği ile ilgili kararları kendisi saptamaktadır. Cumhuriyet devletin temeli olan ulusal egemenlik ve bu ulusu oluşturan bireylerin tek tek istençlerin bir araya gelmesinden oluşan bir bütündür. Bu birey: herhangi bir yabancılaşılmaya uğramadan, kendi yaşamlarını kendileri yönetmekte, kendi geleceklerini kendileri belirlemektedir.

29 Ekim 1923'te Cumhuriyetin ilanı ile Türkiye de Osmanlı toplum düzeninden, Atatürk ilkeleri ve onlara bağlı devrimlerle yeni bir toplum düzenine geçilmiştir.

"Atatürk devrimleri düşünsel ve tarihsel bir hazırlık sonucu çağdaş ölçütlere göre, toplumun her birim ve kesiminde nitel ve yapısal açıdan tüm değerlerin, devrimin temel amacının izin verdiği ölçüde eski ve

öz değerleri de kullanarak ani ve zora dayanmayan kesin ve köklü değişim, sürekli bir oluşumdur”(48).

Bu oluşum bir diriliş ve yenilikler bütünüdür. Her yönüyle ulusal olan bu devrimler bir sınıfa dayalı değil, bütün halk sınıflarını, tüm ulusu içine alan bir kurtuluşu, laik düşünce ve ulusal bağımsızlık eylemini oluşturmuştur. Bu devrimlere yol açan bir çok nesnel nedenler vardı. Bunlar; “Ekonomik, Toplumsal ve Siyasal koşullardı”(49).

Laik toplum düzeni ve laik dünya görüşü, ulusal kimlik ve ulusal bağımsızlığın, siyasal demokrasi ve özgürlüklerin, ekonomik gelişme ve ekonomik demokrasinin, bu uğurda gerekli olan toplumsal dayanışmanın doyurucu ve gelişken ölçülerde gerçekleşmesi ve bunların pul tasarımlarında işlenmesi vazgeçilmez temel kavramlardır.

Atatürk eğitimde yenileşmeyi de ulusal birliğin ve laik toplumun temeli olarak görmüş sadece politik bağımsızlığı değil, ekonomik gelişmeyi de bu yenileşmeye dayalı düşünmüştür. Ona göre çağdaşlaşmanın en etkili aracı eğitimidir. Çağdaşlaşmak, çağdaş olmak devlet için, ulus için, kişi için, bütünleyici bir kavramdır. Sorunun tek bir yönüne, siyasal, ekonomik, örgütsel, kurumsal, tinsel, eğitim ve benzer yönlerinden birine ağırlık vererek bu öğelerden gelen sorunları çözerek çağdaş olmak olanaksızdır. Tüm sorunları bir anda, birlikte çözmenin de çaresi bulunamamıştır. Toplumsal, ulusal yarar doğrultusunda, öncelikler sıralaması içinde toplumsal koşulları da dikkate alarak bu temaların pul tasarımlarında uygulanması en akılcı yöntemdir.

Cumhuriyetin ilanı ile Türkiye’de Osmanlı toplum düzeninden Atatürk ilkeleri ve onlara bağlı devrimler ile yeni bir toplum düzenine geçilmiştir.

48 Hamza Eroğlu-İsmet Gönülal-Doç. Dr. Muzaffer Arıkan, Atatürk ve Türk Toplumunu , Türkiye Ziraat Kurumu Yayınları, Ankara 1981, sy: 31

49 Emre Kongar, Devri Tarihi ve Toplum Bilim Açısından Atatürk , Remzi Kitabevi, İstanbul 1983, s.: 104-106

Atatürk her devrimi yaparken temel düşüncesi Türk ulusunun çağdaş uygarlık düzeyine ulaşması ve ulusun bilinçlenmesi olmuştur. Türk Devriminin güvencesi, ordusu, genci, yaşlısı kadını ve erkeği ile Türk ulusu, Türk toplumdur. Gençliğe düşen görev, yeniden Atatürk devrimlerine eğilmek onu bıraktığı yerden, her gün geçen bir günden daha candan ele alıp yaşatmak olmalıdır. Bu ulusal değerlerin yaşatılması pul tasarımları ile gerçekleştirilecektir.

Atatürkçü kişilik yapısının temelinde altı Atatürk ilkesi bulunmaktadır. Bunlar;

Cumhuriyetçilik,
Ulusçuluk,
Devletçilik,
Halkçılık,
Laiklik,
Devrimcilik.

Cumhuriyetçilik, Ulusçuluk ve Halkçılık bunların her üçü de 'kayıtsız, koşulsuz ulusal egemenlik' temeline dayanır.

Devletçilik, Laiklik ve Devrimcilik bunların her üçü de 'tam bağımsızlık' temeline dayanmaktadır.

Atatürkçü kişilik yapısını oluşturan bu altı ilke doğal dengesi içinde tüm ulus tarafından eşit tutulup yaşatılmalıdır. Pul tasarımlarındaki ana temalardan biri de ileriye dönük çağdaş düşünen Türk genci tarafından benimsenen ve özömsenen Atatürk devrimleri ve ilkelerinin yaşatılması, pul tasarımlarının çıkış noktasını ve ana temayı oluşturacaktır.

Atatürk ilkeleri ve devrimlerine bağlı Cumhuriyetçi Türk genci, evrensel boyutta düşünebilen, özgür tutum ve düşünce sahibi, barışçı, uygar, adaletli ve yasalara uyan, topluma ve kurallarına saygılı, karşılaştığı sorunlara dönük, dengeli, sabırlı ve hoşgörölü, gelişmeye

kapılarını açan, görev ve sorumluluk bilinci olan, insanı ve toplum çıkarlarını koruyan, her şeyden önce insancıl olan gençtir.

Bu bağlamda Atatürk devrimleri ve ilkelerinin, manevi toplumsal değerlerinin ve önemli günlerin Türk genci tarafından özüm senerek canlı tutulup yaşatılmasını, Atatürk devrimleri ve ilkelerinin ayrıca Türkiye'nin dünya insanına ve ülke insanına tanıtılması puldaki bu tasarımlarla amaçlanacaktır.

2.3. CUMHURİYET KONULU POSTA PULLARINDA YASAL ve AHLAKİ UYGULAMALAR

Anma pulu bir olayı veya kişileri anmak için veya propaganda amacıyla bastırılan pullardır. Üzerlerinde emisyon tarihine ilişkin bilgileri ve hangi nedenle çıkarılmış olduklarını belirten bir ibare taşırlar.

Posta dairesi başkanlığının pul şubesinde, anma pulu ve bloğu çıkarılmaya değer önemli olayların 50,100,250,500'üncü yıl dönümleri ile gelecekte meydana geleceği öğrenilen önemli iç ve dış olaylar bir deftere not edilir. Zamanı geldiğinde bugünlere ait anma serisi ve anma bloğu pullar bastırılır.

Anma serilerinde tasarımcının uyması gereken, posta işletmeleri tarafından verilen zorunlu bir takım kurallar vardır. Bunlar; konusu, pulun basılış nedeni olan olay adı, Türkiye Cumhuriyeti (ülkenin adı), Pulun ederi, Renk sınırlaması, Pulun boyutları (26x41 mm, 22x37 mm, 36x52 mm gibi), Pulun türü (Hazine, posta, yardım pulları gibi), Posta sözcüğü, Kağıdın cinsi ve gramajı, Basımevi adı ve basım tarihi matbaa tarafından tasarım yüzeyi ile dantelli kısım arasına basılır vb. gibi.

Anma pullarında konulacak değerlerin tespitinde;

- a) Posta ücret tarifesi gerekleri,
- b) Serilerde kaçır değer olacağı,

- c) Satışta kalma süreleri,
- d) Hangi konulardaki pulların artı değerli olacağı,
- e) Meraklılarının satın alma güçlerinin zorlanmaması,
- f) Pullar üzerindeki resimlerin daha çok nerelerde görülmelerinin yararlı olacağı, hususları göz önünde tutulur.

Anma pulu tirajlarının tespitinde aşağıdaki hususlar göz önüne alınır;

- a) Abonenin gereksinimi,
- b) Serbest satış olanakları,
- c) Satışta kalma süreleri,
- d) Artı değerli olup olmadıkları.

Anma pulları; geçmiş veya meydana gelecek olaylarla ilgili ise, satışa çıkarılma tarihi geçmiş olayın yıl dönümüne, gelecek olayın vuku bulacağı tarihe rastlatılır.

Pul şubesi, anma pullarının konularını, satışa çıkarılacakları tarihleri, değerlerini ve tirajlarını gösteren bir emisyon programı taslağı hazırlar. Bu taslakta anma serisinin adedi 13'ü geçmemektedir. Ancak hükümetçe uygun görülecek konular ve beklenmedik önemli olaylar için iki serilik boş yer bırakılmaktadır.

Anma pullarında kullanılacak olan resimler yarışma açılmadan, pul şubesi tarafından araştırılıp sağlanır. Temin edilen resimler gerektiğinde yetkili yerlere gönderilip pula basılmasının uygun olup olmadığına dair görüşler alınır. Konu ile ilgili resimler arasından pullara basılacak olanlar, Posta Dairesi Başkanı ile bu iş ile ilgili Başkan Yardımcısı ve Pul Şubesi Müdüründen oluşan kurul tarafından seçilir. Seçilen resimler Genel Müdürlüğün onayı alındıktan sonra basımına geçilmektedir.

Pullara bastırılacak resimlerin yarışma açılarak sağlanması, pul emisyon programının yönetim kurulunca onaylanmasından sonra

programa dahil pullardan gerekenleri için emisyon tarihleri dikkate alınarak mümkün olan en erken tarihte pul resmi yarışması açılır.

Değerli kağıtların basımı ile ilgili kurallar oluşturulur, bunlar;

-Kontrol Kurulu: Değerli kağıdın basımını kontrolü veya gerektiğinde yakımı ile basım süresince (basım süresi değerli kağıda ait resmine tertip örneğinin basımevine teslimi anında başlar, değerli kağıdın şartname hükümleri gereğince PTT'ye teslimi ile son bulur) görevlendirilmiş PTT personeli,

-Muayene Kurulu: Basılan değerli kağıtların teslim alınmasından önce onaylı örneklerine ve sözleşmesine uygun olup olmadıklarını inceleyip uygun olanlarını ayırmakla görevli PTT personeli,

-Sayım Kurulu: Teslim alınmayla elverişli olduğu anlaşılan değerli kağıtları teslimden önce saymakla görevli PTT personeli,

-Değerli kağıtlar 28. Maddeye göre onaylanan örneğe tamamen uygun olarak basılır. Kontrol kuralları, örnekler onaylanmadan basıma başlanılmaması için gerekli önlemler alırlar.

-Tipograf ve ofset usulü basımlar, tabaka halinde kağıt veya kartona, tıfdruk ve taydus usulü basımlar bobin halinde sarılmış kağıda yapılır.

Pulların kaçar adetlik tabakalar halinde teslim edilecekleri şartnamelerde belirtilir.

Tabaka halindeki kağıt veya kartona birden fazla renklerle yapılan basımlarda kağıt veya karton her defasında ayrı kalıp takılan makineden renk sayısı kadar geçirilir. Bobine yapılan basımlarda şerit halindeki kağıt aynı zamanda hareket eden ve ayrı renk basan bir kaç merdaneden geçirilerek basım sonucu bir defada elde edilir.

Kesin basım sırasında renk ayarları, üst üste basımlar, kesim ve zımbalama gibi işlerde, yırtılan, bozulan, kirlenenleri karşılamak için, pul ve değerli kağıt, şartnamede yazılı miktardan fazla basılmaktadır.

Anma pullarının PTT Bölge Başmüdürlüklerine dağıtımı, pulların teslim alındığı depo tarafından Posta Dairesi Başkanlığınca onaylanmış listeye göre yapılır.

Bu listelerin hazırlanmasında abone olunan pul serilerinin adedi ile PTT Bölge Başmüdürlüklerinin serbest satışlardaki sürüm dereceleri göz önünde bulundurulur ve listelerde abone olunan pul serileri adedi de PTT Bölge Başmüdürlükleri itibarıyla belirtilir. Posta Dairesi Başkanlığı, her seriden gönderilecek miktarı PTT Bölge Başmüdürlüklerine önceden yazı ile bildirilir.

PTT Bölge Başmüdürlüklerinde, bölgelerindeki merkezler için ayrılacak miktar, birden çok Başmüdür Yardımcısı bulunan Bölgelerde posta işletmesine bakan yardımcısının, bir Başmüdür Yardımcısı bulunan Bölgelerde o Başmüdür Yardımcısının, Başmüdür Yardımcısı bulunmayan Bölgelerde Başmüdürün başkanlığında Posta İşletme Müdürü ile Muhasebe Müdüründen oluşan bir kurul tarafından merkezlerin abone ve serbest satış durumları göz önünde bulundurularak tespit edilir ve dağıtım buna göre yapılır.

Merkezlere dağıtılincaya kadar geçen süre dışında hiç bir suretle Başmüdürlük veznelerinde anma pulu alıkonulmaz ve Genel Müdürlük tarafından gerekli görülmedikçe merkezlerden geri getirilemez.

Anma pullarının PTT işyerlerinde satış süresi, satışa çıkarıldıkları günden itibaren altı aydır. Ancak bunlardan artı değerli olanların satış süresi satışa çıkarıldıkları yılı izleyen yılın sonuna kadardır(50).

50 29.09.1997 tarihinde Posta İşletmeleri Genel Müdürlüğünde, Posta İşletmeleri Genel Müdür Müşaviri Halil SAY, Parasal Posta Daire Başkan Yardımcısı Şükran ATALAY ve Pul Şubesi Müdürü Alaattin AĞCAER ile yaptığım röportajlarda edindiğim bilgiler sonucu tasarımı yapılacak anma serisi pul tasarımlarındaki uyulması gereken yasal ve ahlaki müeyyideler konusu oluşturulmuştur.

III.BÖLÜM

3.1 CUMHURİYET KONULU POSTA PULLARI KATALOGU

Cumhuriyetin 10., 15., 20., 25., 30., 35., 40., 50., 60., ve 70. Yıl dönümü anma serisi 33 adet pul tasarımlarından oluşan katalog ve bu pulların incelenmesine bu bölümde yer verilmiştir.

1- Katalog no: 1

2- Dantel no: 10

3- Seri no: 1110

4- Serinin adı: Cumhuriyetin 10. yıldönümü anma serisi

5- Konusu: Güneş ve su

6- Sanatçısı: Ressam Münir Bey

7- Türü: Anma

8- Boyutu: 36x22 mm.

9- Basım tekniği: Bilinmiyor

10- Basım yeri: İstanbul, Damga Matbaası

11- Basım yılı: 29.10.1933

12- Baskı adedi: 300.000 tam seri

13- Ederi: 1 ½ kuruş

14- Pulun bugünkü durumu: 29.10.1933 tarihinde tedavüle çıkartılmıştır. Kalan pullar ise bir heyet huzurunda imha edilmiştir.

15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk pulları katalogu

16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz

17- Anlatım biçimi: Grafik anlatım

18- Sahip olduğu renkler: Yeşil-Beyaz

19-Grafiksel çözümleme: Optik merkezde oluşturulan negatif daire ve bu daireden çıkan ışıklar ile güneşi anımsatan bir biçim görülmektedir. Etrafındaki iç içe halka oluşturan ve kenarlara doğru açılan paralel çizgiler ile bir derinlik, perspektif etkisi sağladığı görülmektedir. Burada mücadeleden sonra bir doğuş ve geleceği aydınlık umut dolu bir ülke imajı verilmek istenmiştir. Altaki su dalgaları anımsatan çizgiler ile de deniz, bir uçsuz bucaksız enginlik ve ilelebetlik temaları vurgulanmak istercesine bir açık kompozisyon oluşturulmuştur. Her ne kadar sıcak renk kullanılmamışsa da güneşin sıcaklığını ve denizin mavisini hissedebiliyoruz.

Optik merkezde pozitif olarak düşünülen '10' rakamı ile etrafındaki ışıkların sayısı arasında bir tasarım bütünlüğü oluşturulmaya çalışılmıştır. Dikey bir form içerisinde yine on rakamının da ona uygun dikey ve dar düşünülmesi tasarım bütünlüğü sağlama endişesinden kaynaklanmaktadır. On rakamı etkili bir biçimde vurgulanarak optik merkezde toplanmıştır. Üst tarafta yer alan 'Türkiye Cumhuriyeti' metninin negatif düşünülmesi zeminden dolayı metnin okunamaması sorununu ortaya çıkarmıştır. Yine bu yazıya blok alt taraftaki '1 ½' kuruş yazısının beyaz dikdörtgen yüzey içinde koyu renk ile düşünülmesi yazının kolay okunabilmesi amacına yöneliktir. Fakat dalga çizgilerini parçalayan kuruş yazısının dik ve dar bir karakter ile düşünülmesi yazının okunamama sorununu ortaya çıkarmıştır. Bütün yazıların Grotesk yazı karakterine yakın bir karakter ile yazıldığı görülmektedir.

Renk olarak yeşilin düşünülmesi anlam yönünden tasarımı güçlendirmiştir. Yeşermek, filizlenmek, tazeliği, hayatı ve huzuru temsil eden yeşil Türkiye ve Türk gençliğinin varlığının ispatı olarak kullanılmıştır.

- 1- Katalog no: 2
- 2- Dantel no: 10
- 3- Seri no: 1113
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 10. Yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Atatürk, Tarım, Sanayi ve Türkiye'nin gelişimi konu edilmiştir.
- 6- Sanatçısı: Ressam Münir Bey
- 7- Türü: Anma
- 8- Boyutu: 23x39 mm.
- 9- Basım tekniği: Bilinmiyor
- 10- Basım yeri: İstanbul, Damga Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1933
- 12- Baskı adedi: 300.000 tam seri
- 13- Ederi: 6 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 29.10.1933 tarihinde tedavüle çıkartılmıştır. Kalan pullar imha edilmiştir.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk pulları katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Grafik anlatım
- 18- Sahip olduğu renkler: Kırmızı-Beyaz

19-Grafiksel çözümleme: Yatay bir kompozisyon içinde düşünülen bu tasarımda, diğer pulu anımsatan unsurlar kullanılmıştır. Beyaz bırakılan zemin üzerinde kırmızı renk ile dışa doğru genişleyerek açılan halkalar görülmektedir. Optik merkezde negatif daire ve içerisinde her ne kadar romen rakamı ile yazılmışsa da on sayısı ve etrafındaki çizgiler diğer pul ile arasındaki benzerlikler aynı seriye ait olduklarını anımsatıyor. Sağ tarafta Atatürk ile defne dalı temaları, ulu önder Atatürk'ün ölümsüzlüğü, barışçıl Türkiye ve zafer temaları işlenmiştir. Sol tarafta ise tarımı ve bereketliliği sembolize eden başaklar ve Türk sanayisinin gelişmişliğini ifade eden fabrikalar ve çarklar görülmektedir. Cumhuriyet döneminde fabrika kavramı ve sanayide gelişmekte olan ülke herkesin özlemi haline gelmiştir. Birçok küçük işletmenin bu şekilde adlandırıldığı bilinmektedir. Fabrika ve başakların kesiştiği yerde görülen çark ise emekçi Türk insanının çabası ve gayretinin sonsuzluğu temaları öğelerle işlenmek istenmiştir.

Biçimlerin oluşturduğu yatay kompozisyonu üsten kesen ince dikdörtgen bir kompozisyon yatay bir çizgi ile yazı ve biçimin birbirinden ayrıldığı görülmektedir. Bu ayrılış beraberinde renk unsurunu taşımadığı için fazla göze çarpmamaktadır. Yazının beyaz bir zemin üzerinde koyu bir renk ile düşünülmesi metni vurgulamakta ve açığa çıkartmaktadır. Fakat düşünsel olarak yazı ile biçimin bir bütün olarak düşünülüp teknik anlamda bunun uygulanamaması tasarımda sorun haline dönüşmüştür. Yine pulun ederi olan '6 kuruş' beyaz daire bir zemin üzerinde koyu renk ile düşünülmesi altı rakamını ortaya çıkartmakla birlikte kuruş sözcüğünü okunamama sorununu ortaya çıkardığı görülmektedir.

- 1- Katalog no: 3
- 2- Dantel no: 11 ½
- 3- Seri no: 1180
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 15. Yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Ordu ve Tayyare Filosu
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41x26 mm.
- 9- Basım tekniği: Bilinmiyor
- 10- Basım yeri: İsviçre,(Courvoisier) Matbaası tarafından 50'lik tabakalar halinde basılmıştır.
- 11- Basım yılı: 29.01.1938
- 12- Baskı adedi: 100.000 tam seridir.
- 13- Ederi: 2 ½ kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 29.01.1939 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk pulları katalogu.
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Koyu yeşil-Beyaz

19-Grafiksel çözümler: Cumhuriyetin kuruluşunun 15. Yıldönümü hatırasına tasarlanan bu pulda Ordu ve Tayyare filosu görülmektedir. Milli mücadeleyi başarı ile gerçekleştiren Türk ordusu, asıl büyük kısmı olan kara, hava ve deniz kuvvetleri ile görev yapmaya devam edecektir. Ülkesini canla başla savunan Mehmetçik dışarıdan ve içeriden gelecek tehlikelere karşı meydan okurcasına başı dik hazır ol vaziyetinde yer almaktadır. Atatürk, Türk ordusunun içinden çıkan bir komutandır. Bu nedenle Türk Ordusu, her zaman Türk milli varlığının ve Türk Devletin temelidir. Türk Ordusu ve Türk Milleti her zaman iç içe olmalıdır. Ön saflarda yer alan Mehmetçiğin elindeki bayrak ise bağımsızlığı temsil edercesine dalgalanmaktadır. Manen ülkesine destekte bulunan ve sahip çıkan Türk gencinin, üstte gökyüzündeki tayyare filosu ile ülke savunmasında teknik araç gereç bakımından da artık yeterli olduğu vurgulanmak istenmiştir. Türk Hava Kuvvetleri ve Türk Kara Ordusunun tasarımı işlendiği görülmektedir.

Üst tarafta yer alan ortalı blok 'Türkiye Postaları' okunaklı bir biçimde göze çarpmaktadır. Bu serinin tamamında 'Türkiye Postaları' yazısının sol tarafında negatif olarak ay ve yıldız görülmektedir. Alt tarafta yer alan ve yine ortalı blok düşünülen 'Cumhuriyetin 15.yıldönümü hatırası' yazısı punto olarak küçük harf ile düşünülmüştür. Küçük harf ile yazının düşünülmesi ve boyuna esnetilerek yerleştirilmesi sonucu okunurluğu kaybettirmiştir. Koyu bir zemin üzerinde yazının negatif düşünülmesi iyi bir etki sağlamış ve yazının görünürlüğünü arttırmıştır. Pulun ederi olan '2 ½ kuruş' karşılıklı her iki tarafa simetrik yerleştirilmiş olup tasarımın alt kısmında denge oluşturulmuştur. Kuruş yazısının dik ve dar düşünülmesi yazının neredeyse beyaz bir leke halini almasına neden olmuştur. Renk koyu olduğundan tasarımı oluşturan Mehmetçik Ordusu sayı olarak fazla, küçük ve yan yana olması yani figür sayısının çok olması tek renk kullanma zorunluluğu sonucunu doğurmuştur.

Tasarım yüzeyinde çok renklilik olsaydı tasarımın görselliği ve etkileyiciliği artırabilirdi. Tasarımda tek rengin kullanılması konunun etkileyiciliğini ve çarpıcılığını azaltmıştır.

- 1- Katalog no: 4
- 2- Dantel no: 11 ½
- 3- Seri no: 1181
- 4- Serinin adı: Cumhuriyeti 15.yıldönümü Hatırası
- 5- Konusu: Kayseri Kombinesi
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41X26 mm.
- 9- Basım tekniği: Bilinmiyor
- 10- Basım yeri: İsviçre, (Courvoisier) Matbaası tarafından 50'lik tabakalar halinde basılmıştır.
- 11- Basım yılı: 29.10.1938
- 12- Baskı adedi: 100.000 tam seri
- 13- Ederi: 3 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 29.01.1939 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk pulları katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Kahverengi ve tonları

19-Grafiksel çözümleme: Kayseri Kombinesi'nin konu olarak ele alındığı pul tasarımında geniş bir alanın fotoğrafının çekilerek kullanıldığını görmekteyiz. Bu da kendi içerisinde tasarımın birçok yönden anlam kayıplarına neden olmuştur. Hiçbir şeyin anlaşılmadığı fotoğrafta ancak çok yakından incelendiğinde birkaç yapının göze çarptığı görülmektedir. Tek rengin ton armonisi kullanılmasına rağmen açık koyu değerlerle yüzeyde oluşan çizgiler tasarıma bir ritim katmıştır.

'Türkiye Postaları' yazısının üst tarafta açık bir zemin üzerinde kahverengi olarak yazıldığı, tasarımın alt tarafında ise kahverengi zemin üzerinde 'Cumhuriyeti 15.yıldönümü Hatırası' küçük harf ve küçük punto ile sıkıştırılarak yazılmıştır. Ayrıca bu yazının sağ ve sol tarafında yer alan '3 kuruş' yazısının da simetrik olarak kullanıldığı görülmektedir. Türkiye postaları yazısının sol tarafında negatif olarak belirsiz bir şekilde ay yıldız görülmektedir.

- 1- Katalog no: 5
- 2- Dantel no: 11 ½
- 3- Seri no: 1182
- 4- Serinin adı: Cumhuriyeti 15.yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Atatürk ve traktör ile Türkiye Cumhuriyeti'nin tarımı
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 26x41mm.
- 9- Basım tekniği: Bilinmiyor
- 10- Basım yeri: İsviçre, (Courvoisier) Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1938
- 12- Baskı adedi: 100.000 tam seri
- 13- Ederi: 6 kuruş
- 14-Pulun bugünkü durumu:29.01.1939 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk pulları katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Açık kahve tonları-Beyaz

19-Grafiksel çözümleme: Ülke ekonomisini ayakta tutan temel öğelerden biri de tarımdır. Arazide tarım aracı üzerinde Atatürk konusu işlenmiştir. Ziraat, Osmanlı İmparatorluğu döneminde olduğu gibi Türkiye Cumhuriyetinde halkın temel geçim kaynağı olmuştur. Ziraatın gelişmesinde ülkeye çok sayıda girmekte olan traktörün büyük bir etkisi vardır. Cumhuriyetin ilanından sonra birçok alanda teknolojik gelişmeler olmuştur. İşte bunlardan biri olan zirai makineleşme, ülkedeki zirai üretimin de artmasına neden olmuştur. Traktör sayısının artması gelişmeyi gösterirken, karasaban sayısını azalması ziraatte hayvan gücünün gerilediğini gösterir. Artık traktör Anadolu'nun her yerinde kullanılmalıydı. Kurtuluş savaşında, ekonomik yönden yorgun ve bitkin düşen Türkiye ve Türk toplumunun Cumhuriyetin ilk yıllarında tarıma önem vermesi gerektiği ve yıkılan ekonomisini onarma yoluna gitmesinde öncülük ve önderlik yapan Atatürk'ün tarıma verdiği önem görülmektedir. Konusu Türkiye tarımı ve Atatürk'ün tarıma verdiği önem, traktörün kullanılması ile teknolojik anlamda Türk toplumunun tarımda araç ve gereç bakımından da istenen ölçülerde donatılması, geleceği parlak modern bir Türkiye imajı, temaları verilerek istenmiştir.

'Türkiye postaları' sözcüğünün üstte ortalı blok ve kahverengi renk ile düşünülmüş olması yazının okunurluğunu ikinci plana atılmıştır. Alt tarafta yer alan pulun ederi olan '6 kuruş' sağda ve solda simetrik olarak düşünülmüştür. 'Cumhuriyetin 15.yıldönümü hatırası' ve 'kuruş' sözcüklerinin okunurluğu da ikinci plana itilmiştir. Yazıların kahverengi zemin üzerinde negatif düşünülmesi, karakterin küçük harf ayrıca dik ve dar oluşu yazıların okunamama sorununu beraberinde getirmiştir.

Kompozisyon olarak iyi düşünülmüş fakat renk olarak sınırlandırılmış olan tasarımın amca uygunluğu söz konusudur. Kahverengi ve tonlarının kullanıldığı pul tasarımında çarpıcılık ve etkileyicilik ikinci plana itilmiştir.

- 1- Katalog no: 6
- 2- Dantel no: 11 ½
- 3- Seri no: 1183
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 15.yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Samsun-Sivas hattında bir köprü
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41x26 mm.
- 9- Basım tekniği: Bilinmiyor
- 10- Basım yeri: İsviçre, Courvoisier Matbaası tarafından 50'lik

tabakalar halinde basılmıştır.

- 11- Basım yılı: 29.10.1938
- 12- Baskı adedi: 100.000 tam seri
- 13- Ederi: 7 ½ kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 29.01.1939 tarihinde tedavülden

kaldırılmıştır.

- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk pulları katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Kırmızı ve tonları

19-Grafiksel çözümler: Bir ülkenin gelişebilmesi, kalkınabilmesi için ulaşım önemli sorunlardan biridir. Cumhuriyet döneminde karayolları yapımı ancak 1948 den sonra hızlanmıştır. Samsun-Sivas hattındaki köprünün pul tasarımında kullanılması ile Türkiye'nin gelişmekte olan bir ülke olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca köprünün oluşturduğu perspektifin, ufukta sonsuza kadar gitmesi, Cumhuriyet ilkelerinin sonsuza dek yaşatılacağı hissini vermektedir.

Ayrıca 'Türkiye Postaları' yazısının yarısı negatif diğer yarısının pozitif olması olumsuz bir etki olarak görülmektedir. Tasarımda kullanılan yazılar serideki diğer pulların yazı karakterleri ile aynı düşünülmüş ve tasarımdaki hakim olan renk ile renklendirilmiştir.

Serideki pulların tamamında bütünlüğü sağlamak amacı ile hepsinde tek renklilik, yazıların hepsi aynı yerde ve aynı karakterde kullanılması bir çok sorunu beraberinde getirmiştir. Pulun ederi ise hepsinde sağlı sollu simetrik olarak düşünülmüştür. Bunlar serinin monotonlaşmasına ve seride tekrara neden olmuştur. Bu sorun daha farklı bir şekilde giderilebilirdi.

- 1- Katalog no: 7
- 2- Dantel no: 11 ½
- 3- Seri no: 1184
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 15.yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: İzciler
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41x26 mm.
- 9- Basım tekniği: Bilinmiyor
- 10- Basım yeri: İsviçre'de(Courvoisier) Matbaası tarafından

50'lik tabakalar halinde basılmıştır.

- 11- Basım yılı: 29.10.1938
- 12- Baskı adedi: 100.000
- 13- Ederi: 8 kuruş.
- 14- Pulun bugünkü durumu: 29.01.1939 tarihinde tedavülden

kaldırılmıştır.

- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk pulları katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: viyola

19-Grafiksel çözümleme: Ülke sınırlarının korunması yurdun dış etkilere ve güçlere karşı savunulması ve bölünmezliği o yurdun askeri ile sağlanacaktır. Yurdunu seven, tanıyan doğa ile iç içe, karşılaştığı zorluklara göğüs geren Türk gencinin askerlikten önce izci olarak yetiştirilmesi onun vatana ve askerliğe karşı olan bakış açısını değiştireceği muhakkaktır. İzci iz peşinde, doğada doğa ile iç içe olmalıdır. Yaşam mücadelesini öğrenen Türk genci Cumhuriyet öncesini hatırlayarak manen ayakta durmayı öğrenecektir. Puldaki tasarımda bu gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Borazan çalan izci grubunun oluşturduğu tek nokta perspektif etkisi ile fotoğrafta hazır ol vaziyetindeki gençlerin duruşu geçmiş ile gelecek arasında bir basamak, bir süreklilik etkisi yaratmıştır. Bir son buluş değil devamlılık vardır. En ön plandaki izci hariç diğerlerinde figürlerin belirginliği yok denecek kadar azdır.

Viyola ve tonlarının yer aldığı tasarımın perspektif etkisi, yazı düzenlemesinin serideki diğer pul tasarımlarından farklı olduğu görülmektedir. 'Cumhuriyetin 15.yıldönümü hatırası' cümlesinin yine okunamama sorununu ortaya çıkardığı görülmektedir. 'Türkiye Postaları' yazısı sol tarafta açık viyola üstüne iki sıra koyu viyola düşünülmüş olarak daha büyük bir puntoda, tek satır olarak değil soldaki boşluğu doldurma endişesiyle alt alta gelecek şekilde iki satır halinde yazılmıştır. Asimetrik hava veren bu uygulama kompozisyona canlılık katmıştır.

Tek renklilik bu tasarımda da söz konusudur. Bu da tasarımı birçok anlam kayıplarına uğratmıştır.

- 1- Katalog no: 8
- 2- Dantel no: 11 ½
- 3- Seri no: 1185
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 15.yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Atatürk'ün Mareşal üniformalı portresi
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 26x41 mm.
- 9- Basım tekniği: Bilinmiyor
- 10- Basım yeri: İsviçre'de(Courvoisier) Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1938
- 12- Baskı adedi: 100.000
- 13- Ederi: 12 ½
- 14- Pulun bugünkü durumu: 29.01.1939 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk pulları katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Mavi ve tonları

19- Grafiksel çözümlere: Seçkin niteliklere sahip Mustafa Kemal Atatürk, kazandığı zaferler ve başardığı birçok iş ile de Türk Ordusu ve Türk Ulusu tarafından desteklenince birçok inanılmazı gerçekleştirmiştir. Atatürk gerek yaşadığı yıllara gerekse yaşamından sonra kendinden oldukça söz ettirmiştir. Kurtuluş Savaşında önderlik eden, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin de kurucusu olan Atatürk'ün asker kıyafetleri ile çektiği fotoğrafı ile onun askeri alandaki gücü ve başarıları anlatılmaya çalışılmıştır. Portrenin arkasında sağ taraftan aydınlatılan geleceğe ümitli bakan önder hissini yaratmıştır.

Dikey olarak düşünülen tasarımın üst tarafında portre ile blokelendirilmiş olarak düşünülen 'Türkiye Postaları' ve bunun yanı sıra sol tarafında zemindeki maviden negatif olarak çıkan ay yıldız görülmektedir. Her ikisinin de etkisi zayıf kalmıştır. Dik ve dar düşünülen yazı karakteri mavi zemin üzerinde siyah ile etkisini daha da zayıflatmıştır. Alt tarafta yer alan '12 ½ kuruş' yazısı sağ ve sol tarafta simetrik olarak kullanılmıştır. Koyu zemin üzerinde negatif düşünülen bu yazıların yerlerinin iyi tespit edildiğini fakat puntosunun ve karakterlerinin iyi seçilmediği görülmektedir. Bu simetrik düzen arasında kalan boşluğun da değerlendirildiği, 'Cumhuriyetin 15.yıldönümü hatırası' cümlesine yer verilmiştir. Yine yazının puntosunun küçük tutulmasından dolayı yazının okunamama sorunu ortaya çıkmıştır.

Karizmatik özelliklere sahip Atatürk'ün portresinin konu olarak yer aldığı tasarımda mavi rengin kullanılması özgürlük temasını da beraberinde taşımıştır. Çağdaş nitelikleri olan Atatürk Türkiye Cumhuriyeti Devletinin çağdaşlaşmasını amaçlayan düşünceleri ile özgür, özgür olduğu kadar da evrensel olma niteliklerini ortaya çıkartmıştır. Bu bağlamda mavi ile özdeşleştirmek yerinde olmuştur.

- 1- Katalog no: 9
- 2- Dantel no: 12
- 3- Seri no: 1312
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 20. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Türk gençliği
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41x26 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı ile 50'lik tabakalar halinde basılmıştır.
- 10- Basım yeri: İstanbul'da Alaeddin Kral Matbaası
- 11- Basım yılı: 20.10.1943
- 12- Baskı adedi: 100.000
- 13- Ederi: 4 ½ kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 1312, 31.12.1950 tarihinde tedavülde kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Yeşil

19-Grafiksel çözümler:Cumhuriyetin 20.yıl dönümü hatırasına bastırılan bu pulda konu Türk Gençliğidir. Yarının umudu olan gençlik her zaman zinde ve dinamik bir şekilde ayakta olmalıdır. Gençliğin dinamik ve aktif yapısını sürdürme yollarından biride spor yapmaktır. Ulu önder Atatürk'ün spora verdiği önem şu sözleri ile yinelenebilir, 'Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur'. Tasarımındaki figürlerin oluşturduğu kompozisyonda keskin bir perspektif göze çarpmaktadır. Giderek küçülen figürlerin seçilmesi zorlaşmıştır. Figür sayısının fazla oluşu ve perspektifin oluşu fotoğrafın küçüldüğünde anlam kayıplarına yol açmasına neden olmuştur.

Tasarım Cumhuriyetin 15. yıldönümü anma serisindeki izciler konulu pul tasarımı ile aynı anlayış içerisinde tasarlanmıştır. Üst tarafta yer alan ve giderek genişleyen boşluk tasarımın rahatlamasına neden olmuştur. Tasarımın rahatladığı bu boş alana sağa yanaşık '4 ½ kuruş' un sıradışı yerleştirilmesi çağdaş bir etki katmıştır. Zeminin açık oluşu, üzerine gelen pozitif ve koyu renk ile düşünülen yazının rahat okunabilmesini sağlamıştır. Alt tarafta yer alan ve hemen hemen hiç okunamayan 'Cumhuriyetin 20.yıldönümü hatırası' yazısının bir kısmı figürlerin ayak hareketleri ile karışmış, bir kısmı ise boş alanda değerlendirilmesine rağmen yazının okunamadığı görülmektedir. Tasarımdaki bu görüntülerin 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı kutlama töreninden bir alıntı olduğunu söyleyebiliriz. Fotoğraftaki kompozisyonu oluşturan figürler ile yazı arasındaki boşluğun az bırakılması burada bir dezavantaj oluşturmuştur.

Yeşil renk ile düşünülen bu tasarım, yeni yetişen neslin yeşermesi anlamı yönünden düşünülerek tasarlandığında zengin bir yapıya sahiptir.

- 1- Katalog no: 10
- 2- Dantel no: 12
- 3- Seri no: 1313
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 20. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Mehmetçik ve Türk bayrağı
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 26x41 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı
- 10- Basım yeri: İstanbul'da Alaeddin Kral Matbaası
- 11- Basım yılı: 20.10.1943
- 12- Baskı adedi: 100.000
- 13- Ederi: 6 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 1313, 31.12.1950 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Kırmızı-Beyaz

19-Grafiksel çözümler: Dikey bir kompozisyonla tasarlanan bu çalışmada konu Mehmetçik ve Türk Bayrağıdır. Dalgalar durumdaki ay yıldızlı bayrak ve nöbet halindeki Mehmetçik yarına umutla bakarcasına Türk Gencine hitap etmektedir. Figür sayısının az olması ana temanın etkileyiciliğini arttırdığı gibi tasarımın çarpıcılığını da etkileyerek arttırmıştır. 20 yıl önce bağımsızlığına ve hürriyetine kavuşan Türk insanına bayrak ve sahiplenme kavramlarının vurgulanarak ehemmiyetle verilmek istemesi, ileriye daha güçlü birer daha mücadeleci bir toplum oluşturulması yönünde bu konunun işlendiği söylenebilir. Kullanılan figür sayısının az oluşu bu tasarımı pula özgü olmasını sağlamıştır. Verilmek istenen somut ve net bir biçimde ortadadır.

Üst boşlukta yer alan 'Türkiye Postaları' zeminin açık olması yazının okunabilir olmasını sağlamıştır. Ederi olan '6 kuruş' için yine aynı şeyleri söylemek mümkün, fakat 'Cumhuriyetin 20.ci yıldönümü Hatırası' yazısının okunamama sorunu ortaya çıkmıştır. Yazıların tasarımında daha çok boş yerlere yerleştirildiği görülmektedir, bu da yazının okunabilir olması endişesinde ortaya çıkmıştır. Yazılar birbirini belli noktalardan takip edecek şekilde yerleştirilmiş, bu da tasarımda yazı biçim ilişkisinin düşünülerek oluşturulduğunu göstermektedir.

- 1- Katalog no: 11
- 2- Dantel no: 12
- 3- Seri no: 1314
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 20. yıldönümü Hatırası
- 5- Konusu: Demiryolu Köprüsü
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41X26 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı ile 50'lik tabakalar halinde basılmıştır.
- 10- Basım yeri: İstanbul'da Alaeddin Kral Matbaası
- 11- Basım yılı: 20.10.1943
- 12- Baskı adedi: 150.000
- 13- Ederi: 6 ¾ kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 1314, 31.12.1950 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Koyu mavi

19- Grafiksel Çözümleme:Demiryolu köprüsünün yer aldığı bu tasarımda ulaşım verilmesi gereken önem vurgulanmak istenmiştir. Cumhuriyet döneminde yurdun dört bir yanı demiryolları ile birbirine bağlanmıştır. Ulaşım en ucuz ve tehlikesiz olan demiryollarının Cumhuriyet döneminde önemsenerek yapılması Türkiye'nin kalkınmasında önemli etkileri olmuştur.

Tasarımın üst boşluğundaki açık zemin üzerine ortalı blok olarak yerleştirilen 'Türkiye Postaları' ve alt koyu zemin üzerine yerleştirilen 'Cumhuriyetin 20. Yıldönümü Hatırası' daha büyük puntoda yer almaktadır. Ederi olan '6 ¼ kuruş' ise sağ boşluğa ortalananacak biçimde yerleştirilmiştir.

Demiryolu köprüsünün mavi renk ile düşünüldüğü tasarımın kendi içinde iyi olduğu söylenebilir.

- 1- Katalog no: 12
- 2- Dantel no: 12
- 3- Seri no: 1315
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 20. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: İlk modern yapılar
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41X26 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı ile 50'lik tabakalar halinde basılmıştır.
- 10- Basım yeri: İstanbul'da Alaeddin Kral Matbaası
- 11- Basım yılı: 20.10.1943
- 12- Baskı adedi: 150.000
- 13- Ederi: 10 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 1315, 31.12.1950 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Koyu viyola

19- Grafiksel Çözümleme: Dönemin modern binalarının konu edildiği ve fotoğraf tekniği ile düşünülen tasarımdaki bu yapılar ile inşaat alanındaki kat edilen mesafeler mesaj olarak verilmek istenmiştir. Böylece gelişen, ilerleyen, çağdaş Türkiye Cumhuriyeti mesajı verilmek istenmiştir.

'Türkiye Postaları' yazısının yöne üst tarafındaki boşlukta açık zemin üzerinde koyu renk ile ortalı blok düşünüldüğü görülmektedir. 'Cumhuriyetin 20. Yıldönümü Hatırası' yazısı ise alt tarafta biraz koyu bir zemin üzerinde yine koyu renk ile düşünülmesi yazının etkisini zayıflatmıştır. Aynı zamanda sağ üst tarafta ise '10 kuruş' yazısının açık zemin üzerinde düşünüldüğü görülmektedir. Fazla etkili olduğu söylenemeyen pulun koyu viyola rengi ile düşünüldüğü görülmektedir.

- 1- Katalog no: 13
- 2- Dantel no: 12
- 3- Seri no: 1316
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 20. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Ankara Kalesi ve Ankara'dan genel bir görüntü
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41X26 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı ile 50'lik tabakalar halinde basılmıştır.
- 10- Basım yeri: İstanbul'da Alaeddin Kral Matbaası
- 11- Basım yılı: 20.10.1943
- 12- Baskı adedi: 100.000
- 13- Ederi: 13 ½ kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 1316, 31.12.1950 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Nefti yeşil

19- Grafiksel Çözümleme: Ankara'nın 56 yıl önceki fotoğrafının yer aldığı tasarımda, manzara resminin küçültülmesinden kaynaklanan bir karışıklık ortaya çıkmıştır. Hiçbir şeyin algılanamadığı manzaranın üst tarafındaki boşlukta yer alan uçaklarında etkisinin zayıf olduğu görülmektedir. İşlevsel yönden düşünüldüğünde amaca uygun olmayan fotoğraf tekniği ile çözümlenmeye çalışılan pul tasarımının iyi olmadığı söylenebilir.

Üst boşlukta açık zemin üzerinde pozitif olarak 'Türkiye Postaları' yazısı ortalı blok olarak görülmektedir. Alttaki koyu zemin üzerinde aynı karakterde yazılmış olan 'Cumhuriyetin 20. Yıldönümü Hatırası' yazısı negatif olarak yer almaktadır. Pulun ederi olan '13 ½ kuruş' yazısının ise sol taraftaki boşluğu değerlendirilmek amacı ile bu alanda düşünüldüğü görülmektedir.

Nefti yeşil ve tonlarının kullanıldığı tasarımın amaca uygun ve etkili olmadığı görülmektedir.

- 1- Katalog no: 14
- 2- Dantel no: 12
- 3- Seri no: 1317
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 20. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: İsmet İnönü
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi: Anma serisi
- 8- Boyutu: 26x41 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı ile 50'lik tabakalar halinde
- 10- Basım yeri: İstanbul'da Alaeddin Kral Matbaası
- 11- Basım yılı: 20.10.1943
- 12- Baskı adedi: 100.000
- 13- Ederi: 27 ½ kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 1317, 31.12.1950 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Koyu Kahverengi

19- Grafiksel çözümleme: Kurtuluş Savaşı sırasında vatan ve millet için çalışan, mücadele eden, her zaman Atatürk'ün yanında yer alan İsmet İnönü'nün profilden bir büstü görülmektedir. İnönü cephede askeri, Ankara'da ise siyasi alandaki başarıları ile her zaman ön plana çıkmıştır. Smokinli olarak görülen İnönü'nün büyük bir olasılıkla Cumhurbaşkanlığı dönemindeki bir portresi olabilir. Bu da onun devlet adamı olma özelliğini ön plana çıkartmıştır. Ülke büyükleri ve Devlet adamlarının manen hatırlanması ve yaşatılması amacı ile pul tasarımlarında bu tür konuların sıkça işlendiğini görmekteyiz.

Bu tasarımda 'Türkiye Postaları' yazısı üst boşluğu tamamen dolduracak şekilde yer almaktadır. Yazının açık bir zemin üzerinde koyu düşünülmesi yazının etkileyiciliğini sağlamıştır. '27 ½ kuruş' yazısı koyu bir zemin üzerinde negatif düşünülmüştür, alt ve üst yazıların oluşturduğu simetrik yapıyı bozan, tasarıma ritim katan olumlu bir etki sağlamıştır. 'Cumhuriyetin 20.yıldönümü Hatırası' her ne kadar iki satır halinde düşünülmüşse de puntosunun küçük olması yazının zayıf kalmasına neden olmuştur. Yazı biçim ilişkisinin oldukça iyi olduğu, üstte ve altta yer alan yazılar ile asimetrik kuran 'eder' yazısına yer verilerek tasarım sıradanlıktan kurtarılmıştır.

Tasarım, kahverengi, siyah ve beyaz ile düşünülmüştür.

- 1- Katalog no: 15
- 2- Dantel no: 11 ½
- 3- Seri no: 1380
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 25. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Atatürk'ün heykeli
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 26x41 mm.
- 9- Basım tekniği: Bilinmiyor
- 10- Basım yeri: İsviçre'de (Courveysier) Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1948
- 12- Baskı adedi: 300.000
- 13- Ederi: 20 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 1380 31.12.1950 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Mavi-Beyaz

19- Grafiksel çözümleme: Mavi ve tonal değerlerinin yer aldığı pul tasarımının ön planında Atatürk'ün Ulus'taki heykeline yer verilmiş olup, arka planda ise Ankara kalesi ve Türk bayrağı görülmektedir. Fonda görülen Ankara kalesi ile savunma amacı duyumsatılırken bayrak ise bağımsızlığı ve ulusal egemenliği temsil etmektedir.

Gökyüzünde ise ülke semalarında yükselen güneş gibi negatif bir daire içinde T.C. 25. yazıları görülmektedir. Fonda kullanılan görüntünün, geniş bir mekanın fotoğrafının küçültülerek kullanılması resimsel düşünülmesi tasarımda birçok etkiyi azaltmıştır. Yazının, yine açık renk düşünülmesi, etkisini zayıflatmıştır. Güneş ve etrafındaki ışıklar parlayan bir güneş etkisi yaratmaktadır. Güneş yeni bir gün ve yeni doğan bir ülke, geleceğe ümitle sevgiyle coşkuyla bakan bir ülke hissini tattırmaktadır. Fakat zeminin açık olması ve güneşin negatif düşünülmesi etkiyi zayıflatmıştır. Tasarımda etkiyi zayıflatılardan bir diğeri ise, teknik üslup birliğinin sağlanamaması, yani grafik anlatım öğeleri ile (güneş) ile fotoğraf anlatım tekniğinin bir arada kullanılmasıdır.

Tasarımın alt tarafında yer alan 'Türkiye Postaları' yazısı mavi zemin üzerinde negatif düşünülmesi yazının etkisini ve okunurluğunu arttırmıştır. Sağ tarafta ise '20 kuruş' yazısı üstten aşağıya doğru olan etkisi ile çaprazındaki negatif güneş ile bir tasarım bütünlüğü oluşturulmaya çalışılmıştır. Yazının daha çok alt tarafta yer aldığı görülmektedir. Yukarıdan aşağıya doğru harflerin yazım kuralının ender olarak tersine kullanılması hatalı olmakla beraber bu tasarıma olumlu etki katmıştır.

Dikey bir şekilde düşünülen tasarımda bir zafer coşkusu verilmek istenircesine mavinin hakimliği göze çarpmaktadır.

- 1- Katalog no: 16
- 2- Dantel no: 14
- 3- Seri no: 1550
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 30. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Biçerdöver makinesi
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41x26 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı ile 50'lik tabakalar halinde basılmıştır.
- 10- Basım yeri: Avusturya Devlet Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1953
- 12- Baskı adedi: 100.000
- 13- Ederi: 10 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 1550, 28.02.1959 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Zeytuni sarı

19- Grafiksel çözümler: Tasarımda ön plana çıkartılan Biçerdöver makinesinin konu olarak alındığı bu pul tasarımının da tarıma verilmesi gereken önem ortaya çıkmaktadır.

Bu pul tasarımında resim yüzeyi ile yazı için ayrılan alanın birbirinden ayrı düşünüldüğü görülmektedir. 'Cumhuriyetin 30. yıl Dönümü' ile '10 kuruş' yazısının ise yanlarda simetrik olarak düşünülmesi ilk bakışta bir denge unsurunu ortaya çıkartmakta ise de eşitlikler dengesinin her zaman için iyi olmadığını söylemek yerinde olur. Ayrıca yazının gözün okuma yönünün tersine yerleştirildiği görülmektedir. Egyptien ve Grotesk yazı karakterlerine yakın karakterler kullanılmıştır.

Tasarımdaki tek renklilik tasarımdaki etkiyi vurgulayarak resim yüzeyindeki biçerdöver makinesinin ön plana çıkartıldığı görülmektedir. Bu nedenle herhangi bir tasarımın ya da fotoğrafın küçültülmüşü değil pula özgü tasarımlar yapılırsa bu tür anlam kayıplarına uğramadan amaç gerçekleştirilecektir.

- 1- Katalog no: 17
- 2- Dantel no: 14
- 3- Seri no: 1551
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 30. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Berdan Barajı
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41x26 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı ile 50'lik tabakalar halinde basılmıştır.
- 10- Basım yeri: Avusturya Devlet Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1953
- 12- Baskı adedi: 140.000
- 13- Ederi: 15 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 1551, 28.02.1959 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Gri-Siyah-Beyaz

19- Grafiksel çözümleme: Su tarih boyunca kutsal sayılmış, canlı yaşamın en önemli unsuru haline gelmiştir. İnsanoğlu yerleşim alanlarını sürekli su kaynakları etrafında seçmiştir. Suyun bol olduğu bölgelerde tarımın da daha verimli yapıldığını söylemek yerinde olur. Asırlardır üzerlerine savaşılan hala ise devam eden su, bir ülkenin önemli kaynaklarından birini oluşturur. Tasarımda konu olarak barajın ele alındığını görmekteyiz. Barajlar suyun farklı alanlarda ya da gerektiği kadar kullanımını sağlamak için yapılır. Bölgedeki tarım alanlarının sulanmasını sağladığı gibi elektrik enerjisi üretiminin sağlanması amacıyla da yapılır. Ayrıca bulunduğu bölgenin iklimini etkileyerek daha yumuşak ve ılıman bir iklim oluşturur. Bu tasarımda barajın kullanılması Türkiye'nin su kaynaklarını kullanarak, sulu tarım yapılması ve elektrik enerjisi üreterek ülke ekonomisine katkıda bulunulması gelişmişlik ve yaşam unsurunun ispatı olarak kullanılmıştır.

Bu tasarımda da yine resim yüzeyinin yazıdan ayrı düşünüldüğü görülmektedir. Yazı için düşünülen yer resim yüzeyi dışındaki koyu zemindir. Koyu zemin üzerinde yazı negatif olarak ve sağdan sola doğru düşünülmüştür. Alt tarafta 'Türkiye Cumhuriyeti Postaları' yazısı için ayrıca koyu zemin dikey yüksekliği biraz daha arttırılıyorsa yazının etkileyiciliği bir arttırılmış olacaktır. 'Cumhuriyetin 30. Yıl Dönümü' ve '15 kuruş' yazılarının okunurluğu ve etkisi nispeten daha iyi olduğunu söylemek yerinde olur. Resim yüzeyindeki siyah beyaz dengesi düşünüldüğünde beyaz ve grinin ağırlığı daha çok göze çarpmaktadır.

- 1- Katalog no: 18
- 2- Dantel no: 14
- 3- Seri no: 1552
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 30. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Geçit resminde sancak
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41x26 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı ile 50'lik tabakalar halinde basılmıştır.
- 10- Basım yeri: Avusturya Devlet Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1953
- 12- Baskı adedi: 100.000
- 13- Ederi: 20 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 1552, 28.02.1959 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Kırmızı

19-Grafiksel çözümler: Serideki yazıların tamamında aynı punto, aynı resim yüzeyi ve aynı karakter kullanıldığından, seride tekrar oluşmuştur. Konu olarak askeri geçit töreni işlenmiştir. Askerlerin ve bayrağın ön plana çıkartıldığı pul tasarımında figürler küçük olduğundan tasarım anlam kayıplarına uğramıştır. Bunun nedeni fotoğrafın küçültülmüş olmasıdır. Ön planda üç unsur görülmektedir. İki asker ve Türk bayrağının oluşturduğu kompozisyonun geri planında ise bir tabur yer almaktadır. Taburun geri planda ve küçük kalması lekese bir yapıya dönüşmüş dolayısıyla da tasarım anlam kayıplarına uğramıştır.

Serideki diğer pul tasarımları ile aynı yatay dikey hareket verilmeye çalışılmıştır. Bu tasarımda yazının fotoğrafın dışındaki alanda kullanıldığı görülmektedir. 'Cumhuriyetin 30. Yıldönümü' ile ön planda iki asker ve bayrağın dikey iki blok oluşturduğu görülmektedir. Bu da tasarım yüzeyinde bir hareketliliğe yol açmıştır bu da tasarım yüzeyinde bir aktivite ve dinamizmi beraberinde doğurmuştur.

Serideki pulların genelinde pula özgü tasarımlar olmadığı görülmektedir. Arka planda askerlerin oluşturduğu yatay koyu kırmızı lekenin ne olduğu seçilememektedir. Tasarımdaki perspektif dikkat çekicidir. Ufuk çizgisinin tasarım yüzeyinin alt tarafında yer alması görsel açıdan rahatsızlıklar doğurmaktadır.

Kırmızı renk ile basılan bu fotoğrafta kırmızının tonal değerlerini açıktan koyusuna kadar görmek mümkündür.

- 1- Katalog no: 19
- 2- Dantel no: 14
- 3- Seri no: 1553
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 30. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Motorlu tren
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41x26 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı ile 50'lik tabakalar halinde basılmıştır.
- 10- Basım yeri: Avusturya Devlet Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1953
- 12- Baskı adedi: 80.000
- 13- Ederi: 30 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 1553, 28.02.1959 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Haki

19-Grafiksel çözümleme: Yine fotoğraf tekniği kullanılan pul tasarımının sağ tarafından sola doğru genişleyerek ön plana çıkan bir perspektif içerisinde dönemin motorlu treni görüntülendirilmiştir. Burada perspektifin ustaca, başarılı ve yerinde kullanıldığını söyleyebiliriz. Ülkede ulaşımın sağlanması için Cumhuriyetin ilk yıllarında belli bölgelerde demiryolu yapımına ağırlık verilmesi konu alınmış, böylece kısa bir süre içerisinde ülke demiryolu ağıyla örülmüştür.

Teknolojinin ve ulaşımın öneminin vurgulanmaya çalışıldığı pul tasarımının sağ ve sol tarafında haki rengi içerisindeki yazıların çıkışı fotoğrafla bir bütünlük sağlayarak tasarımın yazı biçim ilişkisi içerisinde bütünlüğü vurgulanmaktadır. Cumhuriyetin 30.yıldönümü anma serisini diğer serilerden farklı kılan resim yüzeyi ile yazı yüzeyinin birbirinden ayrılmış olmasıdır.

Haki rengi içerisindeki negatif yazı ile resim yüzeyi içindeki perspektifte bir aydınlığa, refaha ve rahata kavuşturma olarak değerlendirilebilir.

- 1- Katalog no: 20
- 2- Dantel no: 14
- 3- Seri no: 1554
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 30. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Yeşilköy Havaalanı ve terminal binası
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41x26 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı ile 50'lik tabakalar halinde basılmıştır.
- 10- Basım yeri: Avusturya Devlet Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1953
- 12- Baskı adedi: 100.000
- 13- Ederi: 35 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 1554, 28.02.1959 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Mavi

19- Grafiksel çözümler: Yeşilköy terminal binasının konu olarak alındığı pul tasarımında amaç diğer tasarımlarda olduğu gibi Türkiye'nin her alandaki kalkınması, gelişmesi ve bunun Türk Ulusu ve dünya kamuoyuna tanıtımı amaçları işlenmiştir. Atatürk'ün hava savunması ve taşımacılığına verdiği önemi 'İstikbal Göklerdedir' özdeyişi ile hatırlayabiliriz. Bu nedenle havaalanları ve terminal binası yapısına ağırlık verilmiştir. Resim yüzeyini yatay olarak ikiye bölen terminal binası tanınmayacak kadar küçültülmüştür. Terminal binasının alt ve üst taraflarında yer alan boşluklar rahatsız edecek kadar fazla bırakılmış, anlatılmak istenen yada vurgulanmak istenen tasarım yüzeyinde belirginleştirilmemiş, vurgulama yapılmamıştır. Üst boşlukta yer alan uçak fotoğrafta bir hareketlilik meydana getirmiş ise de tasarımın genelinde durağan bir yapı söz konusudur. Bu pulu serideki diğer pullardan ayıran özellik ise tasarım yüzeyinin sol üst tarafında yer alan tanımlayıcı yazıdır.

Tasarımdaki yazı biçim ilişkisi, yazıların yerleri, yazı karakterleri serideki diğer pul tasarımlarından farklı düşünülmemiştir.

- 1- Katalog no: 21
- 2- Dantel no: 14
- 3- Seri no: 1555
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 30. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Atatürk'ün portresi
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 26x41 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı
- 10- Basım yeri: Avusturya Devlet Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1953
- 12- Baskı adedi: 80.000
- 13- Ederi: 55 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 1555, 28.02.1959 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Fotoğraf
- 18- Sahip olduğu renkler: Mor

19- Grafiksel çözümler: Seride, kağıdın dikey olarak kullanıldığı tek pul tasarımı, Atatürk'ün cepheden bir portresi yer almaktadır. Atatürk'ün yaşatılması, Türk Ulusunun kendi genç kuşağına ve dünya gençliğine, tanıtılması puldaki tasarımla amaçlanmıştır.

'Cumhuriyetin 30.yıldönümü' yazısı resim yüzeyinden ayrı düşünülmüş ve üst tarafa yerleştirilmiştir. Yazı tek satıra küçük punto ile yerleştirildiğinden anlam kayıplarına uğramış, okunamama sorunu ortaya çıkartmıştır. '35 kuruş' yazısının simetriyi bozması veya yazıda hareketi oluşturmak amacı ile sınırlandırılmış olan resim yüzeyinde düşünüldüğü görülmektedir. Serideki tek değişikliğin bu olduğunu söyleyebiliriz. Alt tarafta yer alan ve yine resim yüzeyinin dışında düşünülen 'Türkiye Cumhuriyeti Postaları' yazısına ise geniş bir alan bırakıldığı ve puntosunun iyi ayarlandığını söyleyebiliriz.

Atatürk'ün oturur vaziyetindeki bu portresinin tek renk, mor, ve tonlarının kullanıldığı görülmektedir. Morun tasarıma gizemli bir hava verdiği görülmektedir. Ulaşılmazlık yücelik temalarını da beraberinde taşımıştır.

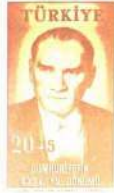

- 1- Katalog no: 22
- 2- Dantel no: 10 ½
- 3- Seri no: 1792
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 35. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Karayolları inşaatı
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41x26 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı ile 50'lik tabakalar halinde basılmıştır.
- 10- Basım yeri: İstanbul Güzel Sanatlar Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1958
- 12- Baskı adedi: 3.000
- 13- Ederi: 15+5 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 1792, 28.02.1959 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Grafik anlatım
- 18- Sahip olduğu renkler: Turuncu

19- Grafiksel çözümler: Cumhuriyetin 35.yıldönümü anma serisi için bastırılan pul tasarımı karayolları inşaatından bir kesit konu olarak işlendiği görülmektedir. Grafik anlatım ile anlatılmaya çalışılan tasarıma konu olan, iş makinesi tasarım yüzeyinde yer almaktadır. Bu durum tasarımda birçok kayıplara neden olmuştur. Tasarımdaki iş makinesinin üçgen bir kompozisyonla tasarım yüzeyinde hafif sola yanaşık olarak tasarlandığı görülmektedir.

Bu pulda dikkati çeken noktalardan biri de 'kuruş' ve 'posta' sözcüklerine yer verilmeyişidir. Üst taraftaki boşluk değerlendirilerek sol tarafa '15+5' ve sağ tarafa 'Türkiye' sözcüklerine yer verilmiştir. Yazıların okunurluğunun ve karakter seçimlerinin iyi yapıldığını söyleyebiliriz. Yazı küçültülmüş olduğu halde yazıların fazlaca anlam kayıplarına uğramadıklarını bunun nedeninin ise pula özgü tasarım ve yazı biçim ilişkisinin iyi kurulmuş olmasıdır. Fakat 'Cumhuriyetin 35.yıldönümü' cümlesi için aynı şeyleri söylemek mümkün değildir. Turuncu içerisinde yazının negatif düşünülmesi zaten zayıf bir etkisi olan turuncu içerisinde beyaz düşünülen yazının yok olmasına ve yazının etkileyciliğinin azalmasına olmasına neden olmuştur.

Teknolojinin gerekliliği ve faydalarının konu olarak ele alındığı tasarımda turuncunun kullanılması tasarıma sıcak bir etki kazandırmıştır.

- 1- Katalog no: 23
- 2- Dantel no: 10 ½
- 3- Seri no: 1793
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 35. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Atatürk portresi
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 26x41 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı
- 10- Basım yeri: İstanbul Güzel Sanatlar Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1958
- 12- Baskı adedi: 3.000.000
- 13- Ederi: 20+5 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 1793, 28.02.1959 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Grafikselsel anlatım
- 18- Sahip olduğu renkler: Sepya

19- Grafiksel çözümler: Türkiye Cumhuriyetinin kurtarıcısı ulu önder Atatürk'ün cepheden portresinin konu olarak işlendiği pulda tasarımın başarılı olduğunu söylemek mümkün değil. Grafik anlatım öğeleri ile görselleştirilmeye çalışılan Atatürk'ün portresinin başarısızca sonuçlandığı görülmektedir. Portrenin arka tarafından ışılandırılmışsa da sonuç başarısızdır.

Üst tarafta yer alan ve ortalanarak yazılan 'Türkiye' sözcüğü etkili bir biçimde görülmektedir. Alt tarafta 'Cumhuriyetin 35. yıl dönümü' cümlesi yine ona blok olarak düşünülmüştür. Düz hatlı düşünülen yazının dik ve dar olması etkiyi azaltmış fakat diğerlerine oranla daha etkili bir karakter seçilmiştir. Bu cümlenin biraz üst tarafında sola yanaşık '20+5' rakamları görülmektedir. '20' koyu bir zemin üzerinde negatif, '5' ise pozitif olarak açık bir zemin üzerinde düşünülmüştür. Simetrik yapıyı bozması bakımından olumlu bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

- 1- Katalog no: 24
- 2- Dantel no: 10 ½
- 3- Seri no: 1794
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 35. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Tank ve uçakları göstermektedir.
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41x26 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı ile 50'lik tabakalar halinde basılmıştır.
- 10- Basım yeri: İstanbul Güzel Sanatlar Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1958
- 12- Baskı adedi: 3.000.000
- 13- Ederi: 25+5 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 1794, 28.02.1959 tarihinde tedavülden kaldırılmıştır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Grafikselsel anlatım
- 18- Sahip olduğu renkler: Yeşil

19-Grafiksel çözümleme: Yeşil renk ile düşünülen pul tasarımının sağ tarafında tank resminin ön plana çıkarıldığı geri planda ise tankların oluşturduğu bir kompozisyon ile gökyüzündeki uçakların oluşturduğu bir tasarım görülmektedir. Daima kendisini yenileyen bir yapıya sahip olan Türk Ordusu, Türk devletinin en güçlü teminatı olarak, Türkiye'nin gelişip yücelmesinde öncülük etmektedir. Böylece Türkiye Cumhuriyetinin ordusunun ön plana çıkarıldığı bir tasarım görülmektedir. Türkiye Cumhuriyetinin dünya ülkelerine, askeri alanda, yeterli bir savunma gücüne sahip olduğu ispatlamak istenircesine ordusu ön plana çıkartılmıştır. Bu tasarımda geleceğine güvenle bakan ulusunu savunabilen ordu gücü ön plana çıkartılmıştır.

Tasarımda yazı için üst tarafta beyaz boşluktan faydalanıldığı görülmektedir. Sağ tarafta yer alan 'Türkiye' yazısının okunurluğu ve tank ile kurulan ilişkisi, bloklaşması bütünlük sağlanmıştır. Yoğunluğun daha çok sağ tarafta olduğu görülmektedir. Sol tarafta ise beyaz boşlukta '20+5' sayılarının yer aldığı bunun ise alt taraftaki tanklarla bütünlük oluşturulmaya çalışıldığı görülmektedir. Alt taraftaki zemini oluşturan yeşil rengin içinde ise 'Cumhuriyetin 35. yıl dönümü' yazısı negatif olarak yer almaktadır. Zemin koyu olduğundan serideki en etkili olarak bu cümlelerin bu tasarımda ortaya çıktığı görülmektedir.

Huzur ve güven duygusu ile özdeşleştirilen yeşil renk insanlara psikolojik bir rahatlama vermektedir. Bu nedenle renk seçimi olumludur diyebiliriz.

- 1- Katalog no: 25
- 2- Dantel no: 13 ½
- 3- Seri no: 2072
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 40. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Atatürk (1880-1938) ve ilk T.B.M.M. binası
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41x25 mm.
- 9- Basım tekniği: Tifdruk baskı ile 100 pulluk tabakalar halinde

basılmıştır.

- 10- Basım yeri: İstanbul, Tifdruk Matbaacılık AŞ Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1963
- 12- Baskı adedi: 400.000
- 13- Ederi: 30 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 2072 devamlı tedavülde kalacaktır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: İllüstrasyon
- 18- Sahip olduğu renkler: Çok renkli

19-Grafiksel çözümler: Sol tarafta Atatürk'ün hafif profilden bir portresinin, sağ tarafta ise eski meclis binasının yer aldığı bir tasarımıdır. Osmanlı meclisinden kaçan milletvekilleri ile yeni seçilen milletvekillerinin birleşmeleri ile olağanüstü yetkilerle donatılan bir meclis 23 Nisan 1920 tarihinde Ankara'da toplanmıştır. İlk toplantıda meclis T.B.M.M. adını aldı. Meclis başkanlığına da Mustafa Kemal seçilerek çalışmalara başlanmıştır. Tasarım yüzeyinin sağ tarafında ilk meclis binası yer almaktadır. Atatürk'ün gökyüzüne bakar durumdaki portresi ile güçlü umutlu ve özgür halkın temsilcileri olan millet vekillerinin eski meclis binası ile de, varlığını sürdüren Türkiye ve ulusu, ulusal egemenlik, temalarının işlendiğini görüyoruz. Atatürk ve eski Meclis binasının konu olarak ele alındığı tasarımda, eskinin yaşatılması ve geleceğe umutla, güvenle bakan gençlerin yetiştirilmesi açısından önemli olduğunu söyleyebiliriz.

Yazı ile biçimin birbirinden ayrı bölümlerde düşünüldüğü görülmektedir. Resim yüzeyinin sağ üst tarafında '30 kuruş' yazısına sarı zemin üzerinde siyah olarak yer verilmiş, yazının etkili bir biçimde ortaya çıkması sağlanmıştır. Aynı zamanda sol taraftaki siyahın sağa taşınmasını sağlamıştır. Fakat aynı şeyleri diğer yazı metinleri için söylemek mümkün değildir. 'Cumhuriyetin 40. Yılı' ve 'Türkiye Cumhuriyeti Postaları' yazılarının koyu bir zemin üzerinde yine koyu renk ile düşünülmesi yazıların kirlenip çamurlaşmasına ve etkisinin zayıflamasına neden olmuştur.

Tasarım yüzeyinde fonda sarının kullanılması daha çok sıcaklık, güven ve rahatlık vermektedir. Meclis binasında ise eskiyi hatırlatması amacı ile kahverengi rengin kullanıldığı görülmektedir.

- 1- Katalog no: 26
- 2- Dantel no: 13 ½
- 3- Seri no: 2073
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 40. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Atatürk ve Türk Bayrağı
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41x25 mm.
- 9- Basım tekniği: Tifdruk baskı ile 100 pulluk tabakalar halinde basılmıştır.

- 10- Basım yeri: İstanbul, Tifdruk Matbaacılık AŞ Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1963
- 12- Baskı adedi: 400.000
- 13- Ederi: 50 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 2073 devamlı tedavülde kalacaktır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: İllüstrasyon
- 18- Sahip olduğu renkler: Çok renkli

19-Grafiksel çözümler: Yine Atatürk'ün yarı profilden portresinin yer aldığı pul tasarımı ikinci bir unsur olarak bağımsızlığın sembolü Türk bayrağı görülmektedir. Bayrak unsuru ile bağımsızlık teması işlenmiştir. Atatürk'ün geleceğe umutla bakan bu portresi ile bağımsız ulus olma niteliklerinden en önemlisi olan bir bayrağa sahip olma temasının işlendiği söylenebilir. Geçmiş ve gelecek arasında bir bağlantı kurularak, Atatürk ilke ve devrimleri doğrultusunda özgür çağdaş bir devlet imajı yaratılmıştır.

Yazı serideki diğer pullarda olduğu gibi burada da resim yüzeyine bitişik ama resim yüzeyinin dışında düşünülmüştür. Koyu zemin üzerine, koyu yazının bu tasarımda da okunamama sorununu ortaya çıkardığı görülmektedir.

Sarı, kırmızı, siyah, beyaz ve grinin oluşturduğu pul tasarımı bayrağın ve Atatürk'ün vurgulanarak etkili bir biçimde ortaya çıkarıldığı görülmektedir.

- 1- Katalog no: 27
- 2- Dantel no: 13 ½
- 3- Seri no: 2074
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 40. yıldönümü anma serisi
- 5- Konusu: Atatürk ve yeni Meclis Binası
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 41x25 mm.
- 9- Basım tekniği: Tifdruk, 100 pulluk tabakalar halinde basılmıştır.
- 10- Basım yeri: İstanbul, Tifdruk Matbaacılık AŞ.
- 11- Basım yılı: 29.10.1963
- 12- Baskı adedi: 400.000
- 13- Ederi: 60 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 2074 devamlı olarak tedavülde kalacaktır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: İllüstrasyon
- 18- Sahip olduğu renkler: Çok renkli

19- Grafiksel çözümler: Yazı, kompozisyon ve yazı biçim, ilişkileri açısından, tasarım, ele alındığında serideki diğer pullardan farklı olmadığı görülmektedir. Farklı olan, fondaki yeni meclis binasıdır.

Yeni meclis binası ve Atatürk'ün bulunduğu tasarımda '60 kuruş' yazısı biçim ile homojen bir ilişki kuracak şekilde yerleştirilmiştir. Tek renk ve siyah kullanılmasına karşın iyi bir tasarım olduğunu söyleyebiliriz. 'Cumhuriyetin 40. Yılı' ve 'Türkiye Cumhuriyeti' yazılarının okuma yönünde olmadıkları için olumsuz katkıları söz konusudur.

Kompozisyonda yazı biçim ilişkisi tasarım dışındakiler hariç iyi kurulmuş, boşluklar iyi değerlendirilmiştir.

- 1- Katalog no: 28
- 2- Dantel no: 13
- 3- Seri no: 2480
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin Kurtuluşunun 50. Yılı Anma Serisi
- 5- Konusu: 50. Yıl
- 6- Sanatçısı: Prof. Namık Bayık
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 26x36 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı
- 10- Basım yeri: Ankara Ajans Türk Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1973
- 12- Baskı adedi: 1000.000
- 13- Ederi: 100 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 2480 devamlı olarak tedavülde kalacaktır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Grafik anlatım
- 18- Sahip olduğu renkler: Çok renkli

19-Grafiksel çözümleme: Cumhuriyetin 50. Yılında tasarlanan bu pulda her on yılın temsili olarak iç içe girmiş daire formu ve bu dairelerin oluşturduğu çiçek motifi görülmektedir. Anlam yönünden ele alındığında bu dairelerin Türkiye Cumhuriyetinin sonsuzluğunun temsili, renk yönünden ele alındığında ise hür ve barışçıl oluşunun temsilidir. '50.yıl' ise çiçek motifinin alt tarafında çiçeğin tamamlayıcısı, kök ve yaprak, durumundadır. Elli yıllık köklü bir geçmişi olan Türkiye'nin genel anlamdaki anlatımı bu yolla gerçekleştirilmiştir. Koyu bir zemin üzerinde tasarımın düşünülmesi etkiyi arttırmış ve üzerinde negatif düşünülen yazılarında okunurluğunu arttırmıştır. Yazıların farklı puntoda düşünülmesi tasarımda önem sırasının vurgulandığını ve tasarımın genel anlamda çağdaş yaklaşımla tasarlanıp evrensel düşünüldüğünü söyleyebiliriz.

Çiçek motifinde beş direnin kesişme yerlerinin kırmızı renkte olduğu görülmektedir. Bayrak renginin kullanıldığı bu birleşme yerleri bayraktaki yıldız motifini de vermektedir. Kök kısmındaki '50' rakamının mavi ile düşünülmesi ise elli yıllık hürriyetin simgesi olarak kullanılmıştır.

- 1- Katalog no: 29
- 2- Dantel no: 13
- 3- Seri no: 2481
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin Kurtuluşunun 50. Yılı Anma Serisi
- 5- Konusu: 50. Yıl
- 6- Sanatçısı: Prof. Namık Bayık
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 26x36 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı
- 10- Basım yeri: Ankara, Ajans Türk Matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1973
- 12- Baskı adedi: 400.000
- 13- Ederi: 250 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 2481 devamlı olarak tedavülde kalacaktır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Grafik anlatım
- 18- Sahip olduğu renkler: Çok renkli

19- Grafiksel çözümler: Serinin diğer pulunda olduğu gibi bunda da ellinci yılın çiçek motifi olarak düşünüldüğü görülmektedir. '50' rakamının sağ üst tarafta yer aldığını, bunun altında ise çiçeğin kök kısmını oluşturan ve T.C. imajını veren bir biçim görülmektedir. Sarı yıldız renkte düşünülen bu biçimin sağ alt tarafında 'Posta' yazısı sol alt tarafında ise '250 kuruş' rakamı görülmektedir. '50' sayısının sol tarafında 'Türkiye Cumhuriyeti' sağ alt tarafında ise 'Yıl' yazısı küçük puntoda yer almaktadır. Alt tarafta yer alan '250' rakamı ile üstte yer alan '50' rakamlarında kırmızının kullanılması, tasarım bütünlüğünü aşağıya taşımak amacı ile kullanıldığını söyleyebiliriz. '50' rakamının yanlardan kesilerek alınması ile estetik endişeden kaynaklanan bir sorun giderilmeye çalışılmıştır. Sonu olmayan, sürekliliği olan Türkiye imajı ve plastik değerler katma endişesi olduğu görülmektedir.

- 1- Katalog no: 30
- 2- Dantel no: 13
- 3- Seri no: 2482
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin 50. Yılı Anma serisi
- 5- Konusu: Tarım
- 6- Sanatçısı: F. Kaplan-S. Kaplan
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 26x36 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı
- 10- Basım yeri: Ankara, Ajans Türk matbaası
- 11- Basım yılı: 29.10.1973
- 12- Baskı adedi: 400.000
- 13- Ederi: 475 kuruş
- 14- Pulun bugünkü durumu: 2482, devamlı olarak tedavülde kalacaktır.
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Pulhan Türk Pulları Katalogu
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Grafik anlatım
- 18- Sahip olduğu renkler: Sarı ve mavi

19-Grafiksel çözümlene: Mavi rengin hakim olduğu pul tasarımında buğday başakları ile oluşturulmuş kompozisyonun ön plana çıkartıldığı ve tema olarak işlendiği görülmektedir. Başakların simetrik düzenlenmesinde ortada kalan boş alanda bir çarkın yer aldığı görülmektedir. Orta merkezde yer aldığını söyleyebileceğimiz bu çarkın anlam yönünden kendini yenileyen Türk ulusu ve Türkiye Cumhuriyeti Devletinin gelişmesi temsili olarak yer almaktadır. Bu ilelebetliği buğday başaklarındaki çizgilerin tasarım yüzeyi ile sıfırlanmasından da anlayabiliyoruz. Başaklar bereketliliği ve yaşamı temsil edercesine hürce kullanılmıştır. Tasarım olarak pula özgü ve işlevsel yönden tasarımın iyi olduğunu söyleyebiliriz. Anlatılmak istenenin yalın bir dil ile ifadesi söz konusudur.

Tasarımın üst tarafındaki buğday başakları ile oluşturulan kompozisyon ile uyum içinde yer alan '50' rakamı alttaki boşluğu tamamlayıcı blok olarak düşünülmüştür. Böylece Türkiye'nin elli yıllık devinim süreci ve elli yıldır süregelen yaşamı simgesel olarak konu edinilmiştir. Sağ tarafta yukarıdan aşağıya doğru yer alan 'Türkiye Cumhuriyeti' ve alt tarafta soldan sağa devam eden 'Posta', '475 kuruş' yazıları negatif yer almaktadır.

Tasarımda anlam yönünden zenginliği ve bereketi ifade eden sarı başaklar, mavinin zemin üzerinde güneşi ve yaşamı temsil edercesine kullanılmıştır. Kontrast renk uyumu ile oluşturulmuş yazı biçim ilişkisi iyi kurulmuş plastik değerlere sahip başarılı bir çalışmadır.

1- Katalog no: 31

2- Dantel no: 13

3- Seri no: 3046

4- Serinin adı: Cumhuriyetin Kuruluşunun 60. Yılı Anma Serisi

5- Konusu: Türkiye, Atatürk ve Türk Bayrağı

6- Sanatçısı: Burhan Özak

7- Türü: Anma serisi

8- Boyutu: 36x26 mm.

9- Basım tekniği: Ofset baskı ile 50'lik tabakalar halinde basılmıştır.

10- Basım yeri: Ankara, Ajans Türk matbaası

11- Basım yılı: 29.10.1983

12- Baskı adedi: Bilinmiyor

13- Ederi: 15 lira

14- Pulun bugünkü durumu: 3046, 28.04.1984 günü akşamına kadar satışta kalacak ve potada devamlı geçerli olacaktır.

15- Bulunduğu koleksiyon: Pulko

16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz

17- Anlatım biçimi: İllüstrasyon

18- Sahip olduğu renkler: Çok renkli

19-Grafiksel çözümler: Ön planda Bayrak ve Türkiye haritasının bütünleştirilmesinden doğan bir illüstrasyon görülmektedir. Kurtuluş mücadelesi sırasında Türk Halkının atalarının kanı ile rengini alan al bayrak ve Türkiye Cumhuriyetinin topraklarının bütünleştirilmesi, her şeyi ile bir bütün olan Türk Ulusunun aynı bayrak altında birlik ve beraberlik içerisinde olduğu, masajı vurgulanmaya çalışılmıştır. Dalgaların vaziyetteki Türk bayrağı ulusunun özgür ve hür olduğu anlamını da içermektedir. Tasarımın sağ üst tarafında sarı yıldızdan Atatürk'ün profilden bir portresi yer almaktadır. Büst bulunduğu konum itibarıyla bayrak ve Türkiye Cumhuriyeti haritasının bütünleştirildiği yöne bakıyor durumunda düşünülmüştür.

Bayrak ve Türkiye haritasının üst tarafında ve kendisine blok olarak siyah renkte 'Türkiye Cumhuriyeti' yazısı gök simgesi olan mavi zemin üzerine koyu düşünülmesi ve puntosunun iyi ayarlanmış olmasından dolayı yazının etkileyiciliği ve okunurluğu oldukça iyidir. Yazının karakter olarak daha rahat, yuvarlak hatlı ve tırnaklı bir yazı karakteri olduğunu görüyoruz. Sol alt tarafta Atatürk büstüne blok olarak düşünülen 'Posta', '50 kuruş' yazısının da açık bir zemin üzerinde düşünülmesi okunurluğunu artırmıştır. Sağ alt tarafta bayrak ve Türkiye Cumhuriyeti haritasının bütünleştiği yüzey üzerindeki '60.yıl' yazısının negatif düşünülmesi ay yıldızla bir uyum sağlaması anlam yönünden de isabetli olmuştur.

- 1- Katalog no: 32
- 2- Dantel no: Bilinmiyor
- 3- Seri no: Bilinmiyor
- 4- Serinin adı: Cumhuriyetin Kuruluşunun 70. Yılı Anma Serisi
- 5- Konusu: Atatürk, defne dalı ve eğitim
- 6- Sanatçısı: Bilinmiyor
- 7- Türü: Anma serisi
- 8- Boyutu: 36X22 mm.
- 9- Basım tekniği: Ofset baskı
- 10- Basım yeri: Ankara, Ajans Türk matbaası tarafından basılmıştır.
- 11- Basım yılı: 29.10.1993
- 12- Baskı adedi: Bilinmiyor
- 13- Ederi: 1.000 lira
- 14- Pulun bugünkü durumu: Bilinmiyor
- 15- Bulunduğu koleksiyon: Bilinmiyor
- 16- Mühürlü olup olmadığı: Mühürsüz
- 17- Anlatım biçimi: Grafik anlatım
- 18- Sahip olduğu renkler: Çok renkli

19-Grafiksel çözümleme: Koyu bir zemin üzerinde Atatürk'ün profilden bir sülîeti, defne dalı ve meşalenin konu olarak ele alındığını görmekteyiz. Optik merkezde yer alan dairenin içinde toparlanan bu unsurların aynı zamanda bir bütünü de oluşturduğunu söyleyebiliriz. Daire biçimindeki bu sarı leke gün ışığını aynı zamanda aydınlığı temsil edercesine kullanılmıştır. Bu büyük dairenin hemen içinde Atatürk sülîeti ve içindeki diğer daire içerisinde ise çağdaşlaşmanın ve gelişmenin temeli olan eğitimin, meşale ile sembolize edildiğini görmekteyiz. Meşaledeki alevlerin kırmızı renkte, altı tane olması ve küçük bir negatif daire içerisinde olması dikkat çekicidir. Atatürk ilkelerinin de altı tane olduğunu düşünürsek arda bir bağlantı kurmak mümkündür. Negatif daire ile ise sonsuz bir aydınlanma temaları işlenmiştir. Meşalenin hemen yanında ise barışı temsil eden yeşil ve beyaz renkte olan defne dalı yer almaktadır. kullanılan renklerin ise anlam yönünden amaca uygun olduğunu söyleyebiliriz. Meşale başak ve Atatürk'ün homojen bir bütünlük içerisinde işlendiği görülmektedir.

Tasarımda alt ve üst tarafta meydana gelen boşlukların yazı ile değerlendirildiğini, tasarımın sağ üst köşesinden '100 lira', sol köşesinde ise 'posta' yazısına yer verildiği görülmektedir. Alt tarafta yer alan ve iki satır halinde yazılan 'Cumhuriyetin 70. Yılı' yazısının ise yer aldığını ve karakter seçiminin etkili ve okunur olduğu görülmektedir. Koyu zemin üzerinde yuvarlak hatlı ve puntosunun iyi ayarlandığı, serifli yazıların tasarımın tüm yüzeyindeki etkisinin iyi olduğu görülmektedir.

Kahverengi zemin üzerinde sarı yeşil ve kırmızının kullanıldığı, sembolik anlatımın grafik tasarım açısından amaca uygunluğu teknik ve işlevsel yönden değerlendirildiğinde iyi olduğunu söylemek gerekir.

IV.BÖLÜM

4.1 CUMHURİYET KONULU POSTA PULLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ VE BULGULAR

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar kullanılmış olan Cumhuriyet konulu pullar; Cumhuriyet idealinin ve Atatürk ilkelerini tanıtmaya, Türkiye Cumhuriyetinin çağdaşlaşma sürecinin yansıtması açısından da oldukça önemlidir. Cumhuriyetin 10. Yıldönümü ile başlayan Cumhuriyet konulu pullar teknolojinin gelişmesiyle, sanat eğitimi veren kurumlardan yetişen sanatçılarımızın katkılarıyla, çağdaş uygarlık seviyesinde tasarımlar olarak ortaya çıkmaktadırlar.

1983 ile 1993 yılları arasındaki pul tasarımlarında teknik olarak fotoğraf, illüstrasyon ve grafiksel çözümlemelere yer verildiği görülmektedir. Cumhuriyetin 10., 35., 50. Ve 70. Yıl dönümü anma serisi pul tasarımlarında grafiksel anlatım dili 15., 20., 25., ve 30. Yıldönümü pul tasarımlarında fotoğraf diğerlerinde ise ve illüstratif tasarımlara yer verilmiştir. Bunlar arasında özellikle Cumhuriyetin 50.yıl dönümünde tasarlanan pulların grafiksel anlamda daha nitelikli, ciddi ve titiz bir çalışma olduğu, 60.yıl dönümünde tasarlanan illüstratif çalışmanın da aynı nitelikte olduğunu söylemek yerinde olur.

Fotoğrafın kullanıldığı pul tasarımlarında birçok teknik, estetik ve işlevsel sorunların olduğu görülmektedir. Nedeni ise pul için pula özgü tasarımların değil fotoğrafın küçültülerek kullanılması ve tek renk düşünülmesi teknik, estetik ve işlevsel yönden pul tasarımı anlam kayıplarına uğratmıştır. Fotoğraf tekniği ile oluşturulan tasarımların konularının daha çok somut olmasından dolayı tasarımların sınırlandırılmış olması sorun halini almıştır.

Rengin fizyolojik ve psikolojik etkileri gözardı edilerek tasarımlarda kullanılması albeniyi azaltmıştır. Ayrıca Cumhuriyetin 10.,

15., 20., 25., 30., ve 35. Yıldönümlerinde tasarlanan anma serilerinde tek rengin kullanılması buna örnek gösterilebilir. Tasarım yüzeyinde çok renklilik olsaydı tasarımın görselliği ve etkileyiciliği arttırılabilirdi. Tek rengin kullanılması konunun etkileyiciliğini ve çarpıcılığını azaltmıştır.

Pulların genelinde tek bir konunun işlenmiş olduğunu görüyoruz. Oysa simgesel ve sembolik anlatımlarda tasarımcı amaca uygun davrandığı takdirde birçok konu aynı elemanlarla tasarım yüzeyinde daha evrensel bir dil yakalanarak gerçekleştirilebilir. Böylece daha estetik ve zengin bir tasarım gerçekleştirilebilir.

Pul tasarımlarının genelinde mesajın optik merkezde toplanmaya çalışıldığı, bunların bir kısmında açık, bir kısmında ise kapalı kompozisyonun kullanıldığı görülmektedir.

Cumhuriyet konulu anma serisi pul tasarımlarının tamamında Atatürk konusuna yer verilmiştir. Diğerlerinde ise konu genelde Türkiye Cumhuriyetinin gelişimi, milli egemenlik ve bağımsızlık, bağımsızlığın sembolü olan bayrak, yenilmez ordu gücü ve barış gibi konular işlenmiştir. Hava ulaşımı, kara ulaşımı, tarımı vb. gibi konulara da yer verilmiştir.

Pul tasarımlarında en çok göze çarpan ve rahatsız eden tasarımlardaki yazı - kompozisyon, yazı - biçim ilişkisinin iyi düşünülmediğidir. Bir çoğunda yazının etkisi zayıf kalmış ve bu da okunamama sorununu beraberinde getirmiştir. Özellikle Cumhuriyetin 40.yıl dönümü anma serisi pul tasarımlarındaki yazının koyu bir zemin üzerine pozitif ve yine koyu bir renk ile düşünülmesi tasarımlarda ciddi bir sorun haline dönüşmüştür. Teknik nedenlerden ötürü, tasarım yüzeyi küçük olduğundan, çoğunda yazı biçim ilişkisi arasında sorun çıkmasını diye yazı biçimin üzerine gelmeyecek şekilde düşünülmüş ve böylece doğacak kargaşadan tasarım yüzeyi kurtarılmıştır.

Kullanılan renklerde ise daha çok kırmızı, mavi ve yeşilin tonları görülmektedir. Ayrıca sarı, turuncu ve mor da kullanılmıştır.

Ülke içerisindeki manevi birtakım değerlerin hatırlatılması amacı puldaki tasarımlar ile gerçekleştirilmeye çalışılmışsa da Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan sonra, Atatürk ilkeleri ve devrimleri, oıu yaşatacak olan yarının güvencesi gençliği ve geleceği temalarının pullardaki mesajla anlatımı eksiktir. Türk insanını, Atatürk ilke ve devrimlerini kendi ülke insanına ve dünya insanına tanıtımı pullardaki tasarımlarla gerçekleştirilmelidir. Çünkü pul basıldığı ülkenin sembolüdür. Pul iletişim aracı olduğu kadar da önemli bir tanıtım aracıdır. Bu nedenle tasarımların amaca uygun olması, tasarımcının olaya ciddi, titiz bakması nitelikli çalışmalar ortaya çıkartacaktır.

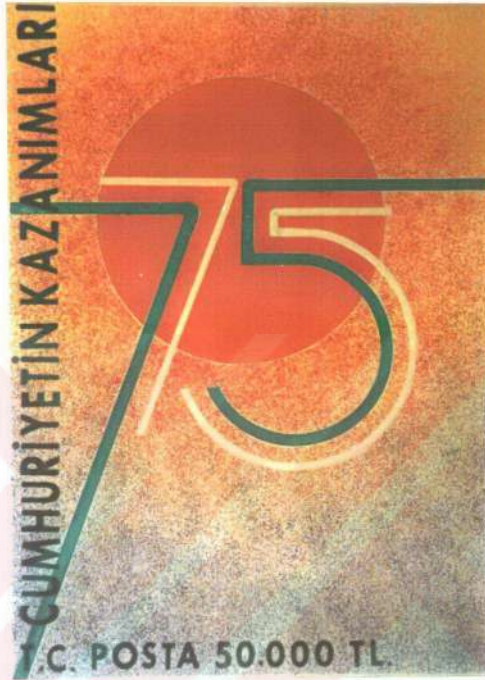
V. BÖLÜM

5.1. CUMHURİYETİN 75. YILDÖNÜMÜ ANMA SERİSİ PUL TASARIMI ÖNERİLERİ

Sembolik bir anlatımın sözkonusu olduğu tasarımlarda kullanılan sembollerde evrensel bir dil yakalanmaya çalışılmıştır.

Tasarımların tamamında aynı yazı karakteri serinin bütünlüğünü sağlamak amacı ile kullanılmışsa da tekrara yol açmamak için her tasarımda yazı biçim ilişkisi farklı kurulmuştur. Ayrıca serideki devamlılığı sağlayan bir diğer öğe ise tasarım yüzeyinde beyaz bırakılan biçimlerdir. Tamamında aydınlanma ve ışık olarak düşünülen kısımların yine yazıda olduğu gibi seride tekrara yol açmaması için farklı biçimlerde ortaya çıktığı görülmektedir.

Guaj boya tekniği kullanılan tasarımların tamamı 18 x 13 cm ebatlarındadır.

Uygulama 1. 18 x 13 cm

Cumhuriyetin 75. Yılında bir güneş gibi parlayan ve yükselen Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Ulusunun tema olarak işlendiği tasarımda turuncu rengin hakim olduğu görülmektedir. Türkiye Cumhuriyeti ve. Ulusun temsilcisi olarak ortada yer alan turuncu dairesel form ve ön planda yer alan 75 rakamlarının oluşturduğu tasarımda geleceği aydınlık ve umutla bakan Türkiye mesajı vurgulanmıştır. 75 rakamı formunun tasarım yüzeyindeki devamlılığı ile bir hareketlilik ve sonsuzluk temaları işlenmiştir. Ayrıca 75 rakamında kullanılan turkuvas renginin dünyaca Türk rengi olarak bilinmesi de tasarıma evrensel bir boyut katmıştır.

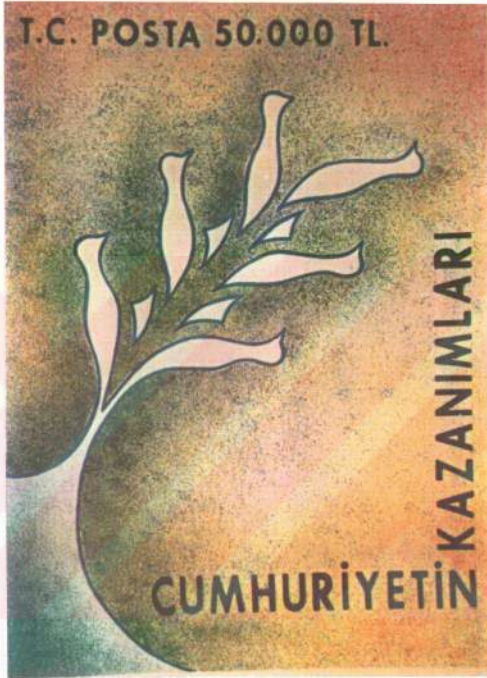
Uygulama 2. 18 x 13 cm

Türkiye Cumhuriyeti'nin temelleri atılırken Atatürk'ün ilkeleri yön göstermiş ve ana ilkeler olarak benimsenmiştir. 75 rakamı formundaki altı dairesel hareketli form ile Atatürk İlkeleri ve ortada yer alan turuncu daire formu ile de bu ilkeler tarafından sarılan Türkiye Cumhuriyeti temaları işlenmiştir. Turuncu daire formunun alt tarafında yer alan beyaz dikdörtgen ve sağ üst köşesinde yükselerek devam eden beyazlık ile daima aydınlığa doğru giden Türkiye teması işlenmiştir.

Uygulama 3. 18 x 13 cm

75 rakamı formundan yola çıkarak oluşturulan tasarımın üst orta kısmında yer alan beyaz daire ve etrafındaki kırmızı kontür ile Türkiye Cumhuriyeti, etrafındaki ışıklar ile de ulusu temsil eden bireyler vurgulanmak istenmiştir. Cumhuriyetin temelinde esas dayanak noktası olan ulusun egemenliği ve ulusu oluşturan tüm bireylerin tek tek istençlerinin bir araya gelmesinden oluşan bir bütünlüktür. Bu bütünlük optik merkezde toparlanan sarı ışıklarla oluşturulmuştur. Ulusal egemenliği temsil eden mavi renk ile huzuru ve sıcaklığı duyumsatan sarı rengin hakim olduğu tasarımda Türkiye Cumhuriyeti'nin doğuşu ve varlığı temaları işlenmiştir.

Uygulama 4. 18 x 13 cm

Atatürk'ün ilkelerini yaşatacak olan özgür ve çağdaş Türk gencidir. Temelinde özgürlük, halkçılık, eşitlik ve devrimcilik gibi kavramların yattığı bu altı ilke ve Türk genci tasarım yüzeyindeki altı güvercin ile özdeşleştirilerek uygulanmıştır. Özgürlük ve barışın sembolü olan beyaz güvercin aynı zamanda evrensel bir semboldür. Özgürlüğün ve barışın sembolü olan mavinin ve huzuru sağlayan sarının tüm tasarım yüzeyinde homojen olarak yayıldığı görülmektedir.

Uygulama 5. 18 x 13 cm

Türk insanının geleceğini garanti altına alabilmesi için onu yönlendirmesi de şarttır. Bu da eğitim ile gerçekleştirilebilir. Temeli Atatürk zamanında atılmış olan kültür ve eğitim anlayışı Türk insanının değişmesini, gelişmesini ve çağdaşlaşmasını sağlayacaktır. Bunların ön plana çıkartıldığı tasarımda eğitimin sembolü ola kitap ve onun ışığında aydınlanan bireyi ise aydınlık, ışıklı bir pencere içerisinde yer alan dairesel form temsil etmektedir. Işıklı pencerenin etrafında yer alan mavi renk ile özgür bir yaşam teması işlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Günümüz iletişim araçlarının artan ihtiyaçlar karşısında hızla çoğaldığını görmezden gelmek olanaksızdır. İşte bu artan haberleşme ihtiyaçları karşısında amaca yönelik işlevselliği ile beraber bilgi verici yönü ile de iletişimi gerçekleştiren pul bu aracı rolünü gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Bu olayı gerçekleştirirken de tanıtım amacını da yerine getirmektedir. Bunu yerine getirirken de ekstradan bir harcamaya gerek duymadan iletimini yapar. Diğer tasarım ürünlerinden farklı olarak ebatlarının küçük oluşu, onun elden ele geçmesi, yani insanın direk pul ile temasa geçmesini sağlar. Bu da onun parasız olduğu kadar rahat ve kolay bir tanıtım aracı olma özelliğini ortaya çıkartır.

Bu kadar önemli bir rolü üstlenmesine rağmen şimdiye kadar üzerinde fazla araştırma yapılmamış olan konulardan biri de puldur. En üzücü noktalardan bir diğeri ise grafik tasarımcısının da araştırıp inceleme gibi bir gayretinin olmamasıdır. Bu nedenledir ki pul tasarımlarındaki estetik ilkeler ve pul tasarlanırken dikkat edilmesi gereken yasal ve ahlaki uygulamalar gibi konu başlıklarını herhangi bir yayın, dergi ve kitaptan görmek olanaksız gibidir. Şimdiye kadar üzerinde ciddi ve titiz bir çalışma yapılmamış olan pul, araştırmama konu olan bu tezimde ele alınmıştır. Özellikle Cumhuriyet dönemi incelenip, Cumhuriyetin 75. Yıl dönümü için yeni bir anma serisi öneri olarak sunulmaya çalışıldı.

Pul bir ülkenin ekonomik, sosyolojik ve kültürel gelişmişliğinin bir ispatıdır. Böyle olduğu halde ülkemizde tasarımcılar tarafından pul tasarımlarına gereken önemin verilmediği görülmektedir. Oysa tasarımcının pul tasarlanmadan önce onu tarihsel sürecinden tutup teknik, estetik ve işlevsel yönden ele alması gerekmektedir. Böylece sıradanlıktan uzak bir tavır ve yaklaşımla tasarımılanmalıdır.

1923 ve 1993 yılları arasında basılıp piyasaya sürülen Cumhuriyetin anma yıl dönümlerinde çıkartılan serilerinin tamamı otuz iki adet olup bunlar temin edilerek tezimde kullanılmıştır. Cumhuriyetin kuruluşunun 10. Yılından itibaren günümüze kadar yapılmış olan Cumhuriyet dönemi Cumhuriyet konulu anma serisi pul tasarımlarında Türkiye Cumhuriyetinin ekonomik, sosyolojik ve iktisadi alanlardaki gelişmesinin izlenmesi yanısıra sanatının da ulaşmış olduğu mesafeyi vermesi önemlidir. Gelişen teknoloji ve tekniklerle de çağdaş ve evrensel tasarımların yapılması kaçınılmazdır.

Grafik tasarımcısı pul tasarlarken posta işletmeleri tarafından da uyulması gereken yasal ve ahlaki uygulamalara uymak zorundadır. Bütün bu sınırlandırmalara rağmen tasarımcı, hedef kitleye ürünü etkili ve çarpıcı bir biçimde sunmak zorundadır. Tasarımcının konuya önem verip, sağduyulu olması gerekmektedir. Çünkü tasarımın etkili ve çarpıcı olması ne kadar önemli ise verilmek istenen mesajın da alıcı kitleye aktarılması o kadar önemlidir. Tasarımcı olaya çağdaş ve evrensel bir boyutta yaklaşmalıdır. Amacımız, pulun iletişimsel öneminin kavranması ve bu konuya daha duyarlı yaklaşımlarla çağdaş tasarımların oluşturulması aynı zamanda grafik sanatçılarının tasarım sorumluluğunu yüklenmesidir. Bu nedenle özellikle Cumhuriyet konulu pullarda sadece amaca yönelik tasarımların kullanılmasının yanısıra kolay ve anlaşılır, sanatsal ve estetik özellikleri ile arzulanan evrensel iletişimin kurulabilmesinin sağlanmasıdır.

Bu araştırma ve incelememde pulun tarihsel gelişimi, önemi irdelenerek pul ve pulu oluşturan öğeleri, bunların biçimlerini inceleyip iyi ve etkileyici bir pul tasarımı oluşturmak için gereken kıstaslar oluşturulmaya çalışılmıştır. İlk bölümde pulun tanımı, tarihçesi, türleri, estetik ilkeleri, baskı çeşitleri ve iletişim aracı olarak önemine yer verilmiştir. İkinci bölümde Cumhuriyet dönemi ve Cumhuriyet konulu posta pulları, amaçları, yasal ve ahlaki uygulamaları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde Cumhuriyet konulu posta pullarının basılış tarihine ve, kronolojik

sıralamasına göre tanıtımı ele alınmıştır. Dördüncü bölümde ise katalog sonunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Beşinci bölümü oluşturan uygulamalardan sonra sonuç, bibliyografya, ve ekler kısmı ile tez oluşturulmuştur.

Tezimin konusunu oluşturan bu araştırmam pul tasarımlarının daha nitelikli olabilmesi için gerekli olan estetik ilkeleri ve anma serisi pul tasarımlarının önemi üzerinde etkili ve aydınlatıcı olabilecek nitelikte hazırlanmıştır.

İnsanlar artık çeşitli ülkelerdeki ve kendi ülkelerindeki birtakım olay ve olgular hakkındaki bilgileri iletişim araçları ile öğrenmektedirler. Pul sadece bir aracı değil aynı zamanda sanatsal ve estetik özellikleri ile bir sanat ürünüdür. Bu nedenle ülke sanatının dışavurumu olarak da kabul edilmelidir.

BİBLİYOGRAFYA**A- KİTAP****AKOBA, M. Müfahham**Türkiye'de Pul ve Pulculuk

Ceylan Yayınları

İstanbul, 1963

ASLIER, MustafaGrafik Sanatlar Tarih ve Yorumlar

Marmara Üniversitesi Grafik Sanatlar Bölümü Yayınları: I

İstanbul 1983

BECER, Emreİletişim ve Grafik Tasarım

Dost Kitabevi:1

Ankara, 1997

BERK, NurullahResim Bilgisi

Varlık Yayınları 4. Basım

İstanbul, 1982

EROĞLU, Hamza - GÖNÜLAL, İsmet - ARIKAN, MuzafferAtatürk ve Türk Toplumu

Türkiye Ziraat Kurumu Yayınları

Ankara 1981

EVLİYAGİL, Şevket

Basım Sanayii'nin Temel Kavramları

Ajans Türk Matbaacılık Sanayi

Ankara, 1985

EVREN PUL EVİ

Pul Nedir?, Koleksiyon Nasıl Yapılır?, Tanımlar Deyimler Araç ve Gereçler

Evren pul evi Yayını:1

Ankara, 1984

İLİN, M.-SEGAL, E (Çeviren: ZEKERYA, Ahmet)

İnsan Nasıl İnsan Oldu

Say Yayınları

İstanbul, 1995

KONGAR, Emre

Devri Tarihi ve Toplum Bilim Açısından Atatürk

Remzi Kitabevi

İstanbul, 1983

LIDMAN, David- LANDSHOFF, H.

1200 Rare and Treasury of Stamps

Beautiful Stampsın Color Harryn. Abrams, inc., Publishers

Newyork, 1975

NUHOĞLU, Hidayet Yavuz - MERT, Talip

PTT Müzesi, Osmanlı Posta Damgaları, Katalogu

İslam, Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi

İstanbul, 1990

ÖGEL, Bahattin

Türk Kültür Tarihine Giriş 1

Kültür Bakanlığı Yayınları 244 Kültür Eserleri:13

Ankara, 1978

PTT GENEL MÜDÜRLÜĞÜ POSTA DAİRESİ BAŞKANLIĞI

Pul ve Pulculuk

Gaye Matbaacılık

Ankara, 1989

SARIKAVAK, Namık Kemal

Tipografinin Temelleri

Sanat Kitapları Dizisi:6

Doruk Yayınları

Ankara, 1997

T.C. ULAŞTIRMA BAKANLIĞI

Ulaştırma ve Haberleşme

Bağlı ve İlgili Kurumlar Daire Başkanlığı 1983-1990

Ankara, 1991

ZILLIOĞLU, Merih

İletişim Nedir?

Cem Yayınevi: 2

İstanbul, 1996

B- ANSİKLOPEDİ

GELİŞİM ANSİKLOPEDİSİ

Meydan Gazetecilik ve Neşriyat Ltd. Şti. 8.Cilt
İstanbul, 1977

MEYDAN LARAUSSA

Büyük Lugat ve Ansiklopedi
Meydan Yayınevi, Cilt 10
İstanbul, 1979

TÜRK ANSİKLOPEDİSİ

Milli Eğitim Basımevi, 27. Cilt
Ankara, 1978

YURT ANSİKLOPEDİSİ

Türkiye İli Dünü Bugünü Yarını
Anadolu Yayıncılık, Cilt 11
İstanbul, 1982

C- MAKALE

SAY, Halil

“Pul Üzerine Söyleşi”

Grafik Sanatı, Plastik Sanatlar Dergisi, Sayı:8
1987

SAY, Halil

“Pullarımızda Doğal ve Kültürel Çevre”

Planlama ve Tasarım Haftası 96 Etkinlikler Sempozyumu

Ankara, 1996

D- KATALOG

PULHAN, Ali Nusret

Türk Pulları Katalogu

Apa Ofset Basımevi

İstanbul, 1977

PULKO

Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Posta Pulları Katalogu

1990-91

Pultaş Yayıncılık A.Ş.

İstanbul, 1991

TÜRK PULLARI KATALOGU

Burak Pul Evi Yayınları:3

İstanbul, 1990

E- YAYINLANMAMIŞ ARAŞTIRMA

ÇEVİK, Semra

Siyasi Afişler (1946-1993)

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Basılmamış Yüksek lisans Tezi

Ankara, 1993

SOYLU KOYUNCU, Sevgi

67 İlin Pul Aracılığı ile Tanıtımı

Hacetepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Basılmamış Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 1988

EKLER

MADDE: 192

Posta Pullarının Özellikleri

1- Posta pulları latin harfleri ile çıkış ülkesinin adını ve arap rakamlarıyla posta ücretini değerini taşımalıdır. Bunlar üzerinde latin veya başka harflerle "Postes" Posta kelimesi de bulunabilir.

2- Posta pulları ilke olarak, yatay veya dikey boyutları 15 mm. den küçük 50 mm. den büyük olmamak kaydıyla herhangi bir şekilde olabilir.

3- Posta pulları, çıkaran idarenin saptayacağı koşullara göre, delici zımbalarla veya kabartma aleti yardımıyla elde edilen kabartma baskılarla ayırıcı bir şekilde işaretlenebilir; ancak bu işlemler 1. fıkrada öngörülen ibarelerin belirliliğine zarar vermemelidir.

4- Anma veya yardım amaçlı posta pulları arap rakamlarıyla üzerlerinde emisyon tarihine ilişkin bilgileri taşımalıdır. Bu pullar, hangi nedenle çıkarılmış olduklarını belirten herhangi bir dilde yazılmış ibareyi taşıyabilir. Posta ödeme değerlerinden ayrı olarak ek bir ücret ödendiğinde bu pullar değerleri hakkında her türlü kuşkuyu giderecek şekilde düzenlenmiş olmalıdır.